PRIVATIZACIJA U KULTURI: KO JE KUPIO "AVALA FILM"

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 DIN

01253 9 770353 802002

VREME

broj 1269

30. april 2015.

INTERVJU: SAŠA JANKOVIĆ

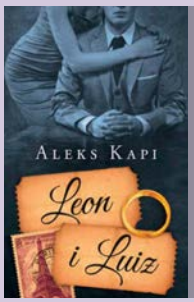
DRŽAVNO UTERIVANJE STRAHA

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

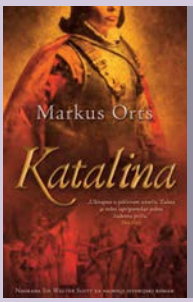
Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 17. aprila do 22. maja 2015.

Aleks Kapi
LEON I LUIZ

Priča koja počinje u Prvom svetskom ratu a završava se osamdesetih godina XX veka, o ljubavi u veku ratova, o jednom paru koji se na bajkovit način suprotstavlja vremenu

Markus Orts
KATALINA

Intrigantna priča o devojci Katalini de Erauzo iz XVII veka koja da bi putovala i istražila svet počinje da se oblači i predstavlja kao muškarac. Pustolovni roman koji opisuje epohu evropske kolonijalizacije Latinske Amerike

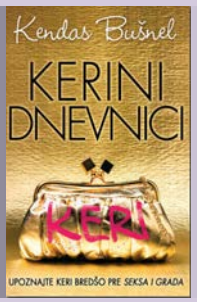

Mark Levi
SVE ŠTO SMO PREĆUTALI

Roman najčitanijeg savremenog francuskog autora u svetu, uzbudljiva, nežna i humorna priča o prvoj ljubavi i iskupljenju jednog oca koji je na vreme shvatio da se ogrešio o ćerku

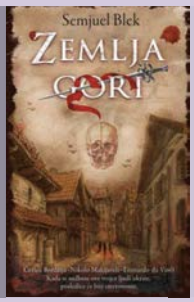
Kendas Bušnel
KERINI DNEVNICI

Knjiga autorke romana po kojima je snimljena popularna televizijska serija „Seks i grad". Roman priča o mladosti Keri Bredšo i njenom životu pre „Seksa i grada", pre nego što je došla u Njujork

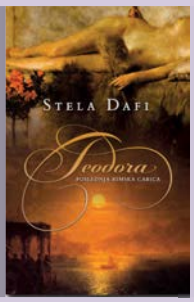
Semjuel Blek
ZEMLJA GORI

Istorijski triler čija se radnja odigrava 1502. godine u jednom italijanskom zamku gde se sreću Čezare Bordžija, Nikolo Makijaveli i Leonardo da Vinči. Roman o moći, politici, umetnosti i strasti

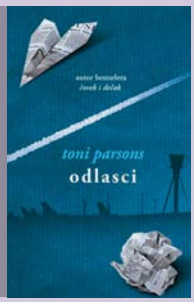
Stela Dafi
TEODORA

Istorijski roman o bludnici koja je postala supruga vizantijskog cara Justinijana. Izvrsno rekonstruisani život carice Teodore, neobične žene i vladarke, njena epoha i prilike na vizantijskom dvoru

Toni Parsons
ODLASCI

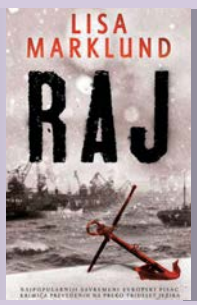
Sedam kratkih priča Tonija Parsonsa, zasnovanih na njegovom sedmodnevnom boravku na aerodromu Hitrou u svojstvu zvaničnog aerodromskog pisca

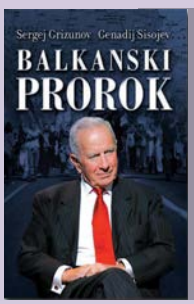
Vule Žurić
NARODNJAKOVA SMRT

Priča o Sokolu, pevaču setnih narodnjačkih refrena koji se poistovećuje sa Ivom Lolom Ribarom. Urnebesan i uzbudljiv „roman-narodnjak", tarantinovski groteskna, duhovita i opora studija lokalnih naravi

Lisa Marklund
RAJ

Najbolji roman najpopularnije savremene evropske autorke krimića, švedske spisateljice Lise Marklund, preveden na preko trideset jezika. Napeta atmosfera, precizan zaplet, kompleksni likovi i jedinstvena mesta radnje

Sergej Grizunov,
Genadij Sisojev
BALKANSKI PROROK

Knjiga dvojice poznatih ruskih novinara, koji su dugo izveštavali i službovali na Balkanu, baca novo svetlo na političko delovanje Milana Panića u vreme jugoslovenskih sukoba i izolacije Srbije 90-ih godina prošlog veka

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. "Kod Vuka" (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "SKC" (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Terazije" (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Zemun" (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Kragujevac" (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Niš" (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Super Vero" (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Kalča" (TC Kalča, lamela E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Kod sata" (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Čačak" (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Novi Sad" (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Pančevo" (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Rodić" (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. "Zira" (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "KNEZ" (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. "Bulevar" (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Immo" (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Subotica" (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Miljakovac" (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjžare d.o.o. "27. mart" (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)
Delfi knjižare d.o.o. "BIG" (Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Delfi knjžare d.o.o. "Jagodina" (Vivo shopping park, Jagodina)

VREME

BROJ 1269
30. april 2015.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Ana Aleksić

redakcija
Aleksandar Anđić (foto), Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Ovo izdanje je oditovano od strane ABC Srbija

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

04 Zoom: Godišnjica formalne vladavine Aleksandra Vučića

06 Tamnava i godišnjica vlade: Dimna zavesa na kopu

10 Intervju: Saša Janković

15 Kultura sećanja: Šta si radio '93, tata

18 Teroristički napad u Zvorniku: U ratu protiv svih

19 Nuspojave: A sada nešto sasvim drugačije

20 Miting DS-u na Trgu Republike: U potrazi za novom pesnicom

22 Zumiranje 16: Godina ili hiljadu dana vlade

24 Ugovor UAE i Srbije: Alhemija na vodi

28 Lični stav: Milena Lazarević

30 Nova evropska levica: Imamo li snage, možemo li

32 Intervju: Nenad Vuković

35 Vreme dece: Sloboda da se slobodno govori

39 Lisica i ždral: Sitnosopstvenički eliksir

40 Izgradnja malih hidroelektrana: Kad investitor digne ruke...

KULTURA

44 Privatizacija u kulturi: Kako se rušila "Avala"

46 Radoslav Zelenović: Čija su filmska prava

48 Lični stav: Uloga Pedra u kulturnoj politici

52 Strip: "Zabeleške matorog perverznjaka" Matijsa Šultajsa

53 TV manijak: Prevashodni turbo-bot

SVET

54 Grčko okretanje ka Rusiji: Grčki dug i ruski gas

58 Razorni zemljotres u Nepalu: Smrt i očaj u dolini Katmandua

60 Nemačka vs. Hekler&Koh: Usijana puška

MOZAIK

62 Politička klima 5/5: Noć planete Zemlje

64 "Energetska polja" podno Medvednika: Kvantna fizika i išijak

67 Navigator: Nebo u rukavu

68 Strip: Dečiji odgovori

70 Vreme uživanja: Kafanska akademija

Sednicom vlade na otvorenom premijer Aleksandar Vučić kao da je želeo da pokaže da su grešili svi oni koji su mu postavljali pitanja poslednjih godinu dana jer je urađeno sve što je obećano. Međutim, mnoga pitanja su i dalje otvorena

PIŠE: SLOBODAN GEORGIJEV

O prodaji "Avala filma", uništenju beogradskih bioskopa, Jugoslovenskoj kinoteci, ministru Ivanu Tasovcu, Radoslavu Zelenoviću, Srđanu Dragojeviću, Nebojši Bradiću, Nadi Popović Perišić, krivici "žutih", odgovornosti naprednjaka, ulozi socijalista i kulturnoj politici vođenoj u Srbiji poslednjih petnaest godina

PIŠE: GORICA MOJOVIĆ

Saterana u ćošak u pregovorima sa evropskim poveriocima, prezadužena Grčka u igru je ubacila svoj geostrateški položaj. Zbog planova Atine da se uključi u rusko-turski projekat "Turski tok" i zbog drugih aranžmana sa Vladimirom Putinom, na Zapadu poneko o Grčkoj već govori kao o "ruskom Trojanskom konju"

PIŠU: GEORGIOS STAMKOS, MILICA KOSANOVIĆ

Na naslovnoj strani: Saša Janković
Foto: M. Milenković

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Godišnjica formalne vladavine Aleksandra Vučića: Najava reza u političko tkivo i želja za dugovečnošću

Srpski parlament je glomazan za narod koji se stalno smanjuje, a narod će povodom inicijative da se parlament smanji poći s Vučićem i u vatru i u vodu, jer je opšte mišljenje o parlamentarcima da su to oni što se o narodnom trošku uzajamno psuju i jedu i piju po niskim cenama

PLODOVI GNEVA: AL' SAM MU GA TVITNUO!

Šta mislite o naslovu "24 godine sa Aleksandrom Vučićem"? Ne mislite ništa dobro? Izgubili ste volju i da vas zabavlja najčešće plitkom demagogijom i jadikovkama o "tužnom sirku među vihorima". Ali, naslov koji sam predložio nije tek replika naslova satirične emisije, to je sasvim mogućna stvarnost.

Nemate razloga da se plašite što je Vučić ovakav. Bio je on i onakav, pa se premetnuo, i ko kaže da vratolomija ne može da se nastavi unedogled i da na pola te "emisije" odjednom neće početi da vam se dopada.

Vučić je u sebi otkrio talenat "čoveka za sva vremena" a u leđa mu duvaju visoka popularnost i potreba međunarodne zajednice da sa "druge strane stola" ima nekog ko drži dizgine u rukama. Što on ne bi bio srpski Putin; Rus je skloniji, istina, ekstremnim sportovima nego ekstremnim sednicama, kao što je bila ona na kolubarskom kopu Tamnava, ali to je isti mehanizam svakodnevnog opčinjavanja glasačkog tela.

I dok vi kuckate gnevni tvit, sabijajući nezadovoljstvo u šturih 140 slovnih znakova, Vučić gleda dalje i duboke političke i ustavne reforme najavljuje za dve do tri godine, dakle pri kraju ovog prvog premijerskog mandata, mada nisam sklon da im progledam kroz prste za period kada je on bio tobož samo prvi potpredsednik Vlade, a svi su znali da su i pogača i nož u njegovim rukama.

Na "rudarskoj proslavi sopstvenog rudarskog rada", kako bi prvih godinu dana svog premijerskog mandata rado opisao, samo da se setio, najavio je smanjenje broja poslanika u srpskoj Skupštini na 125 do 150 sa sadašnjih 250. To i jeste u okviru nekih standarda – poslanik na oko 50.000 stanovnika. Ovaj parlament je glomazan za narod koji se stalno smanjuje, a narod će povodom takve inicijative poći s Vučićem i u vatru i u vodu, jer je opšte mišljenje o parlamentarcima da su to oni što niti žanju niti oru već se o narodnom trošku uzajamno psuju i jedu i piju po niskim cenama.

Broj poslanika određen je Ustavom i eto prilike da se ceo Ustav đuture izmeni, uključujući tu i preambulu, novovekovni "kosovski zavet", a možda i produženje predsedničkog mandata na sedam godina, pa dva puta uzastopce, i eto nas već u osamnestoj godini, što je nešto više od dve trećine iz predloženog naslova. Onda premijer još jednom... pa opet predsednik i, vidite, nije nemoguće da i u ovom slučaju Vučić prebaci normu.

PLAN A I PLAN B: SREBRNINA ZA BLAGI OPORAVAK

Mehanizam vladanja podilazi niskim političkim strastima, ili jakim strastima, ako vam je tako umilnije, i nema tog referenduma na kome Vučić za dve, tri godine neće da pobedi makar tražio da se zaokruži da je zemlja ravna ploča. Dakle, za dve, tri godine neće biti nikog ko bi mogao da ugrozi Vučićevu popularnost a za očekivati je da do tada neće biti masovnog crkavanja od gladi, što bi moglo u znatnom procentu da promeni narodnu percepciju o sadašnjem premijeru.

Međunarodna zajednica će biti ravnodušna ako im najmoćniji čovek izruči robu koju traže i još će mu jačati regionalnu lidersku poziciju jer je čovek sa istim sposobnostima na čelu suviše male države, mada i Milo Đukanović pokazuje talenat da bude dugovečan i pragmatičan.

Cifre, kako to u ekonomiji biva, idu gore i dole i zavise u slučaju Srbije najviše od svetske, bolje reći evropske privred-

Foto: FoNet

ne konjunkture, i to nije nešto što se pamti duže; pamti se do novog statističkog izveštaja. Vučić je svestan da brzog oporavka nema, ali je potpuno svestan da ga u sedlu održava blagi napredak i ne sumnjam da će Telekom ići na prodaju, aerodrom pod koncesiju, zdravi i profitni delovi EPS-a u strane ruke, da će u stranom većinskom vlasništvu biti i jedina još preostala domaća banka ("Komercijalna"), osiguravajuća kuća ("Dunav osiguranje"), kao i ostala narodna srebrnina koju nismo glancali dovoljno, pa je potamnela, dok će da sine po planu A – direktnom prodajom, ili po planu B – strani menadžment.

Ali ovu vrstu nesposobnosti da se upravlja s domaćinstvom ne treba dovoditi u vezu sa sposobnošću da se upravlja političkim procesima. Zato je dugoročno važnije ono što je povodom prve godišnjice svog premijerskog mandata Vučić, i u Kolubari i uveče na programu RTS-a, nabacio kao kroki dubokih političkih i ustavnih izmena nego njegova sposobnost da nam računske operacije oko privrednih poslova prikazuje do decimala. On je pod firmom započetog oporavka rastureneg srpske privrede najavio rez u političko tkivo, rez kojim će pokušati da obezbedi legitimet dugoročne vladavine.

KOKOŠ I PILIĆI: PRECENJENI I POTCENJENI

To je potpuno prirodno i takva težnja za dominacijom može biti zaustavljena samo pojavom kvalitetnijih političkih programa i kvalitetnijih ljudi ili recesivno – revolucionarnim pokretima narodnih masa u nekom opštem metežu kome se razlog za sada ne vidi. Kao što se ne vidi ni neki ozbiljan alternativni program ili pojedinac.

Svi bi oni da budu Vučić, ali šetaju kao očerupani pilići proklinjući kokoš koja je izlegla to vučićevsko jaje – em im je očerupao perje izvukavši iz njihovih programskih dokumenata sve što je vredelo i zbog čega je neko u njima mogao da vidi "zlatnu koku" i još su ga, kako stvari stoje, ne samo grejali ispod sopstvenog krila već su ga i hranili žitom iz sopstvenog ambara, hoću reći da na parama nisu štedeli dok su verovali da će lako da se nose sa Srpskom naprednom strankom.

S druge strane, godišnjica rada vlade, kako vispreno u "Pešćaniku" piše Sofija Mandić, ima za cilj i da se (selektivno) sećamo samo ovog poslednjeg perioda, odnosno da prihvatimo da kako vreme prolazi – SNS sve kraće biva na vlasti.

Ona nabraja i čitav niz propusta, ograničavajući se na tih simboličkih godinu dana. "Najozbiljniji u nizu su – neblagovremena reakcija sistema u poplavama koje su izazvale ljudske žrtve i ogromnu materijalnu štetu; nedostatak reakcije na neautentičnost doktorata osoba na ključnim funkcijama u zemlji; uvođenje prinudnog rada za korisnike socijalne pomoći; protivustavno smanjenje penzija; blokiranje pravosuđa zbog tri puta menjanog Zakona o javnom beležništvu; ponašanja ministra odbrane prilikom ocene zakonitosti rada delova ministarstva; pravno i urbanističko nasilje pri izgradnji Beograda na vodi; gubitak sedam života u helikopterskoj nesreći. Spisak za samo godinu dana Vučićeve vlade mogao bi da bude i mnogo duži, a dodatno bi se produžio kada bismo u njega uključili i period u kome je SNS *de facto* vodio vladu dok je premijer Dačić statirao."

Eto barem osam razloga da posle "kratke ali slatke" (premijerov opis) rekonstrukcije vlade Vučić počne projekat dubinske rekonstrukcije društva. Vučić na vodi. Biće gotov za trideset godina. Ili je sve ovo samo maketa? ¶

DIMNA ZAVESA

Sednicom vlade na otvorenom premijer Aleksandar Vučić kao da je želeo da pokaže da su grešili svi oni koji su mu postavljali pitanja poslednjih godinu dana jer je urađeno sve što je obećano. Međutim, mnoga pitanja su i dalje otvorena, naročito u vezi sa poslom ispumpavanja najvećeg rudnika u Srbiji

Foto: FoNet/Slobodan Miljević

NA KOPU

Vučiću se svašta može spočitavati, ali nikako i veština u oblasti političkog marketinga. Kao niko pre njega on koristi različite forme performansa da bi se zadržao u centru pažnje čak i onda kada je taj centar obezbeđen dokazanom kontrolom medija u Srbiji. Čak i onda kada mu se mediji sami nude, premijer se odlučuje da uradi nešto novo, nešto van standarda na koje je javnost navikla, verujemo ne u želji da manipuliše nego da probudi dodatnu energiju.

I da nije vodio svoje ministre u RB Kolubara, na simbolički važan kop Tamnava – Zapadno polje, Vučić bi bio centralna vest u ponedeljak, 27. aprila 2015. godine, kada se navršila prva godina od kada je on formalno preuzeo upravljanje Vladom Republike Srbije. Ipak, Vučić je napravio novi performans i održao usred dana, po jakom suncu, sednicu vlade na samom kopu Tamnava, želeći da pokaže da je na tom mestu sada sve u redu, manje od godinu dana otkad je rudnik nastradao u poplavnom talasu.

Tamnava je bila važna jer je zahvaljujući istraživanju BIRN-a Srbija od protekle zime, koje je objavljeno u nedeljniku "Vreme" početkom januara

»

BEZ ODGOVORA: Ministri u kopu
Foto: Fonet

2015. godine, javnost mogla da sazna da postoji mnogo problema na tom kopu koji je od ključne važnosti za održivost elektroenergetskog sistema Republike Srbije. Izveštavanje o nepravilnostima na poslu ispumpavanja vode iz potopljenog kopa, dakle, na poslu sređivanja energetskog sistema Republike, premijer Vučić je doživeo kao izveštavanje o nepravilnostima u njegovom radu, doživeo je lično, pa je i sam upravljao "sistemom odbrane" od takvih "napada".

Napadi koji su bili usmereni prema BIRN-u i onima koji su podržali tu priču i sednica vlade na kopu, nisu mogli da promene realnost – kop nije saniran u vremenskom okviru koji je bio predviđen tenderom za izbor kompanije/konzorcijuma koji je trebalo da uradi dve stvari: da ispumpa vodu (procenjena zapremina bila je oko 187 milijardi kubika) i da reši pitanje mulja (nekoliko milioni kubika). Takođe, nijedna konferencija za novinare ili specijalni program ne mogu da objasne kako je neka kompanija dobila da radi posao ispumpavanja zašta se obavezala da će sve uraditi za 90 kalendarskih dana, a da docnije rok za završetak posla bude produžen za još četiri meseca?

Pored toga, pojavila su se i druga pitanja koja su posredno u vezi sa Tamnavom i oko kojih se rađaju nove kontroverze. Pred sam odlazak vlade na Tamnavu beogradski tabloid "Blic" je u dva nastavka objavio priču o neregularnostima na poslu nabavke uglja za redovan rad Termoelektrane "Nikola Tesla" (TENT), priču koju je drugi tabloid "Kurir" objavio još prošle jeseni. Obelodanjeno je tada da su u ovaj posao umešani ljudi koji su osuđivani kao deo "naftne mafije" kao i firma u vlasništvu Zvonka Veselinovića, najmisterioznije ličnosti srpskog preduzetništva. "Blic" je takođe objavio da ne samo što su postojali problemi u sistemu nabavke, nego i da TENT-u nije dostavljen ugalj, nego nekakva prašina, neko blato, koje i ne može da se koristi.

Naravno, onesposobljeni kop Tamnava, vanredna nabavka uglja (za šta je potrošeno 65 miliona evra u 2014. godini), vanredni uvoz struje (za šta je trošen veći deo kredita Svetske banke), podigli su značajno troškove EPS-a i države u oblasti energetike (EPS je govorio o dnevnom gubitku od milion evra) i poništio pozitivne efekte blage zime i smanjene potrošnje struje u industrijskom sektoru koji gotovo i da ne radi.

ZAŠTO JUŽNA BAČKA I KAKVE TO IMA VEZE SA SVETSKOM BANKOM?

Pokušaj da se odgovornost za produžetak "radova" prebaci na Svetsku banku bio je običan spin, jer ta institucija nije imala nikakve nadležnosti u postupku izbora najboljeg ponuđača niti u određivanju dinamike radova. Iako je napad na istraživanje BIRN-a išao u pravcu da sve pada u vodu pošto "Svetska banka tvrdi da je sve u najboljem redu", vremenom se pokazalo da je to čista besmislica i da je jedini interes ove institucije bio u tome da Srbija "uzme kredit", čime je osnažen portfolio same banke i posebno šefa kancelarije u Beogradu Tonija Verheijena, koji može da se pohvali da je Srbiji "prodao" kredite koje njegovi prethodnici nisu uspevali.

Izveštaji koje su u leto 2014. godine radili Fiskalni savet i u januaru 2015. godine Transparentnost Srbija (o kojima je bilo reči na ovim stranicama) potvrdili su da Svetska banka nije imala nikakvog uticaja na proces sanacije kopa Tamnava – Zapadno polje. Naprotiv, proces je vođen prema zakonodavstvu Republike Srbije i u postupku javnih nabavki onako kako je domaćim zakonom propisano. Navodna želja da se sa ispumpavanjem što pre započne doveli su do skraćenog postupka prilikom izbora ponuđača, pa je posao dodeljen konzorcijumu koji su činili srpska Južna Bačka i rumunski Neš. Do danas nije utvrđeno da je bilo ko iz ove grupacije imao bilo kakvog iskustva u poslovima ispumpavanja velikih voda, što je bio osnovni uslov za dobijanje posla.

Vlada je branila izbor Južne Bačke i Neša činjenicom da su se obavezali da u najkraćem roku i za najmanje novca po ispumpanom kubiku vode i mulja završe posao. Međutim, kada je taj rok istekao, sredinom decembra 2014. godine, i kada je svima bilo jasno da predstoje meseci rada pre nego se kop dovede u stanje u kome je moguće na njemu raditi, ugovor je produžavan, aneksiran i završetak radova se poklopio sa prvom svećicom na vladinoj rođendanskoj torti.

Sada su pred vladom nova pitanja: kako objasniti činjenicu da produžetak radova traje duže od onoga što je bilo predviđeno ugovorom? Ako su se tokom ispumpavanja dogodile nepredviđene okolnosti koje su usporile radove (kiša i sneg tokom jeseni, na primer), kako je moguće da te okolnosti traju duže od predviđenog roka od 90 kalendarskih dana? Ako je Južna Bačka znala da radi taj posao, kako je Vučić tvrdio, kako su pogrešili procenu za 120 dana?

Razume se, niti vlada niti EPS nisu spremni da sada o ovim temama govore, ali

je teško verovati da će ovakvo upravljanje javnim novcem (jer je kredit Svetske banke novac koji vraćaju građani) moći da u budućnosti prođe bez istrage tužilaštva. Previše je bilo problema sa angažovanjem konzorcijuma, sa načinom na koji je vođen postupak nabavke te usluge, nelogičnosti oko produžetka ugovora i, na kraju, načina na koji se došlo do cene čitavog posla (23 miliona evra prema kreditu koji Srbija treba da "povuče" od Svetske banke), da bi stvar bila zaboravljena i stavljena *ad acta* time što će nam biti objašnjeno da nema nikakvih problema jer struja nije poskupela i da smo neprijatelji države zato što u danu kada "pokrećemo proizvodnju" pitamo o ceni pokretanja proizvodnje.

KAKO JE "TEKLA" NABAVKA UGLJA

U trenutku kada kop Tamnava nije bio "u funkciji", jer je bio potopljen mesecima, RB Kolubara je činio sve da u najvećoj mogućoj meri obezbedi potrebne količine uglja za TENT, a time i električnu energiju za veći deo Srbije. Za razliku od Tamnave, daleko manji kop Veliki Crljeni isušen je "sopstvenim snagama" još tokom leta i odatle je krenuo ugalj ka TENT-u kao i sa drugih polja koja su već bila u fazi zatvaranja. Kako ni sve to nije bilo dovoljno, odlučeno je tek s jeseni da se ide na hitnu javnu nabavku kupovine uglja u vrednosti od oko 65 miliona evra, da bi se obezbedila sirovina za rad termoelektrane.

Ranije, u oktobru 2014. godine, "Blic" je objavio da se planira nabavka uglja u vrednosti 106 miliona evra, za količinu od oko 1,5 miliona tona (s mogućnošću pomeranja količine od oko 20 odsto).

Posao nabavke dodeljen je konzorcijumu koji čine domaće firme Virom grupa, DMB šiping iz Rume i rumunski partner BVA Coal SRL iz Konstance, jer su samo oni dostavili uredno popunjenu prijavu i to za nabavku 2,06 miliona tona uglja po ceni od 35,80 evra po toni.

Ugovor je sklopljen u novembru, kada je i "Kurir" izvestio da je posao nabavke uglja dodeljen firmi koja je u vlasništvu čoveka koji je bio označen pre nekoliko godina kao pripadnik "naftne mafije" i koji je zbog nedostatka resursa morao da za poslove prevoza angažuje kompanije koje su povezane sa Zvonkom Veselinovićem. Ugovor je potpisan istog dana kada je doneta odluka o izboru najboljeg ponuđača i ubrzo potom je bio uplaćen avans od pet miliona evra.

Bez želje da ulazimo podrobnije u detalje sprovođenja ovog posla, koji je takođe sproveden pod oznakom "hitno" iako su poplave bile u maju, a nabavka sprovedena u novembru, i ulaženja u pojedinosti o tome ko su vlasnici kompanija, koje su njihove reference, koje su firme bile angažovane kao podizvođači, a da za to ne postoje potrebne saglasnosti, vidi se da se i u ovom slučaju, kao i kod ispumpavanja vode i mulja iz Tamnave, radilo u zadnji čas, bez javno prezentovanog plana, i da su poslove dobijale kompanije koje ili nemaju ili imaju sporne reference što budi osnovanu sumnju da su se dogodile neke neregularne stvari. U oba slučaja izgleda kao da je posao dodeljen unapred izabranim firmama koje su docnije nekako "budžile" da se stvar izvede do kraja.

Dodatne sumnje probudilo je pisanje "Blica" u brojevima od 24. i 25. aprila 2015. godine, gde se tvrdi da je deo nabavljenog uglja zapravo neupotrebljiv i da je reč o količini od oko 2000 tona kao i saznanje da je u Rumuniji javnost zahtevala istragu povodom ovog slučaja, jer je obelodanjeno da je ugalj prodat daleko ispod realne cene.

Naravno, i ova kontroverza ostala je bez objašnjenja premijera na sednici na kopu.

KAKVE SU POSLEDICE

Premijer Vučić je i u ovoj situaciji, kao i u drugim oblastima, preuzeo na sebe odgovornost za ove poslove iako formalno nema nikakve veze sa načinom na koji EPS i firme u njegovom sastavu sprovode javne nabavke. On je sve "poteze" posle poplava branio činjenicom da je energetski sistem napadnut višom silom od koje nije bilo odbrane i da se docnije činilo sve da se sistem održi, a da građani TO ne osete ne svojim računima. Više puta je isticao kako su priče o ispumpavanju Tamnave besmislica, jer "videli ste, struja nije poskupela", što, naravno, nema veze sa pitanjem zašto je neki posao rađen kako je rađen. Dok on sa ponosom ističe kako je kop koji je najznačajniji za Srbiju jer će njegovim pokretanjem biti uvećan i BDP vraćen u "proizvodni proces", u skladišta TENT-a dolazi ugalj problematičnog kvaliteta iz pravca Rumunije, a sa druge strane svakodnevno iz "Železnice Republike Srpske" prevoze u Srbiju desetine vagona uglja.

Javnost ostaje uskraćena čak za mogućnost da pita Vučića koja je cena tih i takvih nabavki, što bi moralo da bude elementarna stvar, a njegovi ministri i direktori izbegavaju da odgovore na ova pitanja i da novinarima i javnosti predoče dokumenta o sprovedenim nabavkama. Pored toga, ostaje nejasno šta je vlada u poslednjih godinu dana uradila na popravljanju sistema odbrane od poplava i na koji način je unapredila, na primer, Službu za vanredne situacije, koja je u "potopu iz maja 2014" saopštavala da joj nedostaje mnogo opreme. Možda su pumpe za ispumpavanje Tamnave mogle da budu kupljene i potom prosleđene na korišćenje ovoj sekciji MUP-a Srbije, jer je to neophodno za njihovo postupanje u vanrednim okolnostima.

S druge strane, one informacije do kojih je moguće doći otkrivaju samo deo svih čudnih poslova koji se sprovode sve pod izgovorom da će time biti omogućena neka usluga građanima ili da će neki servis koji nudi javni sektor biti unapređen.

Sa stoprocentnom sigurnošću možemo da tvrdimo da će, kao i uvek do sada, sve to platiti građani Republike Srbije. Bilo da to odobri Svetska banka ili ne. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

Intervju: Saša Janković

DRŽAVNO UTERI

IVANJE STRAHA

Fotografije: Milovan Milenković

“Sve što je radila i što radi porodica mog pokojnog prijatelja je za mene opravdano i razumljivo. Kada god su me posle tragedije kontaktirali, odazvao sam se svakom pozivu i pričao sa svakim od njih u svakoj prilici. I sa ujakom, pošto je zvanična istraga završena, i sa sestrom godinama kasnije kada sam bio u bolnici, i na radnom mestu. I meni je lakše kada s njima pričam o tome, i pričao bih ponovo, uvek, iznova i iznova. Ni ja ne mogu da prihvatim da se desilo to što se desilo, niti sam ikada mislio da se može desiti. Ali pričao sam i pričaću s njima, i objašnjavaću i zaklinjaću se njima, ne Draganu Vučićeviću, ne dr Nebojši Stefanoviću, ne Aleksandru Vučiću, a izvinite, ne ni ‘Vremenu’”

Teško da više išta novo može da se kaže o slučaju zaštitnika građana Saše Jankovića. Od 18. aprila 2015, kada je zvanično “otvorena” na naslovnoj strani “Informera”, priča o samoubistvu njegovog prijatelja prošla je kroz sve moguće i nemoguće dramaturške obrte, od kojih je svaki na svoj način ilustrovao do kakvog su dna stigli urednici nekih medija, do kakvog ministar policije, a do kakvog čovek kojeg svi oni očigledno slušaju. Curenje i zloupotreba informacija iz policije, nezakonito postupanje izvršne vlasti, skandalozna zamena teza u cilju diskreditacije jednog čoveka... sve to bilo je dodatno “začinjeno” teorijama o tome šta je “čovek”, a šta “institucija”, analizama moralnog statusa Saše Jankovića, suludim pitanjima o njegovoj privatnosti, raspravama o legalnosti pištolja, barutu na njegovim rukama, detaljima tragedije kojoj je bio svedok.

Konačno, kada se Ministarstvo unutrašnjih poslova dosetilo da objavi kompletnu dokumentaciju o slučaju iz 1993. i na taj način “otkrije” istinu, kada je zvanično saopšteno da više nema osnove za istragu o tom događaju, šta je preostalo?

Preostao je strah da ono čemu je (bio) izložen zaštitnik građana može u nekoj formi da se dogodi svakome. Preostao je utisak da najviši državni funkcioneri ne prezaju ni od čega ukoliko im se neko ne svidi, ukoliko neko priupita za nešto o čemu ne bi želeli da pričaju, ili – ne daj bože – taj neko u ispitivanju javnog mnjenja dobije veće poverenje od njih samih. »

Konačno, preostao je i sam Saša Janković, koji kaže da neće odustati, ali i da više neće da se "brani" i objašnjava šta se i kako dogodilo pre dvadeset godina, a čija je bezbednost posle svega i te kako ugrožena i koji će – po svemu sudeći – bar još neko vreme biti glavna ličnost na naslovnoj strani "Informera".

"VREME": Predrag Koraksić Koraks nacrtao vas je pre nekoliko dana kako stojite okruženi razbesnelim psima. Da li se osećate tako?

SAŠA JANKOVIĆ: Mislim da nešto nedostaje na karikaturi: mnogo ljudi koji teraju te pse tamo gde im je mesto, ogroman broj ljudi najrazličitijeg profila. Čak i onih koji za mene mnogo ne mare, ali vide kakva je opasnost od pobesnelih pasa.

Šta je, po vama, konkretan povod za ovu kampanju? Vaš stav o slučaju Andreja Vučića, stav o slučaju helikopter, izveštaj o radu za prošlu godinu, nešto sasvim drugo ili sve to zajedno?

Sve zajedno, mislim, ali je moje angažovanje u slučaju sukoba pripadnika Žandarmerije i Kobri iz pratnje premijerovog brata bilo prelomni momenat koji je odnos prema zaštitniku građana učinio potpuno ličnim. Ministar unutrašnjih poslova dr Nebojša Stefanović izjavio je da sam želeo da se bavim pištoljima drugih, a sada mi smeta što se neko bavi mojim pištoljem. Podsećam, u postupku kontrole koji vodim u vezi s događajem tokom Parade ponosa, ispitivao sam kako se pištolj pripadnika Kobri našao na zemlji, sa metkom u cevi. I sam predsednik Vlade Aleksandar Vučić izjavio je da sam u tom slučaju podneo "političku krivičnu prijavu" koju je nadležni tužilac odbacio, a posle "nisam rekao ni izvini". Sećate se, ja sam podneo krivičnu prijavu protiv pripadnika Kobri jer su, prema desetinama službenih dokumenata koje mi je dostavilo Ministarstvo unutrašnjih poslova, učestvovali u nasilnom pokušaju prolaska kroz policijski kordon i pridružio sam se već podnetoj krivičnoj prijavi protiv pripadnika Žandarmerije zbog prekomerne upotrebe sile. Ovo prvo je tužilac odbacio. Te dve izjave jasno su ukazale šta je bio okidač za kampanju.

Premijer Aleksandar Vučić je izjavio: "Kakve veze Vlada ima s tim što je neko ubijen iz nekog pištolja?" Naglasak je na "ubijen", pa se tako sa najvišeg mesta u državi dovodi u sumnju službeni izveštaj o samoubistvu i sve što ste vi o celom slučaju izjavili. Da li mislite da je reč o omašci ili izjavi koja ima za cilj da odredi čitavu kampanju protiv vas?

Pravnik, pa još i predsednik Vlade, ne može "slučajno" da pomene ubistvo, a pritom zna da se radi o događaju za koji su tužilaštvo i policija utvrdili da se radi o samoubistvu bez elemenata bilo čijeg krivičnog dela, a Vrhovni sud Srbije potvrdio zakonitost odluke sudskog veća da nema osnova čak ni za vođenje istrage po privatnim zahtevima.

Od početka je kampanja vođena tako da završi u tom pravcu. Kada je počela pričom o navodno nelegalnom pištolju, znalo se da ja jednim papirom mogu da dokažem da je oružje bilo legalno. To je, međutim, samo poslužilo kao uvod u pravno i ljudski mnogo složeniju stvar, emotivniju, u kojoj se uvek može probuditi i zauvek ostaviti neka sumnja, senka. I do sada se to radilo u tabloidima. Otuda sam pre godinu dana za vaš list i govorio o "tabloidnom uterivanju straha". Tada smo mogli samo sumnjati, ali ne i dokazati, da odabrani tabloidi to čine ljudima koji su u nemilosti vlasti, i da to rade kao doušnici, informeri vlasti.

Ali, kada ministar unutrašnjih poslova i predsednik Vlade počnu i lično da podstiču sumnju da je učinjeno krivično delo za koje je prethodno utvrđeno da nije učinjeno, a nema nijednog novog dokaza, možemo govoriti o državnom uterivanju straha.

Kako komentarišete premijerovu izjavu da poštuje instituciju zaštitnika građana, a da su "ličnosti nešto sasvim drugo"? Vidite li u tome obrazac harange? Naime, u sličnom tonu su nastupi i izjave čitave vladajuće partije...

"Kada ministar unutrašnjih poslova i predsednik Vlade počnu i lično da podstiču sumnju da je učinjeno krivično delo za koje je prethodno utvrđeno da nije učinjeno, a nema nijednog novog dokaza, možemo govoriti o državnom uterivanju straha"

Predsednik Vlade je predsednik vladajuće partije i nije čudno da su tonovi usklađeni. Tu bi jedino trebalo voditi računa o odredbi Ustava koja propisuje da političke stranke ne smeju neposredno vršiti vlast, niti je potčiniti sebi. U pogledu navodnog dualizma "zaštitnik građana – Saša Janković", treba znati da ne postoji mnogo institucija koje su toliko personalizovane kao ova i nemoguće je odvojiti takvu instituciju od ličnosti. Naime, za razliku od predsednika Vlade koji je upravo to – predsednik institucije odnosno državnog organa – Vlade, a nije sam Vlada; ili ministra, koji nije institucija ni državni organ, već je šef državnog organa odnosno institucije – ministarstva, predsednik Republike, dva poverenika i zaštitnik građana su ljudi, izabrani imenom i prezimenom da na određeno vreme budu državni organi. Ustav kaže da zaštitnika građana bira Narodna skupština, da zaštitnik ne sme da bude član političke stranke, da ima imunitet i bira se na pet godina... Dakle, zaštitnik je čovek, koji ima zamenike i stručnu službu da ga odmenjuju, odnosno pomažu mu u radu. I sve dok sam ja zaštitnik građana, ne možete reći da Saša Janković loše radi svoj posao, ali da cenite instituciju ombudsmana. Ako ja loše, ili jezikom zakona – nesavesno, nestručno – radim svoj posao, Skupština je dužna da me smeni, jer lošim radom neposredno urušavam instituciju. Ombudsman kao institucija, međutim, uspostavljen je širom sveta sa idejom ograničavanja, suzbijanja samovolje u radu organa vlasti, a to je upravo ono po čemu građani prepoznaju moj rad.

Mislite li da vas se, kao što neki analitičari tvrde, vlast plaši kao potencijalnog predsedničkog kandidata ili lidera opozicije?

Sloboda kandidature na bilo koju funkciju je ljudsko pravo i svako ko me optu-

žuje da imam nameru da se kandidujem za bilo koju izbornu funkciju ne razume da time poriče i ljudska politička prava i slobodu izbora zanimanja. Zbog toga i ne želim da se "branim" od takvih "napada". Kada bih to činio, suštinski bih rekao da ima nešto loše, sramno u kandidaturi ako je ne podržava vlast, a to negira demokratsku, slobodnu prirodu izbora u Srbiji. Niko do sada, baveći se tim pretpostavkama, nije naveo nijednu moju političku izjavu, već se za osnov uzimaju poverenje koje građani imaju u način na koji obavljam dužnost i moja spremnost da vlast oštro kritikujem kada smatram da greši na štetu prava građana. Apsurdno je reći da je kritika vlasti i zalaganje za prava građana opoziciono političko delovanje, jer bi to značilo da je vlast politički opredeljena protiv prava na kritiku i protiv prava građana.

Da li ste imali neke naznake, najave ove afere? Da li vam je neko – zvanično ili nezvanično – nagovestio da bi ovo moglo da se dogodi?

Savesni ljudi u sektoru bezbednosti nezvanično su mi javili da je jedan službeni dokument "procurio" u tabloid i da će poslužiti kao osnov za moju diskreditaciju. Radilo se o zapisniku prve patrole sa lica mesta, u kome je pisalo da "za sada nemam oružani list", kao i da je u pitanju "verovatno samoubistvo". To je i jedino što može da se napiše pola sata nakon događaja, pre nego što stignu rezultati otisaka prstiju na pištolju, detektora laži, parafinskih rukavica, unakrsnih ispitivanja svedoka, obdukcijskog nalaza...

Pomogli su mi i da pribavim dokaze o određenim dokumentima, kako se ne bi desilo da kasnije bude problema da se nađu. Videli smo da je ministar prvo objavio upravo dokument koji je imao i tabloid, a onda danima "tražio" ostale, zbog čega sam mu javno poručio da mogu da mu pomognem u potrazi. Bili su, inače, sve vreme, svaki na svom mestu.

Zamislite, međutim, da se ovo desilo nekom ko nema poverenje ljudi unutar sistema bezbednosti, zbog koga niko neće da se izlaže opasnosti i odmazdi na poslu, ko nema dobar pristup medijima? Kada se država nekorektno postavi prema pojedincu, kada službeni resursi i dokumenti budu tendenciozno i selektivno iskorišćeni protiv građanina, on ili ona su obično u beznadežnoj situaciji koju je Kafka davno opisao u svom *Procesu*. Upravo zbog toga postoji zaštitnik građana: da bi svim ovlašćenjima koje poseduje, štitio građane od nekorektnosti države, od privatizacije i zloupotrebe državnih resursa radi ličnih ili grupnih interesa. Da nisam u pitanju ja lično, uveliko bih vodio postupak kontrole rada Ministarstva unutrašnjih poslova zbog posebno nekorektnog postupanja prema građaninu na štetu prava na tajnost ličnih i porodičnih prilika, privatnost, zaštitu podataka o ličnosti, objektivnost i nepristrasnost u postupanju organa vlasti, poštovanje pretpostavke nevinosti, integritet i potpunost službene dokumentacije, osporavanje pravosnažnih sudskih odluka u pojedinačnom slučaju od strane predstavnika vlasti... Podsetiću, policijski i vojni dokumenti i izjave o toku tuče između dve državne formacije na ulici, u kojoj je povređen brat predsednika Vlade, označeni su sa "strogo poverljivo" i Ministarstvo odbrane ih je, suprotno zakonu, uskratilo čak i ovlašćenom državnom kontrolnom organu. Šest meseci kasnije, u istoj toj državi, dokumenti o izuzetno osetljivom događaju u stanu, uključujući najintimnije izjave potpuno privatnih lica, učinjeni su dostupnim javnosti u meri bez presedana jer je jedno od njih posle dve decenije postalo javna ličnost. Taj standard transparentnosti do sada nije zabeležen, i ja mu se, kao zaštitnik građana, ne protivim ako to javno ne čine stručnjaci za tu oblast, ali treba pratiti da li će biti primenjivan i u svim ostalim slučajevima i čemu vodi.

Da li su vas zaposleni u listu "Informer" zvali za komentar pre nego što su objavili prvi u nizu tekstova o pištolju? Iz vašeg prvog odgovora njima može se zaključiti da nisu, ali je ipak ostalo nejasno da li ste imali bilo kakvu komunikaciju sa bilo kim iz tog lista. Ako ste imali, kakva je to komunikacija bila i šta su vam tačno rekli?

Šalju mi korektne SMS poruke dok me vlasnik i glavni i odgovorni urednik tih novina javno vređa i optužuje za ubistvo. U takvoj komunikaciji za mene mesta nema.

Kako ocenjujete istup Nebojše Stefanovića? Šta za javnost i građane predstavlja javna najava ministra unutrašnjih poslova da će se konsultovati sa Tužilaštvom u vezi sa celim slučajem?

Ministar je potpuno instrumentalizovao Ministarstvo unutrašnjih poslova. Preuzeo je operativnu ulogu, iako ministar nije isto što i šef policije. Autocenzurisao sam sebe kada nisam javno osudio njegovo lično učešće u poteri za otmičarima devojčice i slična lična mešanja u operativne stvari i rad policije, kao što »

“Zamislite da se ovo desilo nekom ko nema poverenje ljudi unutar sistema bezbednosti, zbog koga niko neće da se izlaže opasnosti i odmazdi na poslu, ko nema dobar pristup medijima? Kada se država nekorektno postavi prema pojedincu, kada službeni resursi i dokumenti budu tendenciozno i selektivno iskorišćeni protiv građanina, on ili ona su obično u beznadežnoj situaciji koju je Kafka davno opisao u svom *Procesu*. Upravo zbog toga postoji zaštitnik građana”

sam autocenzurisao sebe kada nisam pokrenuo formalan postupak kontrole zbog propusta u radu državnih organa i službi u slučaju pada helikoptera. Počinjemo svi da se ponašamo kao učiteljica kojoj učenik koji pogrešno radi domaći kaže da ga ona mrzi, pa se ona onda usteže da ga pita poslednju lekciju. Taj učenik svaki ustupak, nažalost, shvata kao znak slabosti i ide sve dalje, a ne shvata ga kao priliku da sam popravi svoj rad. Zbog toga ga moramo korigovati.

Da li se ikada tokom vaše karijere – pri angažovanju u OEBS-u ili pri imenovanju na funkciju zaštitnika – slučaj samoubistva Predraga Gojkovića pominjao kao “problematičan”? Prošli ste sve provere... Da li vas je iko ikada o tome uopšte i pitao?

Niko nikada. Taj slučaj je službeno okončan pre više od 20 godina, i o tome se izjasnio, to sam tek sada saznao, čak i Vrhovni sud. Privatno, emotivno, neće biti okončan nikad, jer takve tragedije i bol ostaju zauvek u nama.

“Informer” je objavio pismo roditelja stradalog Predraga Gojkovića u kojem oni upućuju ozbiljne optužbe na vaš račun. Mislite li da je reč o autentičnom dokumentu? Da li ste sa porodicom Gojković u međuvremenu bili u kontaktu? Da li su o onome o čemu pišu ranije razgovarali sa vama?

Sve što je radila i što radi porodica mog pokojnog prijatelja je za mene opravdano i razumljivo. Kada god su me posle tragedije kontaktirali, odazvao sam se svakom pozivu i pričao sa svakim od njih u svakoj prilici. I sa ujakom, pošto je zvanična istraga završena, i sa sestrom godinama kasnije kada sam bio u bolnici, i na radnom mestu. I meni je lakše kada s njima pričam o tome, i pričao bih ponovo, uvek, iznova i iznova. Ni ja ne mogu da prihvatim da se desilo to što se desilo, niti sam ikada mislio da se može desiti. Ali pričao sam i pričaću s njima, i objašnjavaću i zaklinjaću se njima, ne Draganu Vučićeviću, ne dr Nebojši Stefanoviću, ne Aleksandru Vučiću, a izvinite, ne ni “Vremenu”.

Uprkos svemu što se ovih dana događa, funkcioneri SNS-a listom tvrde da neće inicirati vašu smenu. Neki od njih tvrde i da ste praktično nesmenjivi. Mislite li da vas, u tom kontekstu, zaista “neće dirati”?

To je njihova odluka, ne moja.

Rekli ste da se nećete povući. Zašto? Mislite li da ćete posle ovoga moći normalno da nastavite sa radom?

Ovaj slučaj pokazao je upravo potrebu za zaštitnikom građana. Ako bih se povukao pod ovakvim pritiskom, javno bih svakom rekao – ne isplati se raditi svoj posao, treba uzeti pare i ćutati. Ako se usudite da radite drugačije, slomiće vas. A građanima i Srbiji ne trebaju slomljeni ljudi i slomljene institucije. Ja takav primer i takvu poruku nemam pravo da dam.

Kako ocenjujete stanje ljudskih i građanskih prava u Srbiji? Šta su dominantni trendovi?

Moj godišnji izveštaj je veoma rečit o tome i potkrepljen desetinama primera za ocene koje dajem. Stanje ljudskih prava u 2014. godini bilo je zabrinjavajuće, trend je pogoršanje.

Koliko je haranga protiv vas zapravo gurnula u zapećak vaše izveštaje i slučajeve na koje ste upozoravali?

Privremeno jeste. Ali je na čistac iznela mnogo drugih stvari, zbog kojih izveštaj i jeste takav kakav jeste. Situacija u kojoj sam se našao ja simbolično je situacija u kojoj se nalaze građani Srbije. Naizgled bezizlazna, u rukama drugih. Samo naizgled. Zato bavljenje “mojim” slučajem nije gubljenje vremena. ¶

TAMARA SKROZZA

Šta si radio ‘93, tata

NA ZAJEDNIČKOM POSLU: A. Vučić, V. Šešelj i T. Nikolić
Foto: Emil Vaš

Duh Voje Šešelja lebdi nad Srpskom naprednom strankom i ona je od njega neodvojiva. Sa istom bezobzirnom arogancijom on je pravio Veliku Srbiju, a oni Beograd na vodi i brzu prugu do Pešte. Ni njima, kao ni Voji Šešelju, argumenti ne znače ništa: važna je njihova *volja*

Danas – sticajem čudnovatih okolnosti – svi vrlo dobro znamo šta je aprila 1993. radio Saša Janković, kasniji i današnji zaštitnik građana. Ne samo to: imamo i živopisne igrokaze, koreografije i rekonstrukcije u koprodukciji Vučićević–Mitrović, uz prateće raskrinkavanje eksperata poput Vlade Đukanovića, Zlatka Nikolića, Nikole Vrzića i ostalih korifeja savremene kriminalistike. Sve se to radi uprkos zverskokomunističkoj cenzuri kakve nije bilo ni za Brozova vremena (Đukanović), dok na braniku slobodne štampe jedva i u odsudnoj odbrani herojski stoje “Informer”, TV Pink i TV Studio B. Uostalom, sve to znate i vidite: svrha tog tužnog cirkusa jeste da se okleveta Saša Janković, koji pri spornom događaju nije bio ni prisutan, ali nemaju šta drugo da mu nađu.

ŠEŠELJEVA ŠKOLA

Čovek, naravno, ne može da se ne prepusti sećanjima na 1993. godinu, kad su već navalili. Gde su tada bili i šta su radili današnji akteri tragedije od koje prave farsu nije lako ustanoviti – osim za neke, najglavnije. Za Sašu Jankovića se zna, pa da ne ponavljamo. Najglasniji akteri ove sadašnje priče bili su mali: Vlada Đukanović, Nikola Selaković, Nebojša Stefanović (još ni doktor nije postao), Aleksandar Martinović i Zoran Babić bili su slatka bucmasta dečica – ljubi ih majka – od kojih se, kad odrastu, očekivalo dosta, mada ne baš ovoliko. Iz zemljopisa još nisu stigli ni do Karlobaga.

Malo važniji i odrasliji igrači, međutim, već su bili tu, u igri. Setimo se da je 1993. bila možda najuspešnija godina Srpske radikalne stranke i Vojislava Šešelja do tada. Kasnije će biti i većih uspeha. Te godine Šešelj je uspeo da rastera sa RTS-a sve nepodobne i sumnjive elemente – s nekoliko reči i jednim podužim spiskom. »

Foto: Matija Koković

Krajem godine popravio je procenat svojih poslanika u oba parlamenta (saveznom i republičkom) i nametnuo se kao nešto veće i opasnije od "omiljenog opozicionara" Slobodana Miloševića.

Te godine Aleksandar Vučić se još učio za Voju Šešelja, stigavši sa nekog radija na Palama. Tomislav Nikolić, već zamenik predsednika stranke, oporavljao se od slavnog vojevanja po Slavoniji, oko Antina. Valjda te godine pobudio je pažnju javnosti zbog svog muzičkog ukusa: došao je na Radio B92 u "Intervju dana" u tri po podne i doneo svoje ploče. Na opšte iznenađenje, umesto "Spremte se" i "Nad Kraljevom" puštao je tvrdi rokenrol; tu nešto nije bilo u redu, kao što će se mnogo kasnije ispostaviti. Voja Šešelj se strogo obračunavao sa neposlušnima u stranci, ali nije primetio šta mu po srednjoj Bosni radi Lugar Miljković, koji je nahvatavao srpske vojnike i prodavao ih Hrvatima da bi HVO imao koga da razmenjuje. Još neke stvari nisu primećivali, ali takva su vremena bila.

Ovde sada treba podsetiti na značaj Voje Šešelja, na njegove stranačke programe i na metode i sredstva rada, jer je to neodvojivo od sadašnje situacije, naročito metode i sredstva; programi su ionako promenljivi. Njegov uticaj ne može se preceniti posle 18 godina strogog vođenja stranke. Doza je, kažu hemičari, količina pomnožena sa vremenom izloženosti. Količina Voje Šešelja bila je povelika, a vreme izloženosti podugačko, pa se ne treba čuditi kad bivši radikali i njihovi učenici povremeno progovore na lakat i maše se zarđale kašike. Aca Vučić se ipak izučio za Voju Šešelja, u glatkijoj verziji, metroseksualnoj (rekli bi neki), ali sa istom bazičnom ćudi. Sa ništa manjim uspehom odgojio je svoje nove snage u Srpskoj naprednoj stranci u istom tom nabusitom, svadljivom, licemernom i lažljivom duhu. Ne mašu pištoljima, to je istina; ne tuku se baš odmah; kore od banane još ne bacaju po stepeništima; hrvatsku decu ne proteruju. Ali i dalje uče napamet i izgovaraju s prividom razumevanja, ne baš svojim rečima, ono što im se unapred kaže. Disciplina je i dalje stroga, mada je ulizištvo i "mentalna i fizička" zadivljenost Vođom veća nego u Šešeljevo doba. Voja nije tražio da mu se dive; samo da ga slušaju. Voja nije mešao porodicu u politiku. Voja nije osećao potrebu za licemernim moralisanjem: to jednostavno nije praktično, niti ekonomično. Čovek je lepo laž i klevetu odmah proglasio za "legitimna sredstva političke borbe" i šta onda? Pljunete mu pod prozor.

BEZ BRIGE ZA KARIJERU

Ovi današnji pokušavaju da se prave fini, prenemažu se i morališu: zamislite Đuku kao moralistu i borca za slobodu štampe. Ali, kad oljuštimo te spoljne i uveliko veštački nanete namaze, ispod proviruje ista radikalska politička tehnika: nabusitost i uvek prisutna pretnja. A nije da se ne sećamo, pa neka se Toma i Aca od toga jede koliko hoće. Zamislite da je 1993. neko rekao Tomi da će u društvu Olivera Antića, Šešeljeve uzdanice sa Pravnog fakulteta, umalo stići do Vatikana, "glavnog Sataninog gnezda", do "Rimske kurije večito žedne srpske krvi"! Pa zaklao bi ga onom zarđalom kašikom. Da je neko rekao Aci Vučiću da će mu savetnik biti "Engleski pederski isprdak Toni Bler"! Toma i Aca su, naime, bili recenzenti Šešeljevih knjiga sa tim naslovima. Bilo je tu još recenzenata, ali neka.

Politički gledano, međutim, razvoj i istorija Srpske radikalne stranke odvijali su se u skladu sa istorijskim zakonitostima. Voji Šešelju istekao je rok trajanja, a stranka se polako pretvarala u šuplju ljušturu. Nisu pomogli ni "bulevari Ratka Mladića", ni "sigurne kuće" u parlamentu. Velikoj Srbiji takođe je isticao rok trajanja. Onda je došla 2008. i "diferencijacija", kako su to zvali drugovi komunisti: izjasni se, druže. Uz malu pomoć prijatelja Toma otcepljuje najveći deo stranke i njenih poslanika, što i nije bio neki veliki problem: znaju radikali kako to ide, koliko ima sati i odakle vetar duva. Dobro su procenili: uskoro počinje navala kojekakvih spretnih preletača i prevrtača, golubarska posla. Aca Vučić ostavio je ono što je smatrao za pristojan interval i onda prešao Tomi; Aleksandar Martinović zakasnio je malo više, ali mu je oprošteno, pa se sada dopunski trudi. A onda je 2012. nastao preokret i golubari su sebi čestitali na pametnom i dalekovidom potezu. Hrabri i lucidni Slobodan Inić onih je godina, u vreme Šešeljevih trijumfa, lepo napisao: "Srbima preostaje samo još da ga ustoliče za šefa države. Možda bi u tome bilo neke pravde." Čini se da je aludirao na Šešeljevu izjavu iz te 1993: "Sve dok je u Srbiji budala, ja ne moram da brinem za svoju političku karijeru". Sa određenim i zakonomernim zakašnjenjem Šešeljev zamenik Toma Nikolić postao je šef države, a generalni sekretar Srpske radikalne stranke Aca Vučić premijer Srbije. Molim. Po svemu sudeći, ni oni ne moraju da brinu za svoje karijere.

NOŽ, KOLAČ I LICEMERJE

Može danas Voja Šešelje da naziva Nikolića "haškim denuncijantom", a Vučića "Portparolom lopovske stranke", "Srpskim baronom Minhauzenom" i "Sanaderovom mačkicom" do mile volje. Pljune im pod prozor. Bez obzira na te sitnice, međutim, duh Voje Šešelja lebdi nad Srpskom naprednom strankom i ona je od njega neodvojiva. Sa istom bezobzirnom aroganciom on je pravio Veliku Srbiju, a oni Beograd na vodi i brzu prugu do Pešte; umalo

Foto: Z. Raš

KO JE GDE BIO I ŠTA JE RADIO: Godina rata, bede i hiperinflacije
Foto: Draško Gagović

da krenu i u kanal do Soluna, ali se neko u poslednjem trenutku setio da ipak... Ni njima, kao ni Voji Šešelju, argumenti ne znače ništa: važna je njihova *volja*, koju je još Musolini proglasio jedinom važnom u politici. Kad se negde okliznu – što je ljudski, događa se i u boljim kućama – oni to ni po koju cenu ne smeju da priznaju, jer će im pasti kruna s glave. Ako je brat Andrej popio batine "samo zbog prezimena u ličnoj karti", šta ima taj Saša Janković da pita nešto? Kad ocena padne s Najvišeg Mesta pre nego što se uopšte videlo šta je bilo, dalje diskusije nema. Kad padne helikopter, a nije morao da padne, opet taj Saša Janković nešto mrsi, a terciraju mu "tajkunski" i "strani" mediji, znamo mi njih još od 1998. Ovi radikali u civilu imaju kratak fitilj, pa su izgubili strpljenje: pala je naredba da se Saši Jankoviću nađe nešto; makar i kamen u bubregu, dodao bi Duško Radović. Kad već nisu našli ni kamen u bubregu, našli su stara policijska dokumenta i dostavili Gde Treba. Pitanje "službene tajne" Đukanović nije pominjao, mada je lažno optužio Jankovića da "odaje službene tajne".

E, ovakve se gadosti 1993. nisu događale. Tada se radilo kratko i jasno, bez prenemaganja i providnih laži, pak smo bili na čistom: njih toliko i toliko da se najuri sa RTS-a, jer da su krive nacije ili zbog političkog uverenja – i kvit. Da se stan u Zemunu uzme Barbalićima i dodeli uredniku "Velike Srbije" i recenzentu Šešeljevih knjiga; kratko i jasno, kažem. Da se izudara Nikola Barović, treba li možda i obrazloženje? Lakše nam je, sestre slatke i braćo moja u Hristu, bilo sa Vojom Šešeljem: kod njega je sve bilo kratko i jasno, znali smo na čemu smo i ko je gde – on tamo, mi ovde i molim. Čovek je lepo govorio šta misli i radio šta govori, bez skanjeranja i traženja izgovora. Uveren sam da se pritom sjajno zabavljao ("Dok je u Srbiji budala..."): zamišljao sam ga kako se svake večeri vraća kući, baca se na krevet i od srca se smeje satima, dok ne pomodri.

Zašto se ovi njegovi učenici toliko skanjeraju i zaziru od očiglednog? Pa imaju više nego uverljivu većinu u Skupštini i inače; u njih su i nož i kolač; mogu šta hoće, a mi samo da im pljunemo pod prozor; za karijere ne moraju da brinu, po Šešeljevom savetu. Zašto se brukaju sa ovom slaboumnom proizvodnjom afere oko Saše Jankovića? Mogu da ga smene kad hoće; razlog će lako smisliti. Ali – kako je to Đukanović u trenutku potresne iskrenosti priznao – reakcije javnosti bile bi mnogo ozbiljne. Pa su probali da mu ogade i život i posao; valjda da se sam povuče. Đukanović uzalud potezao razloge "morala" (ne smejte se, nije smešno!) zbog kojih da je Janković "nedostojan" svog položaja. Nije uspelo – barem do sada, a da li će, videćemo.

Lepa naša 1993, kada je bilo strašno, ali se bar znao red. ¶

MILOŠ VASIĆ

U ratu protiv svih

Verovatni organizatori ili bar podstrekači pripadaju onima za koje su smrtni neprijatelji gotovo svi, od hrišćana do muslimana koji ne misle kao oni, a takvih je većina u islamskom svetu

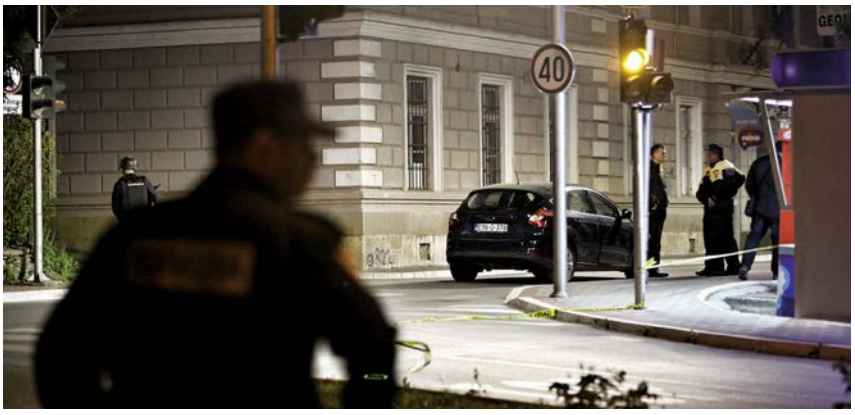
U napadu na policijsku stanicu u Zvorniku koji je 27. aprila izvršio Nerdin Ibrić (24) ubijen je policajac Dragan Đurić, a ranjene su njegove kolege Stevo Milovanović i Željko Gajić. Ibrić se dovezao automobilom ispred policijske stanice, a kada mu je rečeno da tu ne može da se parkira, počeo je da puca iz puške. U razmeni vatre Ibrić je ubijen, a kod sebe je, po policijskim izveštajima, imao dve puške, pištolj i džepove pune municije. U izveštaju se navodi i da je tokom napada uzvikivao "Alahu ekber!" ("Bog je najveći").

Prve reakcije probudile su sećanja na mračne godine rata u Bosni. Anonimni komentatori vesti na internetu i društvenim mrežama su se, očigledno po nacionalnoverskoj liniji, gotovo listom delili na one koji za napad nalaze opravdanje u onome što su Srbi radili u ratu i one koji su dobili potvrdu o muslimanima kao teroristima, zajednički najavljujući nove obračune.

Neprijatni tonovi čuli su se i u izjavama zvaničnika. Ministar unutrašnjih poslova Republike Srpske Dragan Lukač rekao je da je reč o strašnom terorističkom aktu i da bi napad mogao da bude "početak mnogo gorih dešavanja u BiH". "Imaćemo odgovore na ovakve stvari, nećemo oprostiti niti zaboraviti, to svi moraju da znaju", dodao je Lukač. Predsednik Republike Srpske Milorad Dodik rekao je, između ostalog, da nije bilo nikakvih podataka o terorističkom napadu. "To samo govori koliko bezbednosna struktura u BiH funkcioniše i koliko ima potencijalnih terorista-spavača koji su u svakom trenutku spremni da bilo gde naprave teroristički akt", dodao je Dodik, uz opasku da napad "sigurno nije individualan čin, mada će svi pokušati da to prezentuju na taj način".

ZAJEDNIČKI NEPRIJATELJ

Početna retorika je, srećom, brzo splasnula, uz pozivanje na saradnju od strane zvaničnika na svim stranama. Tri člana Predsedništva BiH, Bakir Izetbegović, Dragan Čović i Mladen Ivanić osudili su napad i u zajedničkoj izjavi pozvali građane Bosne i Hercegovine "na mir i suzdržanost od bilo kakvih aktivnosti koje bi mogle dovesti do međuetničkih ili međureligijskih provokacija, incidenata i podizanja tenzija". Ministar za bezbednost BiH Dragan Mektić izjavio je da je u pitanju "nezapamćen slučaj i klasičan oblik terorizma", i da je Obaveštajno-sigurnosna agencija (OSA) tri dana ranije imala prijavu da se u BiH sprema teroristički akt. Po nalogu glavnog tužioca Tužilaštva BiH formiran je istražni tim s ciljem rasvetljavanja terorističkog akta, a u tim su uključeni tužioci iz Odseka za terorizam koji će sa pripadnicima MUP-a Republike srpske i Državne agencije za istragu i zaštitu (SIPA) prikupljati dokaze i obaviti istražne radnje.

MESTO ZLOČINA: Policijska stanica u Zvorniku
Foto: Fonet/AP

Za takvu promenu je verovatno bilo zaslužno otrežnjujuće saznanje da se napad tiče svih, i da buduća meta može biti bilo ko, bez obzira na nacionalnost i religiju. Napad u Zvorniku je bio logičan nastavak niza događaja poput postavljanja eksploziva na zidu policijske stanice u Bugojnu u junu 2010. od strane trojice radikalnih islamista, kada je poginula jedna, a šest osoba ranjeno, ili pucanja Mevlida Jašarevića na američku ambasadu u Sarajevu 2011, a iza svakog od ovih nedela stoje tragovi radikalnog vehabijskog islama koji je u nekim delovima BiH uhvatio koren. Verovatni organizatori ili bar podstrekači terorističkog napada u Zvorniku pripadaju onima za koje su smrtni neprijatelji gotovo svi, od hrišćana do muslimana koji ne misle kao oni, a takvih je većina u islamskom svetu.

Mediji u BiH javili su da je zbog sumnje da je povezan s napadom uhapšen Avdulah Hasanović, koji je do prošle godine boravio u Siriji, sa kojim se Ibrić intenzivno družio. Hasanović je ranije hapšen u akciji bezbednosnih službi "Damask", zbog sumnje da je bio pripadnik Islamske države. Hapšen je u septembru 2014. godine, kada i Husein Bilal Bosnić, optužen za vrbovanje i podstrekivanje na terorizam.

Prema objavljenim informacijama, reklo bi se da je Nerdin Ibrić bio idealna meta za lovce na ljudske duše. Sarajevski "Dnevni avaz" javio je da je Ibrić imao godinu dana kada su 1992. godine pripadnici Vojske Republike Srpske s pripadnicima zvorničke policije i paravojnih jedinica iz Srbije, odveli i ubili njegovog oca Sejfu i još oko 750 Bošnjaka (tragične apsurde bosanske stvarnosti upotpunila je vest da je i ubijenom policajcu Draganu Đuriću otac poginuo tokom rata).

Halima Ibrić, majka Nerdina Ibrića, rekla je medijima da su njenog sina zaveli i da se potpuno promenio u poslednje vreme. "Bog zna šta su mu pričali, koristili su njegovu traumu da ga svrstaju u svoje redove." "I mene je pozivao da idem, a i majku svoju", izjavio je Nerdinov rođak Rifat Ramić. "Razgovarao sam s njim i to u nekoliko navrata kako bi ga odvratio od priklanjanja vehabijskom pokretu, ali nije slušao, samo se osmehivao." ¶

MOMIR TURUDIĆ

TEOFIL PANČIĆ

A sada nešto sasvim drugačije

Koliko je ova država u rasulu najbolje se vidi po stanju u javnim preduzećima, a ono je takvo da je to prevazišlo razmere javašluka i prešlo u totalnu anarhiju. Ako mislite da preterujem, evo primera – autentičnog i dokumentovanog – od čije se užasnosti ledi krv u žilama i najhladnokrvnijih: pre neki dan je usred srede Kolubare – a znamo šta Kolubara znači za Srbiju! – i usred belog (pa još i radnog) dana upala grupa od nekoliko desetina građanki i građana, i satima pravila nekakve, hm, performanse, ometajući normalan radni proces u ovako vitalnom postrojenju. Možda bi bilo sa pravnog stanovišta preoštro nazvati njihov upad "diverzija", ali se svakako radilo o neprimerenom i egzibicionističkom ponašanju koje je vodilo ometanju vitalnog radnog procesa te radnim ljudima i građanima poslalo izuzetno lošu vaspitnu poruku. Grupu izgrednika predvodio je izvesni Vučić Aleksandar (45) iz Beograda, od ranije poznat organima gonjenja, a i svim drugim organima. Velika većina ostalih takođe je identifikovana, a radi se takođe o našim starim znancima i prekršiocima u povratu, poput dr Stefanović Nebojše, Dačić Ivice, Mihajlović Zorane, Vujović Dušana, Ilić Velimira, Verbić Srđana etc. A znate li šta je najstrašnije od svega? Svi ovi građani zaposleni su u državnoj upravi i javnim službama, što znači da je srce mračne anarhije poniklo u srcu države! Strah me i da pomislim na konsekvence ovog stanja. Utoliko pre što je istraga brzo precizirala da su svi navedeni građani radno angažovani u samoj Vladi Srbije, i to na (bar nominalno) vrlo istaknutim i odgovornim poslovima i radnim zadacima ministara, pa čak i iznad toga. Što možda baca novo, još neprijatnije svetlo na inače neobjašnjivu i neoprostivu činjenicu da je obezbeđenje Kolubare prvo dozvolilo ovaj upad, a onda satima svojom pasivnošću tolerisalo boravak i prilično ekscentrično ponašanje ove poveće grupe nezaposlenih i nestručnih lica usred posebno zaštićenog područja.

Da li smo prihvatili kao normalne i ozbiljne populističke performanse vlasti namenjene opsenjivanju prostote?

Ako vam sve ovo zvuči kao šala-komika, možda bi trebalo da se zabrinete, jer signalizuje da ste prihvatili kao normalne – samim tim i ozbiljne – stvari koje ne mogu biti ni normalne ni ozbiljne. Recimo, egzibicionističke i populističke performanse ove vrste, namenjene opsenjivanju prostote, a prostotu nije teško opseniti – zato i jeste što jeste. Razume se da narečeni Vučić nije ni začetnik, pa čak ni osobiti inovator populističkog šibicarstva, ima tu i prevejanijih majstora od njega – mada ne na Balkanu, bar trenutno. Ali, mene više brine to što je pažljivijem posmatraču odavno jasno da ovo nije samo to, da ovde ima i nekog zastrašujućeg, sablasnog viška.

Ovde bi bilo najkorisnije prizvati u sećanje onu famoznu "Putinovu paradu" od oktobra lane, kada je Beograd, specijalno za oči gasnog Hazjajina, oslobođen četiri dana pre roka. Tom je prilikom na Ušće i okolinu pala teška kiša; Putin, naravno, nije pokisao, ali Vučić Aleksandar jeste, a s njim i svi ministri i ostali visoki gaulajteri njegovog sve bizarnijeg ličnog režima, koji su brzo ukapirali da im je pametnije da i oni kisnu ako je Gazda već rešio da kisne. "Ako je kiša dobra za Aleka, sigurno je dobra i za mene", pomislio je zacelo dr Stefanović Nebojša, čovek koji najbolje zna koliko je originalnost precenjena. Uzgred, jedina javna vajda od tog kisnuća bilo je što je Koraks u pokislom Vučićevom liku našao novu, najbolju modlu za njegovo prikazivanje: s njom šef kolubarskih komandosa toliko liči na sebe – i to ne "fizički", nego na mnogo dubljem i važnijem nivou – da momentalno izaziva duboku potištenost kod svakog osetljivijeg posmatrača.

E, kao što ih je tada iz nekog svog šepuravog hira izložio pljusku od kojeg se dobija pneumonija čak i preko fotografije, zašto ih Vučić sada ne bi izložio prženju na zadriglom suncu, a sve usred rudnika?! I tako su oni sedeli i sedeli za Vladinom stonom garniturom tamo u Kolubari kao nekakvi moderni birokratski druidi, ritualno obožavajući Sunce, manje ono nebesko, više ovo zemaljsko, koje je njima vaistinu izvor svetlosti, topline i hrane... Zanimljivo je primetiti da kod većine – uključujući i šefa ove i svake parade – nisu primećene promene u ponašanju nakon što ih je sunce dobrano ošamutilo, što se može interpretirati na ohrabrujući, ali i na duboko zabrinjavajući način.

Sve nešto kontam: kad ponovo ozimi, možda bi mogli da se popnu na vrh Besne kobile i tamo do grla zavejani održe sastanak Vlade? Ako to učine, obećavam, lično ću angažovati g. Jetija da ih poseti – a oni neka gledaju da ga nekako ne naljute. Šalu na stranu, ministrovanje tako postaje svojevrsni *ekstremni sport* – što možda objašnjava tvrdoglavu upornost Jovanović Čedomira (ličnost iz naše skorije političke istorije; možete je naći na Wikipediji, ali čemu?) da pošto-poto dospe u Vladu, iako nije prošao izborne pretkvalifikacije.

Nego, sve vreme dok pišem ovaj tekst pokušavam da se setim na šta me podseća zaumni prizor onih (naseljenih) kancelarijskih stolova usred kolubarske ledine; i eureka, setio sam se! To je ono u Letećem cirkusu Montija Pajtona kad Džon Kliz sedi za stolom iz TV studija na nekoj livadi, pustoj plaži ili kakvoj drugoj nedođiji, a onda kaže u mikrofon: And now for something completely different!

Ovdašnjem cirkuzantu i njegovoj putujućoj diletantskoj trupi fali još samo gologuzi pijanista, da veselo najavljuje *terenske* sednice. Ili možda i njega već imaju? ¶

U potrazi za novom pesn

Pitanja kako mobilisati ljude, vratiti im poverenje u neke pojedince, kako kapitalizovati evidentno nezadovoljstvo građana, bila su i najglasnija na mitingu "Osvetli Srbiju", mada ih niko sa bine nije izgovorio. Bojan Pajtić je, ipak, bio tačan rekavši: "Danas SNS svom snagom unapređuje sve greške koje je DS pravio, a DS danas kaže da nema pravo više ni na jednu grešku"

Dušan Petrović, lider stranke Zajedno za Srbiju, na protestu "Osvetli Srbiju!" u subotu 25. aprila, rekao je da bi dogovor šefova opozicionih proevropskih stranaka u borbi protiv režima Aleksandra Vučića trebalo da bude "mali korak ka velikom dogovoru sa građanima Srbije". To je izgovorio čovek koji je u *onom* DS-u slovio za dragocenog poznavaoca stranke u tzv. donjim ešalonima, držeći odbore po Srbiji "na kratkoj uzdi", i neko ko je kao "uticajni kadrovik" odlučivao "ko će od članova DS-a dospeti na koju funkciju u javnim preduzećima". I trebalo bi da ga poslušaju posebno oni koji su organizovali skup tako da namerno podseća na pretpetooktobarske proteste u nadi da će to biti "iskra novog građanskog bunta". Miting je, inače, organizovala Demokratska stranka, a osim članova i simpatizera DS-a, učestvovali su i Zajedno za Srbiju, Nova stranka, Narodni pokret Srbije, sindikat "Sloga".

MRAK, STRAH, FLOJD

Između parola "Protiv mraka! Protiv straha! Protiv ućutkivanja!", u šetnji koja je trebalo da nas podseti na *one šetnje* iz devedesetih, uzvikivanja "Ajmo, ajde, svi u napad", s Branislavom Lečićem na bini koji je trebalo da nas podseti na *onog Lečića* s Terazijske česme 1991, karikatura s likom Aleksandra Vučića i *onom* parolom: "Gotov je!", otporaške pesnice, starih pesama sa razglasa: "Flojd!", "Sloboda-ne", i *onih* zvukova pištaljki, demokrate su demonstrirale želju da ostanu stožerna opoziciona stranka u Srbiji, ona ista koja je privukla građansku energiju devedesetih u borbi protiv Miloševića i Šešelja. I to nije sporno. Demokratska stranka je, prema meračima rejtinga, treća stranka u Srbiji (7,4 odsto); prve dve su vladajuće SNS i SPS (32,1 odsto i 8,01 odsto). Prema ovom istraživanju NSPM-a (januar, 2015), DS je i dalje jedina opoziciona stranka koja je iznad cenzusa, i to je takođe važan detalj, posebno otkako se biračko telo demokrata stabilizovalo posle izbora 2014, a pokazuje i blagi porast, kako to vole da kažu rejting-analitičari. Neizjašnjenih je 32,7 odsto, dakle više nego onih koji bi glasali za SNS, i to su upravo građani o kojima je govorio Dušan Petrović na subotnjem mitingu opozicije. U martovskom istraživanju agencije "Faktor plus" DS ima podršku 7,1 odsto građana a cenzusu se približio SRS sa 4,6 odsto.

TRI OPCIJE

Elem, jasno je i Petroviću, i Bojanu Pajtiću i Zoranu Živkoviću, jer, toliko su dugo u poslu da se račun bez krčmara – druga građanina, to jest – napraviti ne

PODSEĆANJE NA DEVEDESETE: Šetnja i Bojan Pajtić
Fotografije: FoNet

icom

može i da je glavni zadatak opozicije da mobiliše ljude, tačnije: rasuto i anestezirano biračko telo. One koji su prestali da glasaju; one koji su kaznili Demokratsku stranku 2012. godine ne izašavši na izbore; one koji nikada neće glasati za Vučića i SNS; ali koji isto tako ne žele da glasaju za proevropske lidere stasale usitnjavanjem DS-a, za koje su glasali dvehiljaditih; One koji menjaju kanal gunđajući: "Ma svi ste isti!"

Opozicija je znala da za prvi sledeći zajednički nastup koji će biti ram za sliku otpora Vučićevom režimu ima tri opcije. Prva je da naprave koaliciju onako kako je to učinio DOS pred izbore 2000. Druga je da se ujedine u jednu potpuno novu stranku, napišu novi program i predstave se kao nova "super-stranka", kako je o tome na svom blogu *Politička blogonomija* prošle godine pisao Dušan Pavlović, profesor na FPN-u. I treća: "Kredibilni pojedinci napuštaju postojeće opozicione stranke i prave potpuno novu stranku", piše dr Pavlović (*Tri opcije za opoziciju*, 30. novembar 2014). U prilog trećoj opciji, dr Pavlović je napisao da bi "udruživanjem pojedinaca" nestao "prtljag korupcije, zloupotreba i iznevernih izbornih obećanja koje danas karakterišu mnoge opozicione stranke": "Ovo je ključna pretpostavka za atraktivnost ove opcije. Da bi vam bila prihvatljiva, morate da verujete da je kredibilnost trenutno važnija od programskih načela (iako nikako ne želim da tvrdim da su ona nevažna), tj. da je nedostatak kredibilnosti u opoziciji glavni izvor izbornog uspeha Napredne stranke."

Sociološkinja Vesna Pešić je pak u jednom od svojih tekstova objavljenih na "Peščaniku" bila naklonjenija drugoj opciji: ujedinjenju u jednu novu opozicionu stranku, sa jednim programom, recimo pokreta "Dosta je bilo" Saše Radulovića, za koji je kazala da je dobar *situacioni program*, ideološki uravnotežen. Usput je i odgovorila Dušanu Pavloviću na njegovu skeptičnu primedbu da bi kredibilitet te nove stranke zavisio od kredibiliteta stranaka koje bi je činile, kao i u prvoj opciji, tj. bio bi posledica onoga ko bi zauzeo ključne pozicije u njoj. Vesna Pešić je, naime, uverena da bi "u slobodnoj i otvorenoj konkurenciji" pristalice, simpatizeri i građani mogli da se odluče za svog "frontmena", te neke nove ujedinjene stranke. Ona je tada postavila i nekoliko važnih pitanja o kojima bi trebalo da razmisle opozicioni lideri:

Da li postoje nove i politički mobilišuće ideje sposobne da okupe građane i povedu ih na izbore? Da li opozicija hoće pod istim uslovima da učestvuje na sledećim izborima, ili treba odmah krenuti u ofanzivu da se zakon i uslovi menjaju? Ključno je pitanje, ubeđena je Pešić, kako opozicija da ojača, kako bi se za te uslove izborila i na izborima imala realne šanse? Na poslednje pitanje je i dala konkretan odgovor, ona bi podržala ujedinjenje opozicije u jednu, novu stranku.

SODADŽIJE I BOZADŽIJE

Te predloge su opozicionari odmah odbacili. O čemu su se dogovorili stranački šefovi, kakva će priroda saradnje biti između opozicionih stranaka, Petrović (ZZS) nije se izjašnjavao, sem što je rekao da bi dogovor trebalo da počiva na dva strateška cilja: smena Vučića i Evropa, tj. u borbi protiv SNS-a okupiće se oni lideri čije se stranke nedvosmisleno zalažu za evropsku integraciju Srbije. Bojan Pajtić je u nedavnom intervjuu za "Vreme" rekao ovako: "Formatiraćemo buduće i potencijalne koalicije tako da one budu programski konzistentne, a cenićemo i kakav izborni nastup proizvodi najbolji efekat, budući da sinergiju ne donose sve koalicije. Istraživanje koje smo sproveli kazuje da bi koalicija stranaka parlamentarnih i vanparlamentarnih, koja bi činila nekakvu današnju demokratsku opoziciju, imala manje podrške nego što je DS ima sama. Dakle, treba izbegavati koalicije po svaku cenu. Ne delujemo po principu sabiranja sodadžije i bozadžije."

Dakle, izgleda da neće biti novog DOS-a, Deposa ili Koalicije Zajedno, ali će nekakve koalicije – ipak biti. Konflikti u tim koalicijama najčešće su izbijali zato što lideri nisu mogli da se dogovore – ko će biti "frontmen". Sada su liderske pozicije opozicionih predstavnika takve da su "izmerljivi" rejtinzi u istraživanjima javnog mnjenja samo Bojanu Pajtiću i Saši Raduloviću, koji prema poslednjem istraživanju NSPM-a imaju 1,3 odsto poverenja građana (sa neizjašnjenima), naspram Vučićevih 34,5 odsto. Vuk Jeremić je nešto bolji od Pajtića i Radulovića sa 1,4 odsto poverenja, ali nije stranački lider. Čedomiru Jovanoviću i Draganu Đilasu bi 0,7 odsto građana ukazalo poverenje, s tim što je opozicioni kapacitet Jovanovićev pomalo na staklenim nogama, a Đilas kao i Jeremić izgleda prilično "umirovljeno".

Pitanja kako mobilisati ljude, vratiti im poverenje u neke pojedince, kako kapitalizovati evidentno nezadovoljstvo građana, bila su i najglasnija na mitingu "Osvetli Srbiju", mada ih niko sa bine nije izgovorio. Bojan Pajtić je, ipak, bio tačan rekavši: "Danas SNS svom snagom unapređuje sve greške koje je DS pravio, a DS danas kaže da nema pravo više ni na jednu grešku."

Zato bi trebalo smisliti neku novu pesmu za opozicione mitinge. Ipak se zaboravlja da se ovde ima posla sa školom Tonija Blera, Alistera Kembela i Marije Maksime. Ko nije čuo za damu, nek ide na Jutjub, tamo je njena "Oda Aleksandru Vučiću" – hit. ¶

ZORA DRČELIĆ

Foto: Marko Rupena

Godina ili hiljadu dana vlade

U jednočasovnom razgovoru u šesnaestoj emisiji "Zumiranja" o Vladi Srbije uoči obeležavanja godišnjice njenog rada, Filip Švarm, odgovorni urednik nedeljnika "Vreme", ugostio je novinare Mišu Brkića i Dragana Bujoševića

Da li Vlada Srbije slavi godišnjicu ili trogodišnjicu i koliki je njen uspeh, neka su od pitanja o kojima se raspravljalo. Upoređujući ekspozee premijera Aleksandra Vučića i njegovog prethodnika na toj funkciji Ivice Dačića, nema bitne razlike, smatra Miša Brkić: "Jedina razlika je u personalnoj ulozi. Čovek koji je pre tri godine dobio izbore, skrivao se dve godine iza funkcije potpredsednika Vlade, gurajući Dačića napred, koji nije imao hrabrosti da se upusti u bilo šta u sferi ekonomije, čak je i levičario u velikoj meri i dozvoljavao koalicionim partnerima razne vrste ucena. Pre godinu dana situacija se promenila tako što je Vučić počeo da vodi. Za razliku od Dačića, koji je u ekspozeu pažnju posvetio raznim temama, Vučić se fokusirao na ekonomske teme. Utoliko je lakše pratiti šta se u ovih godinu dana dogodilo od onoga što je ekspozeom obećano. Ovde je reč o kontinuitetu Vlade, nema prekida, ista je filozofija vladanja. S obzirom na to, možemo da kažemo da je reč o trogodišnjici Vlade, a godišnjici premijera."

ONE MAN SHOW

Vučićeva vlada se razlikuje od svih vlada posle 5. oktobra, jer nijedna od njih nije imala premijera koji je imao apsolutnu većinu, smatra Dragan Bujošević: "Ako neko može sam da napravi vladu, onda je on gazda u kući, ne mora nikog da sluša. U svim prethodnim vladama, premijer je imao ministre i potpredsednike koji su mogli da prete raskidanjem koalicije i novim izborima. Vučiću nema ko da preti. On sam može da vlada, postavlja ministre i odlučuje o svemu. To je esencijalna razlika između Vučićeve vlade i svih prethodnih. Ova vlada radi na pogonskom gorivu koje se zove Aleksandar Vučić. Sva energija i ideje su njegove, on je inicijator i pokretač svih pitanja, odlučuje, postavlja i preslišava ministre, daje im zaduženja. Ne vidim nijednog ministra koji ima približno tu vrstu energije i zainteresovanosti koju ima Vučić."

Miša Brkić smatra da tu nije reč o energiji, već o disciplini koju je premijer uveo na početku mandata: "On je javno, pred kamerama i novinarima disciplinovao ministre. Od tog trenutka mi imamo situaciju *one man show* i to je prva karakteristika ove vlade. Druga karakteristika je stalna pretnja rekonstrukcijom. Svi ministri su u loncu, krčkaju se, a premijer, kada mu se neko ne sviđa i ne može da ga skuva, izbaci ga i ubaci nekog drugog."

Komentarišući izjave premijera o privrednom rastu i smanjenju deficita i podatke MMF-a i EU o stanju srpske privrede koji su u suprotnosti sa tim izjavama, Brkić kaže da premijer i ministri ponavljaju da ove institucije nemaju dobre podatke i na taj način zavaravaju javnost. Takvo zavaravanje je moguće u politici, ali ne i u ekonomiji, jer postoje precizni statistički podaci. Tri ključna pitanja iz Vučićevog ekspozea tiču se paketa reformi, razvitka privatne sfere i konsolidacije budžeta,

kaže Brkić: "U ostvarivanju se najdalje odmaklo kod trećeg pitanja, većom naplatom i smanjenjem troškova kroz plate i penzije zaposlenih u javnom sektoru. Kod druge dve mere nema vidljivih pomaka. Najbolji parametar za to je nezadovoljstvo domaćih i stranih privrednika. Oni su jednoglasni u tome da uprava postoji da bi ih maltretirala. Nakon godinu dana, kada uporedimo ekspoze i rezultate, vidi se obećanje da će se napraviti dobar ambijent. U taj ambijent se krenulo, što se vidi kroz donošenje Zakona o radu, Zakona o privatizaciji, Zakona o stečaju i Zakona o planiranju i izgradnji. Ti zakoni bili su dobar početni korak, a onda kao da se premijer uplašio i stao. Od avgusta 2014. godine Vlada živi na reklami reformi."

i proizvodnje neprijatelja. Pretpostavljam da on tako doživljava primedbe. Postoje pravila igre koja se ne poštuju. Kada neko kaže da nešto nije u redu, on skreće pažnju na to da se ne igra po pravilima."

Osim netrpeljivosti, tu je reč i o nesigurnosti. Neprijatelji reformi i vlade su unutar sistema koji Vučić vodi, a javna preduzeća su jedan od njih, smatra Brkić: "Ona su pre godinu dana nominovana kao tačke reformi, a danas su gotovo u istom stanju. Ta praksa podržavljenja se nastavlja. Javna preduzeća su kasice prasice političkih stranaka. Tamo je uhlebljenje za glavne odbore stranaka. U njima sede stranački funkcioneri i tu se ogleda pritisak na Vučića unutar stranke da ne ulazi u reformu javnih preduzeća."

Aktuelna vlada se tokom svog jednogodišnjeg mandata suočila sa nekoliko kriznih situacija u kojima se mogla uvideti njena sposobnost u upravljanju krizama. Upravljački kapacitet bilo koje vlasti u Srbiji je mali, jer njega čini državna uprava, a ovaj sektor u Srbiji je nerazvijen, smatra Bujošević: "Moraju da postoje neki sistemi koji funkcionišu, bez obzira na to ko je premijer. Ova zemlja te sisteme nema i svaki dan je vanredno stanje. Nijedna vlada ne može da se snalazi u toj vrsti situacije. Potrebno je da neko ko se razume u određenu oblast kaže šta može, a šta ne. Meni izgleda da sve što se radi, radi Vučić. Onda ne znamo šta je uradio neko drugi od ministara, čija je ideja. Možda mi to i ne treba da znamo, ali upravo zato ne možemo ni da ih ocenjujemo."

Brkić nije saglasan sa tim i smatra da potezi svih ministara treba da budu vidljivi: "Vlada zato i postoji kao tim. Ne da jedan čovek nama kaže da je sve uradio ili da mi imamo predstavu da je to tako. Zašto onda postoje ministri? Ja, kao građanin koji plaća vladu, hoću da vidim šta je svaki resor uradio od onoga što je predložio. Jedan čovek nema kapacitet za sve. Nijedna vlada od 1990. nije bila sastavljena od ovako nekompetentnih ljudi i zato mi izgleda kao burazerska administracija. Onaj ko pobedi na izborima smatra da može sa državom da radi šta hoće."

Među najgore poteze vlade u proteklih godinu dana spadaju gaženje institucija i aktuelna dešavanja u vezi sa ombudsmanom, saglasni su sagovornici. Brkić kao najgori potez vlade u ekonomiji izdvaja priču sa Železarom, dok je najbolji potez u toj oblasti Zakon o radu. Za Bujoševića je najbolja želja da se nešto promeni i prvi koraci u tome: "Međutim, na tom putu se stalo jer nema svega što bi ga omogućilo. Bez reforme državne uprave on je nemoguć. Želja da se nešto promeni je sjajna, ali sam očekivao da će sve to brže ići."

"U prvoj polovini godine vlasti premijera, dopalo mi se njegovo insistiranje na promeni svesti ljudi kada je u pitanju radna etika. On je započeo, stao i živi od stare slave", zaključio je Brkić. ¶

PRIREDILA: KATARINA STEVANOVIĆ

■ **Vučićeva vlada svoje političke protivnike smatra neprijateljima. I ranije je bilo slučajeva da političari prozivaju novinare i druge političare, ali nikada u ovoj meri**
—Dragan Bujošević

IDEOLOGIJA NOVA, METODE STARE

Aleksandar Vučić je promenio svoju ideologiju, pa je sada prvo pitanje kojim se bavi pridruživanje Evropskoj uniji, a ranije je to bilo pitanje Kosova i Metohije, smatra Bujošević i dodaje da se ponašanje aktuelne vlasti i njeno protivljenje svakom drugačijem mišljenju može posmatrati kao postupanje po ranijem modelu: "Premijer je možda promenio i ekonomske postulate koje je ranije imao, ali u tehnici vladanja je zadržao stare metode. Tadićevo vreme Srbiji je donelo da se oni čiji su stavovi drugačiji na političkoj sceni ne doživljavaju kao neprijatelji, već kao protivnici. Sada se oni ponovo doživljavaju kao neprijatelji i protiv njih se vode kampanje preko tabloida. I ranije vlasti su koristile tabloide, ali ne u te svrhe. To je povratak od deset milja unazad. I ranije je bilo slučajeva da političari prozivaju pojedine novinare i političare, ali nikada u ovoj meri. Danas se na konferencijama za novinare ljudi bez mnogo dokaza prozivaju i optužuju da su nečiji plaćenici. Toga ranije nije bilo, a loše je i kontraproduktivno. Negativno utiče na klimu u društvu i dovodi do većih podela

■ **Svi ministri su u loncu, krčkaju se, a premijer, kada mu se neko ne sviđa i ne može da ga skuva, izbaci ga i ubaci nekog drugog**
—Miša Brkić

Alhemija na vodi

Najavljivana investicija od tri i po milijarde evra iz Ujedinjenih Arapskih Emirata je, zapravo, 150 miliona evra plus 280 miliona evra kredita. Gradonačelnik Beograda Siniša Mali kaže da će taj početni kapital vremenom narasti, pa će se iz toga finansirati naredne faze investicije, a ako ne bude dovoljno – uskočiće Arapi

U nedelju, 26. aprila, u zgradi Geozavoda u Beogradu potpisan je ugovor o zajedničkom ulaganju za projekat "Beograd na vodi". Svoje potpise su na ugovor stavili Zorana Mihajlović, ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture i potpredsednica Vlade Srbije, Mohamed Alabar, član Upravnog odbora kompanije Igl hils, i Aleksandar Trifunović, direktor preduzeća "Beograd na vodi".

Sam ugovor nije objavljen, već je novinarima podeljen papir sa izdvojenim "najvažnijim elementima". Gradonačelnik Beograda Siniša Mali rekao je da će javnost ipak imati uvid u potpisani dokument nakon što za njega da saglasnost Komisija za zaštitu konkurencije.

MILIJARDE I MILIONI

Kao što je i do sada bio slučaj, novoobjavljene informacije o "Beogradu na vodi" uglavnom nisu bile u saglasnosti sa onima koje su prethodno javnosti predočavali protagonisti projekta. Među najvažnijim elementima potpisanog ugovora nalazi se osam stavki sa ukupno deset rečenica.

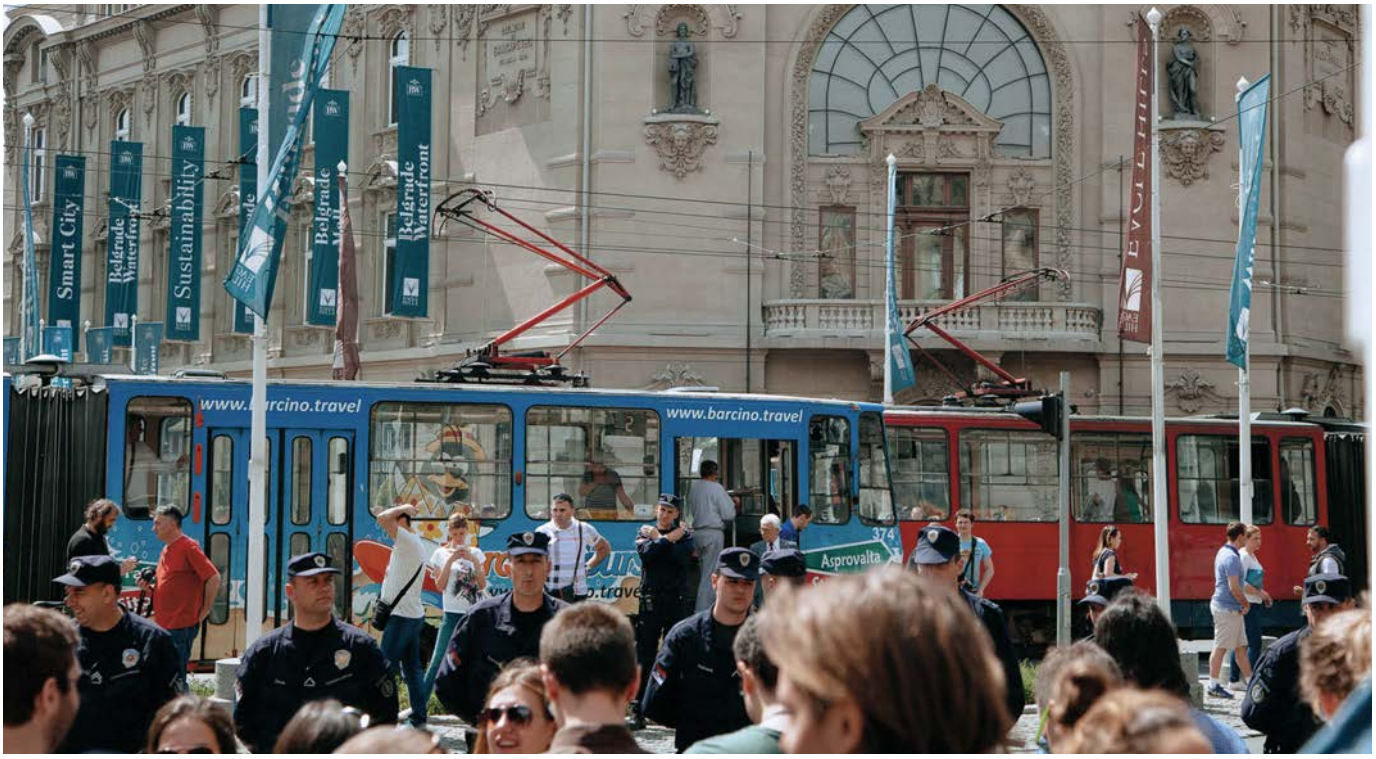
U prvoj stavci se navodi da će Republika Srbija biti vlasnik 32 odsto kapitala čitavog Beograda na vodi, dok će partner iz UAE posedovati ostalih 68 odsto. O procentima vlasništva se ranije nije mnogo pričalo tako da se ovaj podatak nema sa čim uporediti. Međutim, u "Politici" od 28. juna 2014. objavljen je intervju sa Alabarom (tada predstavljen kao "investitor i izvršni direktor kompanije Igl hils") koji je govorio o relativno sličnoj temi. On, između ostalog, tada kaže da se još nije došlo do pregovora o procentualnoj podeli profita: "Odredićemo ih po međunarodnoj praksi, to su lake formule. Spominjalo se da će to biti 65 prema 35 odsto u vašu korist", rekao je Alabar.

Sledeća stavka kaže da su potpisnici ugovora Vlada RS i kompanija "Belgrade Waterfront Capital Investments LLC, čiji je vlasnik kompanija Igl hils". Prva kompanije se prvi put do sada pominje u javnosti.

Treća stavka govori o finansiranju projekta. "Igl hils će obezbediti 300 miliona evra i to 150 miliona u formi kapitala (*equity*) i 150 miliona zajma u formi pozajmice osnivača (*shareholders loan*)". Kasnije se pominje i dodatnih 130 miliona evra zajma za preseljenje železničkih objekata iz Savskog amfiteatra (90 miliona) i za završetak procesa eksproprijacije (40 miliona).

(Opširan tekst u vezi sa problemima eksproprijacije i restitucije na području budućeg "Beograda na vodi" čitajte u narednom broju "Vremena".)

Svi pomenuti krediti, zajmovi i investi-

DVE STRANE TRAMVAJA: Zgrada Geozavoda, nedelja 26. april 2015. godine
Foto: Fonet i Luka Knežević Strika

Kratak pregled kratkog pregleda

Osim pomenutog papira sa najvažnijim elementima iz ugovora o zajedničkom ulaganju za projekat "Beograd na vodi", novinarima je dat još jedan papir sa naslovom "Belgrade Waterfront: Kratak pregled". U njemu se, takođe, mogu naći neslaganja sa ranije pominjanim brojevima. Na primer, na prvom predstavljanju projekta, juna 2014, rečeno je da će centralni park Beograda na vodi imati 37,5 hektara. U kratkom pregledu površina centralnog parka je skoro 14 puta manja – 2,7 hektara. Ili: na samom početku zagovaranja projekta, vrednost celog "Beograda na vodi" licitirana je na više od osam milijardi evra ("Večernje novosti", 13. oktobar 2013), u papirima koji su podeljeni novinarima taj broj je tri milijarde dolara (2,74 milijarde evra), a na sajtu Vlade i dalje piše 3,5 miliona evra...

U oči upadaju i neke od efektnih definicija kojima se projekat opisuje. "Pored luksuznih stanova, Belgrade Waterfront će takođe sadržati manje stambene jedinice namenjene mladim profesionalcima, srednje i velike stambene jedinice za urbane porodice i luksuzne rezidencije na obali za Beograđane u usponu." "Osnovni simbol celine Belgrade Waterfronta biće Kula Beograd – ikonični beogradski toranj visok oko 200 metara, koji će predstavljati obeležje cele zajednice." "Novi izložbeni štand 'Beograda na vodi' – Savanova; destinacija koja svim posetiocima pruža jedinstveno iskustvo života na vodi i obali reke Save."...

cija iznose, dakle, 430 miliona. To je mnogo manje od tri do četiri milijarde evra investicije koje su zagovornici "Beograda na vodi" pominjali kao najvažnije opravdanje za ovaj projekat. Iznos ukupne investicije, doduše, nikada nije precizno definisan i uvek je imao prilog "oko", "skoro", "više od", ali uvek je bio izražavan u milijardama evra.

Govoreći o ovoj razlici očekivanja i brojeva iz ugovora, gradonačelnik je nakon potpisivanja za B92 rekao da će investicija od 3,5 milijarde evra doći "u narednih dvadesetak, koliko već godina treba da se završi i napravi skoro dva miliona kvadrata". Mali je dalje objasnio da će pomenutih 300 miliona evra biti dovoljno da se završi prvih 300.000 kvadrata (dakle, 1000 evra po kvadratu, prim. aut.), odnosno, velika kula, tržni centar, prve dve stambene kule, novi hotel, novi komercijalni objekat, tj. "prva faza 'Beograda na vodi'".

"Naravno, iz profita iz te prve faze, prodaje stambenih objekata, prodaje poslovnih prostora, vi onda kreirate novi *pul* kapitala, ako tako mogu da se izrazim, i krećete da investirate dalje. Ukoliko se odatle ne obezbedi dovoljno novca, a mi smatramo da je dovoljno, opet će investitor iz UAE obezbediti razliku", rekao je Mali.

Ministarki Mihajlović je, nakon potpisivanja ugovora, upućeno pitanje šta će se desiti ako prodaja objekata i prostora iz prve faze ne bude išla kako je očekivano, na šta je ona odgovorila: "Od ponude i tražnje, naravno, zavisi i prodaja. Ali, potpuno je sigurno da trend koji pokazuje Beograd, u svakom svom delu, jeste trend razvoja, dakle, ništa neće ostati neprodato."

20, 30, 99 GODINA

Naredni izdvojeni i javnosti predstavljeni element ugovora kaže da je predviđeno da projekat "traje maksimalno 30 godina, od čega 50 odsto projekta mora da bude završeno u prvih 20 godina". Ovo je, nakon veličine investicije, drugo veliko »

Sendviči, četnici, tramvaji

"Lopovi, lopovi", odzvanjala je pozornica savskog amfiteatra. Te sunčane nedelje, 26. aprila, u zgradi bivšeg Geozavoda u Karađorđevoj ulici u Beogradu potpisan je ugovor o zajedničkom ulaganju za projekat Beograd na vodi. Pomenuti povici su dolazili od nešto manje od hiljadu demonstranata protesta "Pokažimo im patku" koji je organizovao pokreta Ne da(vi)mo Beograd, skup mladih aktivista, protivnika izgradnje "Beograda na vodi".

Policija je demonstrante "smestila" u usku Ulicu kraljevića Marka, onu koja se od Ulice Gavrila Principa spušta ka kružnom toku ispred Geozavoda. U prvom redu je bio raširen veliki transparent sa porukom "Ne da(vi)mo Beograd". Iz mase je virila ogromna glava žute patke. Između okupljenih i ulice stajao je kordon policajaca.

Dijagonalno od njih, na uglu kod hotela Bristol, stajalo je pedesetak mirnih ljudi koji su aplaudirali kada bi iz crnih automobila izlazili ministri Vlade Srbije. Ispred njih je stajalo tek nekoliko policajaca čiji je bio zadatak da ne dozvole da se prelazi ulica.

"Botovi! Botovi! Sendviči! Sendviči!", počelo je da odzvanja iz Kraljevića Marka. Okupljeni ispred Bristola su se uzvrpoljili. "Zašto nam viču *četnici*?", pitao je jedan. Pažnju im je skrenuo dolazak ministra Vulina, kome su svi složno zatapšali.

ŠLJIVE I URME

Na ulazu u Geozavod, jedan od radnika G4S obezbeđenja je čitav minut zagledao novinarsku legitimaciju reportera "Vremena" pre nego što ga je pustio unutra. Na stepenicama pre ulaza u glavnu salu, u kojoj je izložena maketa "Beograda na vodi", devojke su držale poslužavnike sa suvim šljivama i urmama, konobari su nudili piće, a sa zvučnika se čula tzv. muzika iz lifta. Među ministrima i drugim ljudima u odelima stajalo je i mnogo televizijskih kamera, fotoreportera, novinara i nasmešenih devojaka sa maramama u plavičastoj boji "Beograda na vodi".

Nakon što su ministarka Mihajlović, direktor preduzeća "Beograd na vodi" Trifunović i član upravnog odbora Igl hilsa Alabar potpisali ugovor, usledila su obraćanja. Govorio je i gradonačelnik Beograda Siniša Mali. Kada je u govoru pomenuo i značaj ličnog zalaganja premijera Vučića za ovaj projekta, jedna novinarka je zakolutala očima, a snimatelj joj uz osmeh dobacio: "Piši, piši!"

DEMONSTRACIJE: Pokažimo im patku
Foto: Fonet

Bilo je vremena za samo četiri novinarska pitanja (postavili su ih novinarke sa RTS-a, Studija B, Prve i B92), a onda je voditeljka pozvala sve goste da prošetaju do izložbenog štanda SavaNova. Novinarima su podeljene velike kese sa brendiranim čokoladicama, CD-om sa snimkom renoviranja Geozavoda, luksuznom knjigom sa slikama budućeg "Beograda na vodi" i nekoliko papira, među kojima i jedan sa naslovom "Najvažniji elementi iz Ugovora o zajedničkom ulaganju za projekat 'Beograd na vodi'", na kome se nalazilo ukupno deset rečenica.

Držeći tu kesu, među prvima je iz zgrade izašao reporter "Vremena". Dočekao ga je aplauz onih pedesetak ljudi koji su se od Bristola preselili na sam ulaz Geozavoda. Aplauz se pojačao jer su pristizali i ljudi u odelima, ali nije mogao da nadjača zviždanje i nove uzvike: "Lopovi! Lopovi!"

Međutim, ljudi koji su izlazili iz zgrade Geozavoda nisu videli one koji viču. Njih i žutu patku sakrila su dva tramvaja parkirana po sredini kružnog toka, tačno između Geozavoda i demonstranata. Policija je zaustavila tramvaje i rekla putnicima da dalje ne idu. Neki od novinara su pitali zašto tramvaji stoje, a odgovor čoveka u uniformi je glasio: "U kvaru su". Gradonačelnik Mali je kasnije rekao da nisu mogli da prođu od demonstranata...

Dok je kolona iz Geozavoda stizala u kafić SavaNova, službeno nazivan "izložbenim štandom", unutra je već bilo ljudi. Među njima su i ministri Ivica Dačić i Velimir Ilić, koji nisu prisustvovali potpisivanju ugovora. Oko kafića je stajalo desetak ljudi u crnim odelima, a ispred vrata dve devojke obučene u zastave Srbije i Ujedinjenih Arapskih Emirata. Pored njih poslužavnici sa šampanjcem, suvim šljivama i urmama.

Na šetalištu uz Savu je bio rasprostrt crni tepih na kome su bili poređani fensi barski stolovi, a na biciklističkoj stazi, jedinom slobodnom putu za prolazak tim delom keja, sudarali su se zbunjeni pešaci i nestrpljivi biciklisti.

Na putu ka redakciji reporter je jeo brendirane čokoladice i listao knjigu sa fotografijama budućeg "Beograda na vodi". Na jednoj se u pozadini vidi Borča krcata soliterima i visokim zgradama. Na toj fotografiji kalemegdanski Pobednik ne postoji, kao ni Palata "Srbija" na novobeogradskoj strani grada...

MIRKO RUDIĆ

odstupanje od onog što je do sada pričano o "Beogradu na vodi". Alabar je u decembru 2014. rekao za "Blic" da će izgradnja čitavog projekta trajati deset godina. Premijer Vučić je 2014. na Pinku rekao da će čitav posao biti završen do 2019. godine. Pre samo mesec dana, premijer je rekao za RTS: "Za već godinu dana ćete videti promenadu i dve kule. Za četiri godine očekujem da će i poslednji objekat sa makete biti gotov."

Najkraća stavka govori o budućim izvođačima radova: "Prilikom izvođenja radova, domaći izvođači radova imaju prednost." Dakle, ne zna se šta je ta "prednost", a ne zna se ni hoće li se poštovati aktuelni zakoni Srbije koji nalažu raspisivanje tendera za izbor preduzeća koja će izvoditi te radove. Da podsetimo, javnosti još uvek nisu pokazani ugovori i druge pravne obaveze na koje su se eventualno obavezale domaće firme koje su rekonstruisale zgradu Geozavoda i koje su izgradile promotivni štand, odnosno kafić Savanova. Štaviše, u izvođenju tih radova učestvovale su firme sa kontroverznom poslovnom biografijom poput "Milenijum tima", koju je baš jedna od potpisnica ugovora o "Beogradu na vodi" Zorana Mihajlović pogrdno nazivala "Ivičinim preduzećem", o čemu je "Vreme" pisalo u broju 1261.

U pretposlednjoj tački rečeno je da je kompanija Igl hils "prihvatila da im se zemljište izda u dogoročni zakup (99 godina), tako da se zemljište ne prodaje". Govoreći za B92, gradonačelnik Mali je 27. aprila rekao da je to dobra pogodba, jer postoji raskidni uslov u ugovoru: "Ukoliko investitor ne uradi 50 odsto objekata (ukupno milion izgrađenih kvadrata) u narednih 20 godina, Vlada RS ima pravo da raskine ugovor."

Kada je reč o zgradama sa različitim državnim režimima zaštite, u jednoj od objavljenih stavki ugovora piše da se takve zgrade neće uklanjati, već će "po modelu zgrade Zadruge ostati u vlasništvu države, biti obnovljene i korišćene za kulturni sadržaj." Te zgrade su hotel Bristol, zgrada Železničke stanice, ranžirna stanica i fabrika papira "Milan Vapa". Međutim, ako se zgrada Zadruge, tj. Geozavoda, uzima kao primer, valja napomenuti da je ona rekonstruisana i spolja i iznutra samo sa dozvolom za obnovu njene fasade. Pritom, ona danas ne služi kulturnoj nameni, već za razgledanje makete neizgrađenog "Beograda na vodi". ¶

K. STEVANOVIĆ, R. MARKOVIĆ, M. RUDIĆ i DCV

KO SE SELI, KO ĆE DA SE USELJAVA: Sadašnji stanovnici "Beograda na vodi"
Foto: Luka Knežević Strika

Stubovi projekta

Zorana Mihajlović, potpredsednica Vlade Srbije i ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, rekla je nakon potpisivanja ugovora da je ova vlada u poslednjih godinu dana pokazala da je "svaku stvar koju je obećala i uradila". "Niko nije verovao da ćemo izmestiti sve što je stajalo od starih brodova, pa smo izmestili, niko nije verovao da ćemo doneti zakon, pa smo doneli, niko nije verovao da će biti ugovora, pa smo ugovor potpisali."

Član Upravnog odbora kompanije Igl hils Mohamed Alabar je govorio da je njegova posvećenost projektu "Beograd na vodi" poduprta sa dva stuba: "Jedan je njegova ekselencija predsednik vlade sa svojom podrškom i stalnim pritiskom, što je velika motivacija za sve nas. I zaista bih želeo da mu se mnogo zahvalim ovom prilikom za njegovu sposobnost da nas kroz ovo sprovede, za njegovu sposobnost da veruje da moramo da uradimo nešto mnogo bolje za narod Srbije. (...) Još važnije od toga, imam pritisak od obe vlade, vlade Srbije i njegove ekselencije predsednika vlade i vlade UAE, koja takođe gleda naš napredak i posvećena je da uspemo u ovome. Tako da je to kombinacija političke volje i podrške, i ekspertize i znanja iz proteklih 18-19 godina", rekao je Alabar.

Na kraju je govorio i gradonačelnik Beograda Siniša Mali: "Iskoristio bih priliku da se zahvalim predsedniku vlade Republike Srbije Aleksandru Vučiću, bez čije vizije i bez čije podrške ne bismo imali ovako prijateljske i čvrste odnose sa UAE i slobodno mogu da kažem da bez njegove podrške, bez njegovih usmerenja, danas ne bismo ni bili ovde ni prisustvovali potpisivanju ovog ugovora. (...) Ne postoje tajne, nema nikakvih tajnih ugovora i ugovor će biti dostupan javnosti u celini. Mi smo danas potpisali ugovor, neophodne su još dve ili tri pravne radnje, prevashodno saglasnost Komisije za zaštitu konkurencije. Kada se ta saglasnost dobije, ugovor postaje pravosnažan. U tom trenutku, ugovor će biti, i svi elementi ugovora, dostupni javnosti."

Dobra vladavina za dobro članstvo

U februaru, "Vreme" je pokrenulo seriju članaka i konferencija koji se bave mogućnošću uvođenja dve važne stvari među Milenijumske ciljeve posle 2015. – jednak pristup pravdi i dobro upravljanje. Ovaj tekst jedan je iz te serije

Piše: **Milena Lazarević**

Good governance – koncept nastao u kontekstu razvojne pomoći i rada međunarodnih razvojnih institucija, a do danas već ušao u svakodnevnu upotrebu u diskursu donatora, stručnjaka, pa i medija. Iako ga Svetska banka i Ujedinjene nacije poprilično određuju, dajući mu neke neophodne karakteristike, praćen je i kritikom da je neuhvatljiv, neodređen i da omogućava različite doživljaje i značenja, u zavisnosti od potreba onog ko ga koristi. Kao međunarodni termin, nastao u engleskom govornom kontekstu, u Srbiji i srpskom jeziku (kao uostalom i mnogim drugim zemljama i jezicima) doživljava dodatni problem – prevod. Praktično poistovećivanje termina "dobra vladavina" i "dobro upravljanje" kod nas ukazuje na fundamentalno nerazumevanje razlike između vladavine, kao strateške funkcije na čijem nivou se definišu i oblikuju osnovni principi po kojima će jedno društvo biti vođeno od strane onih koji vladaju, i upravljanja kao funkcije koja suštinski obezbeđuje primenu principa vladavine u svakodnevnom funkcionisanju države. Iako je i ova diferencijacija pojednostavljena, termin "dobro upravljanje" svakako predstavlja potcenjivanje koncepta "dobre vladavine" i pokazuje da izazov koji stoji pred nama može biti daleko veći nego što mislimo.

A šta odlikuje državu kojom se "dobro vlada"? Ona je odgovorna, transparentna, odgovara na potrebe ljudi koji u njoj žive, obezbeđuje jednak tretman za sve i uključenost svih u društvene i političke procese, delotvorna je i efikasna. Ona je pravna država, participativna je i razvija kulturu konsenzusa. Ovako opisana država možda deluje kao potpuna utopija, deluje čak i naivno i ne čudi skepsa brojnih autora u pogledu ostvarivosti ovakvih ciljeva. U osnovi Milenijumskih ciljeva UN, a sada i procesa razvoja postmilenijumskih ciljeva održivog razvoja, leži pretpostavka da će se u čak relativno bliskoj budućnosti (u novom ciklusu, taj cilj je 2030) sve države na svetu dovoljno približiti ovom idealu da obezbede da su ljudi u njima bezbedni i zdravi, da sva deca uđu u obrazovni sistem i ostanu u njemu do kraja osnovne škole, da su žene ravnopravne sa muškarcima, da se razvijaju ekonomski ne štetići životnoj sredini, itd. Među predlozima novih globalnih ciljeva UN, do 2030, figurira i jedan koji traži da se države i društva razvijaju kao miroljubiva i inkluzivna, da obezbeđuju pristup pravdi za sve i izgrađuju delotvorne, odgovorne i inkluzivne institucije na svim nivoima.

Šta ovo znači za Srbiju, kao zemlju uklještenu negde između ambicije da postane država članica EU i upornih izazova siromaštva i isključenosti određenih grupa društva i nedostatka sredstava, a možda i volje, da se neki od ovih osnovnih društvenih izazova efektivno reše? Zahtevi dobre vladavine prožimaju proces pristupanja Uniji. Sam osnivački ugovor zahteva da svaka evropska država koja želi da pristupi EU mora pre svega da poštuje njene vrednosti, koje član 2. Ugovora nabraja i koje – iako ne navode termin *good governance* – zapanjujuće odgovaraju njegovim karakteristikama. Prvi kopenhagenski kriterijum za članstvo koji zahteva stabilnost institucija koje garantuju demokratiju, vladavinu prava, zaštitu i poštovanje ljudskih i manjinskih prava dalje razrađuje principe dobre vladavine. I preostala dva kriterijuma, iako ne traže dobru vladavinu eksplicitno, suštinski podrazumevaju takvu državu. Strategija proširenja Evropske komisije doneta 2014. godine ističe tri glavna stuba reformi na putu ka EU: vladavinu prava, ekonomsku vladavinu (upravljanje) i reformu javne uprave. Najmanje dva od ova tri stuba (a po nekim definicijama i sva tri) direktni su sastojci koncepta dobre vladavine. Od trenutka pristupanja EU Srbija će biti odgovorna za promociju ovih vrednosti, a njihovo kršenje može da bude osnov za suspenziju prava iz članstva EU za bilo koju državu članicu. Pored toga, Srbija će morati da ima sopstvenu politiku razvojne pomoći i da deo novca svojih poreskih obveznika preusmeri na ostvarivanje ovih vrednosti i ciljeva u manje srećnim društvima i manje razvijenim državama.

I dok UN pristup definisanju globalnih razvojnih ciljeva i konceptu dobre vladavine možda deluje pomalo utopijski, u EU pristupu zahtev za reformama koje leže u osnovi dobre vladavine proizvod je ne samo evropskih vrednosti već i veoma praktičnih potreba. Bez pravne države i funkcionalnog sudskog sistema nezamisliva je delotvorna primena zahtev-

ZA EFIKASNIJU JAVNU UPRAVU:
Red na šalteru
Foto: Peđa Milosavljević

nih propisa EU u različitim sektorskim politikama – od slobodnog kretanja robe, radnika, kapitala i usluga, preko zaštite potrošača, do viza i azila. Efektivna i efikasna administracija eksplicitno se zahteva od država članica kako bi čitava EU, kao pravna građevina, mogla da funkcioniše i obezbeđuje jednaku zaštitu i jednaka prava svim građanima Unije, ma gde bili. Države članice koje ne uspeju da obezbede primenu osnovnih principa dobre vladavine u opasnosti su da završe kao gubitnici u procesu evropske integracije: one će biti nesposobne da dobro predstave i zaštite interese svojih građana i svoje privrede u institucijama EU prilikom formulisanja javnih politika na nivou EU. Biće nesposobne da efektivno sprovedu nove propise EU, što ih izlaže mogućim tužbama pred Evropskim sudom pravde i skupim novčanim kaznama, ili će pak biti nesposobne da iskoriste EU fondove koji im stoje na raspolaganju za podršku razvoju. U suštini, slabe države, države sa lošom vladavinom, praktično i ne postoje za sistem vladavine u EU – one su nevidljive, pasivne, nisu učesnici već puki posmatrači. One dolaze u opasnost da velike potencijalne koristi od članstva u EU pretvore u velike realne gubitke.

Ako pogledamo kako Evropska unija, tj. naročito Evropska komisija kao njen posrednik u procesu pristupnih pregovora, komunicira sa srpskom administracijom otkad su formalno otvoreni pristupni pregovori, možemo da zaključimo da smo već prešli na novi nivo ove složene i zahtevne igre. Na ovom nivou nas već tretiraju kao državu koju bi trebalo da odlikuje dobra vladavina: od nas se očekuje da transparentno i inkluzivno kreiramo svoje javne politike (pogledajmo samo proces pripreme Akcionog plana za pregovaračko poglavlje 24 – Pravda, sloboda i bezbednost, i pritiske za uključivanje javnosti), državu koja spremno odgovara na sve češće zahteve Evropske komisije da se odgovori i informacije dostave u izuzetno kratkim rokovima, što zahteva visok nivo efikasnosti i efektivnosti uprave. Naši susedi iz Hrvatske govore o šoku koji je njihova administracija doživela nakon prijema u EU kada su počeli da pristižu predlozi za nove propise EU za koje se nacionalna pozicija (stav države članice po određenom pitanju, tj. konkretnom predlogu javne politike) traži u roku od 72 sata, i to na engleskom jeziku. Može se, čak opravdano, tvrditi da ciljevi efektivnog i efikasnog postupanja i odlučivanja ne idu lako ruku podruku sa inkluzivnošću, transparentnošću i odgovornošću, te da su neki od sastojaka dobre vladavine u međusobnom konfliktu, ali od država članica EU zaista se očekuje da pomire ove naizgled suprotstavljene ciljeve i upregnu ih skupa u sistemu vladavine koji je usmeren na boljitak stanovništva.

Gde je danas Srbija na putu ka dobroj vladavini? Izveštaji o napretku u procesu pristupanja EU koje na godišnjem nivou priprema i objavljuje Evropska komisija, iako nastoje da balansiraju kritike i pohvale usled političke osetljivosti tih izveštaja, imaju puno da kažu na ovu temu. Naime, dok u mnogim tehničkim oblastima Srbija solidno napreduje, u nekim ključnim oblastima od kojih pretežno zavisi ocena kvaliteta vladavine prava prepoznaju se ozbiljni izazovi – reč koja predstavlja eufemizam za ozbiljne probleme koji moraju sistemski, iz temelja da se napadaju i rešavaju. Pre svega, Srbija se ne može čak ni pohvaliti da je država čiji stanovnici imaju zagarantovan pristup pravdi – niko u Srbiji ne izlazi pred sud sa objektivnim i realnim očekivanjem da će delotvorno i u nekom doglednom vremenskom periodu uspeti da zaštiti svoja prava. Uprava je i dalje spora i neefikasna, nedovoljno obučena za planiranje, praćenje i evaluaciju rezultata svog rada, uključivanje građana i civilnog društva u proces kreiranja javnih politika, pa i za uslužno i dostojanstveno postupanje prema građanima. Iako će proces integracije u EU nesumnjivo nastaviti da daje podstrek reformama i izgradnji dobre vladavine u Srbiji, odgovornost je naše političke elite da problem pre svega nazove pravim imenom, a zatim se i na adekvatan način uhvati u koštac sa njime. ¶

*Autorka je viša programska menadžerka, Centar za evropske politike

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO SRBIJA Izneti stavovi pripadaju isključivo autorima i ne moraju predstavljati zvaničan stav Fondacije za otvoreno društvo.

Imamo li snage, možemo li

Podemos u Španiji preti Evropi grčkim scenarijom, koji bi u tom slučaju bio mnogo veći udarac od grčke krize. Naša vlast sa premijerom na čelu koristi grčki scenario kao izgovor za sprovođenje svih onih mera koje su Grčku, u stvari, i dovele tu gde jeste. Nije teško predvideti gde vode i nas

Poslednja kriza kapitalizma koja potresa svet već nekoliko godina na poseban način se prelila u Evropu i dovela u pitanje neke od osnovnih postavki dojučerašnje vladajuće neoliberalne perspektive. Podele na evropsku "južnu" periferiju i "severni" centar ponovo su isplivale na površinu i to u zaoštrenijem obliku nego ikada ranije u novijoj istoriji. Dok zemlje centra i "Trojka" (Evropska centralna banka, Evropska komisija i MMF) politikama štednje zahtevaju od najširijih slojeva stanovništva da plate cenu kapitalističke krize, vidimo da sa krizom ovog puta vaskrsavaju i radikalno leve političke opcije.

Najpoznatiji primeri toga su pobeda Sirize na poslednjim parlamentarnim izborima u Grčkoj, kao i eksponencijalni rast podrške pokretu i partiji Podemos (Možemo) iz Španije. Čini se da narodima Evrope više nije tako izvesno da (kapitalizmu) nema alternative. Međutim, nakon traumatične dvadesetovekovne prošlosti levih političkih projekata i sama levica je bila primorana na određene transformacije kako bi ponovo stekla legitimitet i ponudila odgovore na sadašnju situaciju. Otud i epitet "nova" kada govorimo o ovim i sličnim partijama. Logično pitanje odmah sledi: šta je novo u novoj evropskoj levici?

Zanemarujući razlike pojedinačnih partija, navešću određene tendencije za koje mi se čini da su im svima zajedničke. Na prvom mestu, nova levica se trudi da izbegava zamke svođenja na ekonomiju i u sebi ujedinjuje različite društvene pokrete, a ne samo radnički. Ona antikapitalističku borbu doživljava kao dug proces i odustaje od nekadašnjih trivijalnih pitanja i lažne suprotstavljenost između reformi i revolucije, partije i pokreta. Pokušava da bude istovremeno i pragmatična i radikalna i da ponudi odgovore na konkretna pitanja i zahteve ljudi, sada i ovde. Otuda i jaka agenda protiv mera štednje kod Sirize ili antikoruptivna linija u Podemosu. Konačno, postoji konstantna potreba levice da se oslobodi "kulta ličnosti" koji joj se, s obzirom na prošlost, uvek pripisuje, kao i želja da vodi što demokratičniju politiku. Sama Siriza tako nastaje kao vrlo heterogena politička grupacija, dok Podemos pokušava da suzbije kult svog lidera Pabla Iglesijasa, organizujući redovna partijska internet glasanja i javna okupljanja širom Španije.

Međutim, prelazak granice, koja je veoma je tanka i mutna, ove prednosti može lako da pretvori u mane. Tako je sklanjanje fokusa sa tradicionalnog bavljenja klasnom borbom doprinelo razvodnjavanju levih politika i tupljenju njihove kritičke oštrice. Primoranost da bude pragmatična i da odgovara na trenutne izazove lako može dovesti do opadanja podrške kada antisistemsku logiku zameni neka pojedinačna problematika. Primer toga su poslednja dešavanja u Španiji, gde je Podemos izgubio svoju početku veliku prednost usled gotovo potpune identifikacije sa antikoruptivnom linijom, u trenutku kada se pojavila druga antikoruptivna partija (*Ciudadanos*). Jedina razlika između njih je ona ključna: jedno je levica, a drugo desnica. Međutim, ona se gubi kada se politika svede na ideološki neutralan teren antikorupcije.

Uprkos izvesnim naporima da to ne bude tako, određena doza populizma i "igranja na emocije" takođe ostaje prisutna u novim levim pokretima i partijama. Međutim, kao što su i same emocije nestabilne i nestalne, nestabilna je i podrška političkim opcijama koje se baziraju na njima. S tim u vezi je i zamka parlamentarizma, koja i dalje ostaje kao jedan od najvećih izazova za novu levicu. Naime, liberalni parlamentarizam ima svoja pravila i unutrašnju logiku koja se mora poštovati da bi se u njemu uopšte učestvovalo. Većina evropskih usta-

va čak eksplicitno zabranjuje antisistemske partije. Levica ne bi trebalo da dozvoli da se njena aktivnost iscrpe u parlamentarnim i izbornim bitkama, pogotovo kada je one primoravaju da narod počne da posmatra kroz instrumentalističku perspektivu kao broj glasova, odnosno puku izbornu masu. To ima manje veze sa njenom lenjinističkom istorijom koliko sa savremenim političkim obrascima. Ostaje kao ključna stvar ponovo izmisliti načine uključivanje naroda u političku borbu kao subjekta promene, a ne objekta izborne procedure. Ova borba je stalna i ne svodi se na zaokruživanje određenog broja na izbornom listiću jednom u četiri godine.

Među protivrečnostima koje ostaju nerešene je upravo i ovaj pokušaj levice da se razvija i oslanja na *grassroots* pokrete, ali u javnosti *de facto* ostaje učaurena u zavisnost od popularnosti jednog čoveka (u Podemosu je to izraženije nego u Sirizi, ali je i dalje prisutno gotovo svuda). Uzgred, uprkos proklamovanju feminističkih principa, "taj čovek" je po pravilu harizmatični i zgodni muškarac. Nonšalancija s kojom Iglesijas nosi svoj "konjski repić", a Varufakis (novi grčki ministar finansija) ne nosi svoju kravatu, može nekome biti simpatična, ali ona samo na posuprotan neoliberalnom kursu – levica mora da vrati ekonomiju pod okrilje politike, a tako izmenjenu politiku prvi put da preda narodu. Ovaj istorijski zadatak, naravno, nije nimalo lak, međutim, Pablo Iglesijas nije tek iz populističkih poriva, na jednom od svojih obraćanja španskom narodu, rekao: "Ne plaše se oni mene, oni se plaše vas." Koliko god podela karata u trenutnoj igri moći bila gotovo apsolutno na strani desnice, ovaj strah je uvek postojan i on predstavlja jednu konstantnu pretnju i sistemu i njegovim personifikacijama u vidu kapitalističkih institu-

USPEH GRČKE LEVICE: Opasnost ili alternativa za Evropu

Fotografije: Reuters

javnom nivou problematizuje formalnosti i poluge moći u partijama. Inspirativan i dobar smer koji Podemos pokušava da zauzme uz pomoć razvijanja pomenutog internet diskutovanja i glasanja kao puta ulaska baze u strukturu nije dovoljan ako se na njemu nadalje temeljno ne bude radilo.

Konačno, tako dolazimo do ključnog problema i osnovnog zadatka nove levice – demokratizacije politike, a posledično, i još važnije, demokratizacije ekonomije. Sam termin ne bi trebalo da nas zavarava jer pod tim ne podrazumevam liberalna obećanja da u evropskim demokratijama svako može da se pita, ali retki zaista odlučuju. Smisao na koji ciljam je potpuno

cija, vlasti i samih kapitalista.

Problem je u tome što je ove pretnje desnica uvek više svesna od same levice. Jednom kada leve partije dobiju šansu da na vlasti zaista promene nešto one po pravilu popuste pod pritiscima tzv. realnosti. I to, naravno, nije njihova individualna krivica, jer do trenutka u kojem one dolaze na vlast, desnica je već uveliko pripremljena na borbu sa njima, i to sa svim polugama moći i represivno-ideološkim aparatima na svojoj strani. No, upravo je ovaj udar "realnosti", oličen u ucenama Trojke, u stvari trenutak kada se otvara prostor za alternativnu politiku i levica se mora postaviti kao saveznik naroda u ovoj borbi. Saveznik koji će reći:

ali ljudi stvaraju realnost, i ona može biti drugačija. Čini mi se da pomenute leve evropske opcije jasno uviđaju ovaj momenat, ali nisam sigurna da ga do kraja koriste. One stoje podeljene između želje da radikalno problematizuju kapitalistički sistem i nužnosti da odgovore na partikularne trenutne potrebe i zahteve svoje baze i podrške u narodu.

Za nas u Srbiji ova evropska dešavanja mogu ispasti ključna, s obzirom na to da se već suočavamo sa svim "evropskim" problemima, a van Evropske unije. Zanimljivo je videti kako se ostale leve evropske struje i naš premijer koriste pretnjom Grčke na isti način, ali sa različitim zaključkom. Podemos u Španiji, kao četvrtoj najvećoj ekonomiji u Evropi, istoj preti grčkim scenarijom, koji bi u tom slučaju bio mnogo veći udarac od grčke krize. Naša vlast sa premijerom na čelu koristi grčki scenario kao izgovor za sprovođenje svih onih mera koje su Grčku, u stvari, i dovele tu gde jeste. Nije teško predvideti gde vode i nas. Ali, opšte je mesto da dodatno osiromašenje naroda otvara prostor za politike otpora. I nemojmo se zavaravati ni za trenutak – desnica u Srbiji je toga veoma svesna. Neophodno je da na vreme to uočimo i svi mi ostali. ¶

ANDREA JOVANOVIĆ

Prepreka za korupciju

Foto: M. Milenković

"Još nismo dovoljno naučili da je zalaganje za sopstvene interese ili interese klijenta apsolutno legalno. Ovde se takve stvari malo teže prepoznaju i primenjuju, pa bi zakonska regulativa dala snažan podsticaj i, pre svega, pravno uredila tu oblast"

Lobiranjem se smatra zalaganje za neki interes kroz uticanje na donosioca odluka ili na nosioce zakonodavne (u nekim političkim sistemima i izvršne i sudske) vlasti. Ovo je na zapadu legalan i legitiman vid političke i borbe za ostvarenje najrazličitijih interesa.

U Evropskoj uniji lobiranje se smatra jednim od mehanizama za borbu protiv korupcije. U tom smislu, Savet ministara Evropske unije preporučuje budućim državama članicama, među kojima je i Srbija, da u svoje zakonske sisteme implementiraju zakon koji omogućava lobiranje.

"Srbija ima Nacrt zakona o lobiranju, ali se i on dalje nalazi u fioci. Zalažući se za pravljenje ovog zakona i registrovanje lobističke profesije, grupa lobista je 2009. godine osnovala Društvo lobista Srbije (DLS) sa sedištem u Beogradu. Ova neprofitna i nestranačka organizacija okuplja stotinak članova i ima dve misije – afirmaciju profesije lobiranja i edukaciju svih onih koji žele da se bave lobističkom delatnošću, i donošenje Zakona o lobiranju koji će urediti oblast uticaja u postupku javnog odlučivanja", kaže za "Vreme" Nenad Vuković, predsednik DLS-a.

"VREME": Zašto je važno zakonom regulisati ovu oblast?

NENAD VUKOVIĆ: Postoji nekoliko razloga za to. Pre svega razbijanje negativne konotacije lobiranja. Često po medijima možemo da vidimo negativne naslove i tekstove u vezi sa tom profesijom. Treba podsetiti da je i *menadžer* u Srbiji bio negativan pojam pre 20 godina, a sada svi hoće da budu upravo menadžeri. Još nismo dovoljno naučili da je zalaganje za sopstvene interese ili interese klijenta apsolutno legalno. Ovde se takve stvari malo teže prepoznaju i primenjuju, pa bi zakonska regulativa dala snažan podsticaj i, pre svega, pravno uredila tu oblast.

Predlogom zakona predviđeno je postojanje registra i komore lobista. Pri Skupštini ili Agenciji za borbu protiv korupcije postojao bi organ koji akredituje lobiste i vodi registar. Lobisti su veza

između grupa birača i donosilaca odluka. Oni donosiocima odluka treba da daju informacije o tome čemu birači teže, šta ih zanima, pripremaju određene materijale, rade analize, podižu svest o nečemu, utiču na javnost, stvaraju utisak da je za donošenje nekog zakona društvo zainteresovano.

Otkud društveni otklon prema lobiranju u Srbiji?

Negativna percepcija lobiranja posledica je toga što šire društvene grupe misle da je to nešto što njima nije dostupno i što ne može da im bude korisno, da je instrument krupnog kapitala. Lobiranje u stvari omogućava da interesi i potrebe ljudi dospeju do donosilaca odluka. Lobista se obavezuje da će se za nešto zalagati, ali ne i da će to biti ostvareno. To je obligacija sredstva, a ne cilja. Baš zbog toga je neophodno da postoje i neka pravila u vezi sa tim.

Podizanje svesti o potrebi lobističke profesije može se ostvariti kroz edukaciju, objašnjavanje, ali i primerima i zastupanjem interesa koji građanima nisu neprepoznatljivi. To je stvar sazrevanja društva.

Ko bi prema Nacrtu zakonu mogao da se bavi lobiranjem u Srbiji?

Zakonski, lobista bi bio onaj ko bi se kao takav registrovao, pristupio u komoru i dobio licencu. Naše udruženje, DLS, ima svoj etički kodeks, kojim su definisani uslovi i način na koji se lobira. Suština je u transparentnosti i upravo zbog toga je važno reći ko ne bi mogao da se bavi lobiranjem. Politički funkcioneri, na primer, dve godine po prestanku funkcije, u tzv. periodu hlađenja, ne bi mogli legalno da lobiraju. Takođe, oni koji su osuđivani za krivična dela ne bi mogli da lobiraju. Postojala bi određena zaštita profesije od kriminala, nemorala, korupcije...

Zakonskim regulisanjem neke stvari bi se rešavale u hodu. Slovenački zakon je noveliran, makedonski je bio na oceni ustavnosti, mađarski je stavljen van snage. Srbija je jedna od retkih zemalja koja dalje od predloga zakona nije stigla. Neophodno je da se država time pozabavi. Brisel je sada adresa na koju se često ide i kuca, a tamo postoji armija lobista, pa se naši političari i privrednici susreću sa lobističkom profesijom. Svest o značaju lobista sazreva i to je vrlo značajno.

Kada pominjemo EU, koliko je lobiranje značajno u pristupnim pregovorima?

Donošenje zakona o javnom zagovaranju i lobiranju preporuka je Saveta ministara EU. Na nivou Evropske unije lobiranje je svakodnevna i normalna pojava i u određenom momentu oni će izvršiti ozbiljniji pritisak da i mi donesemo ovaj zakon. Dobro bi bilo da se on donese bez spoljnog pritiska. Time bismo pokazali Evropi da govorimo njihovim jezikom.

Takođe, školovani lobisti bi nam svakako značili i u pristupnim pregovorima sa EU. Lobisti često mogu da prodru i da utiču tamo gde državni organi ne mogu, pogotovo u situaciji u kakvoj je naša država koja ni po veličini, a ni po uticaju nije srazmerna onima sa kojima pregovara. Zvaničnici Unije razumeju jezik lobista. Naše kolege iz Hrvatske i Slovenije su akreditovane u Briselu.

Zašto Nacrt zakona još nije došao na red za usvajanje?

Tome su doprinele česte promene Vlade i promene u resorima ministarstava. S obzirom na ulogu DLS-a, mi uvek radimo sa aktuelnom vlašću. Društvo je nastalo u mandatu prethodne vlasti, a radi za vreme ove. Svaki političar verovatno meri da li od nečega ima veću štetu ili korist, a mi se susrećemo sa negativnom percepcijom profesije. Ne mislim da je neko izričito protiv, ali se niko ni ne zalaže za taj zakon. Zakon koji je pravljen u saradnji sa Agencijom za borbu protiv korupcije dobio je i podršku evropske antikorupcijske agencije GRECO, a trenutno se nalazi u Ministarstvu trgovine, turizma i komunikacija, nakon čega će ući u skupštinsku proceduru. Nikada niko nije rekao da se zakon neće doneti, ali je država verovatno imala važnija posla.

Zanimljivo je da otpor pružaju konsultantske kuće, službe za odnose sa javnošću, pa i advokatske kancelarije. Svi oni legalnu lobističku profesiju vide kao svoju konkurenciju. To je još jedan od razloga za njeno zakonsko priznavanje. Postoji velika razlika u tome šta za klijenta radi lobista, a šta stručnjak za PR ili advokat.

Koji su problemi zbog nepostojanja zakonske regulative o lobističkoj profesiji?

Lobista je i svako i niko, pa je i interes difuzan. Javnost prepoznaje da se neko za nešto zalaže, ali se ne zna ko za šta i da li to radi na legalan način. Nekada se maskiraju interesi, pa se kaže da se neko zalaže za jedno, a zapravo je reč o nečem sasvim drugom. Lobističkim ugovorom se podrazumeva da se zna ko je angažovan, za šta će se zalagati, kojim sredstvima, koliko je to plaćeno. Apsolutno je korisno angažovati lobistu i učestvovati u toj utakmici na transparentan način. Lobiranje bi bilo korisno i u komunikaciji na relaciji regioni – Beograd i obratno. Trenutno je jedini kanal za to partijska komunikacija.

Kada očekujete usvajanje zakona?

Mi smatramo da nema razloga za odugovlačenje. Pričali smo o junu kao roku za njegovo donošenje, ali sada je to nerealno. Možda je realnije da kažemo na jesen.

Da li je neophodno da jedan lobista obavlja svoju delatnost samo u oblasti u kojoj je stručnjak?

Lobista ne mora da bude i ne treba da bude ekspert u svakoj oblasti u kojoj lobira. Neophodno je da u određenoj meri poznaje oblast u kojoj je pitanje za koje lobira. Po etičkom kodeksu, on mora da veruje u cilj za koji se zalaže. Tu se može uočiti razlika između advokatske i lobističke profesije. Lobiranje se predaje kao deo departmana na određenim fakultetima. To je, dakle, veština. Pitanje licence će biti i pitanje poznavanja profesije. Neophodno je poznavanje pravila po kojima se lobiranje odvija. Kada bi javnost poznavala ovu profesiju, zahtevala bi i njeno zakonsko postojanje. Svako ko dođe kod nas i upozna se malo sa našim radom, postaje lobista za naš interes, za usvajanje zakona. ¶

KATARINA STEVANOVIĆ

MEDIGROUP

Narodnih heroja 38
Novi Beograd

Visoka 16
Banovo brdo

www.dr-ristic.com

Dr Ristić
DOM ZDRAVLJA
Članica MEDIGROUP

KARDIOLOGIJA

01.05. - 31.05.

011 2693 287

VIASAT HISTORY
NACIONALNI SPONZOR

NOĆ MUZEJA

16 • MAJ • 15

Otvori oči u noći

www.nocmuzeja.rs
nocmuzeja

mts
PRIJATELJ MANIFESTACIJE

BEOGRAD GRAD NOVIH IDEA
BEOGRADSKI SPONZOR

VREME
MEDIJSKI PRIJATELJ

ALPHA BANK

Coca-Cola

GRAFIX
SPONZORI

17:00 - 01:00

Sloboda da se slobodno govori

Foto: UNICEF Srbija/Schubuckl

Šta je sloboda izražavanja mišljenja? To je pravo izražavanja ličnih stavova i shvatanja, i mogućnost samoopredeljenja bez spoljašnjeg pritiska i prinude i straha da će nas neko u tome sprečiti ili kazniti bez obzira na to da li govorimo o nečem što i drugi podržavaju ili ne.

O ovome, osim Konvencije o pravima deteta – konkretno Člana 13, koji je povod ovoj temi, govore mnogi međunarodni dokumenti: Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz 1948. godine, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1976. godine, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine, i drugi.

Ako sloboda izražavanja predstavlja jedan od osnovnih temelja demokratskog društva, u kome nam je rečeno da živimo, preduslov za njegov napredak i razvoj svakog čoveka, to znači da je treba negovati i poštovati od malena svakog od nas. Da li je to tako? Da li učeničke organizacije postoje samo pro forme ili su ravnopravni učesnici društvenog života? »

Iz Konvencije o pravima deteta

Član 13

1. Dete ima pravo na slobodu izražavanja; pravo obuhvata slobodu da traži, prima i daje informacije i ideje svih vrsta, bez obzira na granice, bilo usmeno, pismeno ili štampano, u umetničkoj formi ili preko bilo kog drugog sredstva informisanja po izboru deteta.

2. Primena ovog prava može biti predmet određenih ograničenja, ali samo takvih koja su određena zakonom i neophodna: (a) radi poštovanja prava ili ugleda drugih; ili (b) radi zaštite nacionalne bezbednosti ili javnog poretka (ordre public), ili javnog zdravlja ili morala.

Intervju: Ljiljana Marinković, direktorka Kreativnog centra

Pogled iz drugog ugla

Kreativni centar je vodeći izdavač knjiga za decu. Prošle godine proslavio je 25 godina od objavljivanja prve knjige. Takođe je i jedan od naših vodećih izdavača udžbenika, od kojih je pet dobilo nagradu za najbolji udžbenik Evropskog udruženja izdavača udžbenika (EEPG). Kao predstavnik Srbije u EEPG-u, Kreativni centar je prošle nedelje bio domaćin dvodnevnog skupa na kome su predstavnici devet zemalja razgovarali o kopirajtu u kontekstu različitih obrazovnih politika. Smatra se da i knjige i udžbenici Kreativnog centra grade decu demokratskog 21. veka.

"VREME": Da li prilikom kreiranja udžbenika razmišljate da iz njega mladi treba da nauče, osim naučne činjenice, i kako da izražavaju svoje mišljenje?

LJILJANA MARINKOVIĆ: Naravno, mi to smatramo jednom od najbitnijih funkcija obrazovanja. Trudili smo se da kreiramo udžbenike koji će se razlikovati od tradicionalnih i po tome što razvijaju kritičko mišljenje, što podstiču na samostalan rad i kreativnost. To je naročito važno u nastavi društvenih predmeta. Na primer, u nastavi srpskog jezika i književnosti neizostavno je sučeliti mišljenja iskazana u obaveznim tekstovima sa onim što misli dete našeg doba – na taj način ti tekstovi deci postaju bitni, postaju deo njihovog ličnog sveta. No, komisije koje ocenjuju udžbenike nisu uvek raspoložene za ovu vrstu izlaženja iz osnovnog okvira književnog dela. U međunarodnim okvirima, međutim, ta vrsta korespondencije između nauke i detetovog ličnog stava smatra se poželjnom. U kriterijumima za dodelu nagrade za najbolji evropski udžbenik nalaze se i sledeće stavke: da udžbenik ima lično značenje za učenika, da ga podstiče na to da pravi izbore, učestvuje u donošenju odluka, da podstiče pogled iz druge perspektive i razvija individualne stavove učenika.

Na koji način dete iz udžbenika može da nauči kako se slobodno izražava lično mišljenje?

Na različite načine. Pre svega, pomoću niza pitanja i vežbi, kao i dobrim dizajnom, udžbenik treba da omogući detetu da što bolje razume pročitano. Sledeći korak jeste da se pročitano poveže s detetovim svetom – možemo ga pitati za mišljenje o onome što je pročitalo, možemo podsticati decu da daju što različitije odgovore, pružiti im priliku da se čuju, a da ih međusobno ne upoređujemo i da ih ne vrednujemo. Takođe, treba naći načine na koje se može otići dalje od teksta i primeniti u svakodnevnom životu ono što je naučeno, jer je to valjda i svrha svakog učenja – da nas pripremi za život. Mogu da navedem jedan primer. U osnovnoj školi jedan od obaveznih tekstova jeste tekst Vuka Stefanovića Karadžića o običaju otimanja neveste. Takav tekst pokreće brojna pitanja i, ukoliko se ne poveže s razgovorom o dečjim stavovima i vremenom u kojem ona žive, lako se može desiti da učenike ostavi zbunjene. Naravno, način na koji će se diskusija o tekstu voditi zavisi, pre svega, od nastavnika, a udžbenik treba da pomogne tako što će ponuditi različite mogućnosti za diskusiju.

Da li konsultujete učenike o udžbenicima koje objavljujete?

Naravno – i u pogledu sadržaja i u pogledu dizajna. Prilikom izbora udžbenika, međutim, učenici se ne pitaju. O izboru odlučuju nastavnici i stručne službe škola. Mogu reći da je u Evropi mnogo više avangardno koncipiranih i dizajniranih udžbenika nego što ih ima kod nas. Ipak, i tu treba biti pažljiv. Pošto je reč o knjigama iz kojih se uči, treba voditi računa o tome da sadržaj uvek bude u prvom planu.

Mladi čitaoci se identifikuju sa likovima iz knjiga, ili makar samo uče od njih. Da li vodite računa o tome?

Nastojimo da biramo knjige čije će junake deca prepoznati kao sebi bliske. Posebno smo se trudili da ponudimo niz knjiga s pametnim, odlučnim i samosvesnim junakinjama svih uzrasta, kao što su Hedviga, Maša, Frančeska, Mina, Sofija... da pomenemo samo neke od junakinja iz romana koje smo objavili. U današnje vreme mediji se, izgleda, vraćaju idealu žene iz nekih prethodnih vekova, a mi stvaramo knjige za budućnost.

S. Ć.

Ciljevi Unije srednjoškolaca Srbije (UNSS) su ostvarivanje demokratizacije učeničkih parlamenata, stvaranje institucionalnog okvira za učešće srednjoškolaca u procesima donošenja odluka u školama, osnaživanje i jačanje kapaciteta učeničkih parlamenata, neformalno obrazovanje srednjoškolaca, podsticanje aktivizma među učenicima, pružanje prilike srednjoškolcima da sami realizuju svoje projekte, promocija stvaralačkih vrednosti i kulturnog života, afirmacija mladih umetnika, stvaranje otvorene, inkluzivne i bezbedne školske zajednice.

"Koliko naš glas doseže do nastavnika, direktora, uprave škole razlikuje se od škole do škole", kaže Kristina Marjanac, generalna sekretarka UNSS-a. "Na primer, prema Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (ZOSOV), pravo i obaveza učenika i škole jeste postojanje učeničkog parlamenta što se, nažalost, i dalje ne poštuje u svim školama. Postoje škole u kojima učenički parlament ne postoji ili postoji samo na papiru, ali, i škole u kojima učenički parlament postoji više godina i prepoznat je kao značajno telo škole. Isto je i sa pravom učešća školskog parlamenta u radu Školskog odbora. UNSS svakako intenzivno radi na poboljšanju navedene situacije."

Srednjoškolci su 2009. godine aktivno učestvovali u izmenama Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja i izborili se za veću participaciju učenika na svim nivoima pa i za pravo učešća i glasa u radu Školskog odbora, podseća Kristina Marjanac. "Međutim,

Intervju: prof. dr Zorana Lužanin, pomoćnica ministra prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

Politika ministarstva

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, piše na njihovom sajtu, "obavlja poslove državne uprave koji se odnose na: istraživanje, planiranje i razvoj predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja i učeničkog i studentskog standarda", što obuhvata i konkretne aktivnosti kojima se sprovodi osposobljavanje učenika i studenata da slobodno izražavaju svoje mišljenje, i kojima se te aktivnosti ocenjuju. Naime, Zorana Lužanin, pomoćnica ministra, kaže da je "uspostavljanje i negovanje vaspitnih funkcija škole prioritetni cilj strategije razvoja obrazovanja do 2020. godine."

"VREME": Da li se u našem školstvu posebno neguje sloboda izražavanja mišljenja mladih?

ZORANA LUŽANIN: Podrazumeva se, odnosno preporučuje se, da svaki nastavnik ili saradnik podstiče slobodno izražavanje mišljenja. Slobodno izražavanje mišljenja spada u vaspitne funkcije škole.

Da li postoje dokazi, dobijeni, recimo, putem nekog istraživanja, o zastupljenosti slobode izražavanja? Kako biste je ocenili?

Želim da naglasim da Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja u poslednjih godinu dana sve odluke donosi na osnovu podataka. Opredeljenje Ministarstva je da svaka odluka mora biti zasnovana na podacima, pa će zato Ministarstvo u narednom periodu raspisivati pozive za istraživanja čiji su rezultati potrebni kako bi se donele odluke, odnosno za definisanje obrazovnih politika.

Da li se uvažava mišljenje mladih u oblikovanju školskih programa i radu škole? Molim vas, navedite primere.

Kao primer želim da navedem veliko istraživanje koje je sproveo stručni tim za reformu visokog obrazovanja u maju 2014. godine i koje je obuhvatilo 7500 učenika četvrtog razreda srednjih škola. Cilj istraživanja je bio prikupljanje mišljenja i stavova učenika završnog razreda srednjih škola o nastavi u srednjoj školi, odluci o nastavku školovanja, kao i načinu pripremanja za prijemne ispite. Dobijeni rezultati su izuzetno važni i na osnovu njih smo videli da učenici žele da fakultete upisuju putem mature, odnosno preko liste želja. Drugi zaključak je da učenici, u znatnoj meri, nisu zadovoljni sadržajima i načinom realizacije nastave.

Da li se nastavnici upućuju da neguju i poštuju slobodu izražavanja mišljenja? Na koji način?

Stručno usavršavanje nastavnika je obavezno za svakog učitelja i nastavnika. Kroz ove vrste programa postoji mogućnost da nastavno osoblje bolje upozna načine kako da neguju i poštuju slobodu izražavanja mišljenja. U toku je izrada novog pravilnika za stručno usavršavanje u okviru kojeg se definišu i prioritetne oblasti za programe stručnog usavršavanja. Ministarstvo će još jednom sagledati trenutno stanje i kao prioritete definisati oblasti u kojima postoji najveći nesklad između realnosti i onog što strateški želimo da dostignemo. Sigurno je da će jedna od prioritetnih oblasti biti i ocenjivanje, jer nam rezultati sa završnih ispita na kraju osmog razreda pokazuju da ocenjivanje nije dovoljno objektivno i da smo svedoci stalnog porasta vukovaca.

Da li postoje prepreke u ustaljivanju slobode izražavanja mišljenja kod dece i mladih, da li je možda tradicionalno mišljenje da oni nemaju pravo glasa?

Možda je najveća prepreka što u velikoj meri stariji ne razumeju dovoljno mlade. Umesto da se okrenemo ka mladima i čujemo njihovo mišljenje i stavove, često ih zatrpavamo našom pričom kako je bilo nekada kada smo mi bili mladi ili u školi. Škola pre 30 godina i škola danas se mnogo razlikuju. Prioritetna funkcija škole više ne bi trebalo da bude samo prenošenje informacija, jer su izvori informacija današnjem učeniku dostupni na svakom mestu. U školi bi morali da nauče kako da obrađuju sve informacije, da kritički pristupaju njima i, pre svega, kako da nauče da uče tokom celog života. Prošlo je vreme kada vam škola obezbeđuje znanje za ceo radni vek. To je činjenica koja treba da bude vodilja u svim novim reformama.

S. Ć.

2013. godine to pravo smo izgubili izmenom ZOSOV-a. UNSS će 17. maja, u Beogradu, organizovati poslednju u nizu javnih rasprava na temu učešća učeničkih parlamenata u radu Školskog odbora, nakon koje će UNSS formirati konkretan stav i plan za dalje delovanje u cilju sticanja prava glasa. Za vreme štrajka prosvetnih radnika koji su trajali mesecima, učenici/e nisu bili pitani o tome kako se osećaju, kako pomenuta situacija utiče na njih, da li, koliko i šta gube štrajkom. UNSS smatra da o onima koji sede u klupama treba da odlučuju upravo oni koji sede u školskim klupama. Iako se o nama, mladima, priča da smo mi budućnost, mi, svakako, živimo i u sadašnjosti, te smatramo da treba da budemo pitani i u sadašnjem trenutku."

Da li su mladi uključeni u rad države? Prvi i jedini državni organ koji je u svoj rad neposredno uključio decu je Zaštitnik građana: 30 članova Panela mladih savetnika Zaštitnika građana promoviše prava deteta na slobodno izražavanje mišljenja i učestvovanje u donošenju odluka koje ga se tiču, a njihova uloga je da Zaštitniku građana prenesu teme i ukažu na probleme koji su važni deci i mladima.

Da li čujemo kad nam deca govore na koji način bi trebalo da ih u školi učimo, iz kakvih udžbenika žele da uče? Centar za razvoj programa i udžbenika pri Zavodu za unapređivanje obrazovanja bavi se pripremom standarda kvaliteta udžbenika i nastavnih sredstava. Da li među tim standardima ima i onih koji se tiču slobodnog izražavanja mišljenja? Eleonora Vlahović, »

Kreativna drama – put do slobodnog mišljenja

Foto: Unija srednjoškolaca Srbije

Da bi dete moglo da koristi svoje pravo da traži, prima i daje informacije (vidi Član 13. Konvencije), ono treba da nauči kako da se slobodno izražava – kaže Marina Milivojević Mađarev, urednica tribina u projektu OSTRVA i docent na Akademiji umetnosti u Novom Sadu. Cilj projekta OSTRVA, koji je pre dve godine pokrenula umetnička organizacija BAZAART, jeste da povezuje važne grupe i pojedince koji svako za sebe radi u domenu drame i obrazovanja. Naučiti dete da slobodno izražava svoje mišljenje, kaže Marina Milivojević Mađarev, zadatak je koji treba da preuzme obrazovni sistem od jaslica do fakulteta.

Jedan od najefikasnijih metoda učenja slobodnog izražavanja je kreativna drama. Po *Nellie Mc Caslin*, citira Marina Milivojević, kreativna drama je "improvizaciona, nepredstavljačka, procesno usmerena forma drame u kojoj učesnike voditelj podstiče da maštaju, glume i razotkrivaju ljudska iskustva". Efikasnost ovog metoda na razvoj potvrđuje i međunarodno istraživanje DICE (drama unapređuje ključne kompetencije Lisabonske strategije obrazovanja), koje je ispitalo uticaj drame na pet od osam ključnih kompetencija Lisabonske strategije obrazovanja. "Utvrđeno je da drama unapređuje komunikaciju na maternjem jeziku, učenje kako se uči, međuljudske, interkulturne i društvene kompetencije: poput građanske, preduzetništva, izražavanja kroz kulturne aktivnosti, i – kompetenciju ljudskosti. Vrednosti drame su prepoznate i od strane tvoraca naše Strategije obrazovanja", kaže Marina Milivojević.

Ali, dokle smo stigli u praksi? Da li naša deca uče kako da koriste svoje pravo na slobodu izražavanja? Da li se u našem obrazovnom sistemu koristi kreativna drama?

Marina Milivojević navodi da je istraživanje *Potrebe nastavnika za obrazovanjem i osnaživanjem za primenu drame u obrazovno-vaspitnom radu u našim školama*, koje je sprovelo Pedagoško društvo Srbije u okviru projekta OSTRVA, pokazalo da je skoro polovina nastavnika (48 odsto) stekla određeno znanje o primeni dramskih tehnika u obrazovanju. "Želeći da pomogne i osnaži nastavnike, BAZAART je organizovao i vodio seminare za nastavnike, pokrenuo je LOTREK centre za kontinuiranu podršku nastavnicima koji žele da se bave dramom i veb-platformu Dramagogija. Sve ovo, zajedno sa tribinama, na kojima nastavnici razmenjuju mišljenja i pokreću važne teme kroz susrete sa kolegama, stručnjacima, donosiocima odluka i umetnicima, ima za cilj da se povežu važni subjekti u oblasti drame i obrazovanja u Srbiji kako bi prestali da funkcionišemo kao ostrva. Ako jednog dana drama bude metod međupredmetnog povezivanja u našem obrazovanju, ona će omogućiti deci i učenicima da razviju navedene kompetencije i steknu slobodu izražavanja. Nadamo se da naša deca na to neće čekati predugo."

Postizanje ovog cilja je bio osnovni razlog da projekat OSTRVA finansira Evropska unija u okviru programa Podrška civilnom društvu – Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji, a sufinansira se iz budžeta Republike Srbije – Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom, Ministarstva kulture i Ministarstva omladine i sporta.

S.Ć.

rukovodilac Centra, podseća da se "podsticanje slobodnog izražavanja mišljenja učenika prepoznaje u didaktičko-metodičkom zahtevu koji udžbenik mora da zadovolji, u Standardu 4. koji glasi: Udžbenik ima jasnu i preglednu strukturu i didaktički je dobro oblikovan. Jedna od važnih komponenti udžbenika koja ukazuje na to da je on dobro didaktički oblikovan jesu nalozi. Kreativni autori udžbenika osmišljavaju vrlo podsticajne naloge u kojima učenici treba kritički da misle, da brane svoje stavove argumentima, da diskutuju i na druge načine iskazuju svoje mišljenje. Nalozi su sastavni delovi svake lekcije i od učenika traže neku aktivnost: podsticajno pitanje koje od učenika traži da iskaže svoje mišljenje, da poveže svoje vanškolsko znanje sa onim što je sadržaj lekcije, da brani ili napada neke stavove, da procenjuje posledice i sl. Vešt nastavnik takve naloge nadograđuje i može da stvori dobre uslove za slobodno izražavanje mišljenja svih učenika."

Uvidom u nastavne programe može se videti da je podsticanje učenika da iskazuju sopstveno mišljenje, više ili manje u zavisnosti od vrste predmeta, ugrađeno u nastavu, smatra Eleonora Vlahović. "Ukoliko toga nema u učionicama, odgovornost je na nastavniku koji, osim što ne radi u skladu sa nastavnim programom, ne razume savremeno obrazovanje. Činjenica je da način rada u kome učenici iskazuju više i češće svoje mišljenje "troši" više vremena nego aktivnost predavanje *ex cahtedra*, ali su i efekti ova dva načina rada drugačiji." ¶

SONJA ĆIRIĆ

KATARINA STEVANOVIĆ

LJUBOMIR ŽIVKOV

Sitnosopstveničkи eliksir

Voz! I samo "o" dugačko je dovoljno da u njega stane parnjača čijeg se neuporedivog mirisa dakako sećam, i da stanu svi putnički vagoni, sa gvozdenim stepenicama i teškim vratima, u "o" ima mesta za poštanski vagon, u njemu su i teretni vagoni koje smo mi pripadnici pionirskog farkaždinskog odreda svaki put brojali da se nikad naši rezultati ne podudare: vagoni stočni, vagoni cisterne, vagoni otvoreni; želeo sam da se provozam i dresinom, oduševljao me je taj samopogon, da ne kažem samogon: odrasli ljudi veslaju po suvom, i zaukaju se tako da im nijedan čun sa pentom nije ravan!

Odlučio sam da provedem dan ili dva kao savremen čovek, kupiću novinarsku kartu, sa popustom, poneću netbook i napisaću homework u vozu. Ko zna, možda ću natrapati i na kakav oblak bežičnog interneta pa ću delo i poslati u pokretu, napredak, zar ne? Stariji čitaoci mogli bi da se sete (nisu naravno dužni) da sam još pre dvadeset godina pisao kako sam u Nemačkoj telefonirao iz voza, iz javne govornice koju je imao voz, a već danas bih da šaljem tekst iz voza (to mnogi uveliko rade, ali nemam ja najmoderniju opremu).

Hteo sam da rezervišem kartu ne baš preko interneta, ali preko telefona, broj rezervacija našao sam na sajtu umalo ne rekoh jž, nakon poduže zvonjave odazove mi se homo sapiens, dobar dan, dobar dan, hteo bih da rezervišem kartu do Vrbasa, kako da rezervišete, ne može ovako da se rezerviše karta, zašto ne može?!

Nije mi daleko stanica, mogu da odšetam i kupim kartu, mogu da je kupim sutra uoči polaska, možda i samom vozu, ali sam hteo da se malo igram savremenosti, kad već ne umem i da kupim biljet preko interneta, da ga barem bezecujem, uh, ubija me zluradost koju trudbenica železnice ne krije, ne može da se rezerviše, kaže slavodobitno, da barem odglumi kako joj je žao, i kako se, premda to ne zavisi od nje, oseća krivom i takoreći posramljenom, pa čemu služi ovaj broj na internetu, čemu vi služite, menjam i ja mod, kad je već igra dobila na grubosti, dokle putujete, pita mrzovoljno, do Vrbasa, uh, sad će mi reći da za manje od sto pedeset kilometara nema rezervacije, za koji datum, pita, za sutra, e, ne može, rezervacije su najmanje dva dana unapred! Ne ispunjavam dakle olimpijsku normu, ali i pre toga rekla mi je da nema ništa od rezervacije, ova moja hitnja samo joj je naknadno išla na ruku. More, da pođem ja prekosutra, ili da prosto rezervišem osam karata za prekosutra i da ih nikad ne kupim?... Neću, pozdravim se preko volje sa neznankom i kupim juče kartu na šalteru, da li mi je sagovornica ovde negde, sedi iza neprobojnog stakla kak ni v chem ne byvalo?

Cena karte prijatno me iznenadi, tamo i natrag šeststo osamdeset dinara, važi mesec dana, hvala lepo, otad se naslađujem uštedom koju mi donosi moje novinarsko zvanje i moja odluka da putujem vozom: dve naplatne rampe ima do Vrbasa, oko hiljadu dvesto, plus benzin! Mogao bih da kilometražu množim sa cenom plina, ali radije uzimam benzin, dvesta pedeset kilometara, dvadeset pet litara, to je brat bratu tri hiljade, pa zbog tog vozikanja kolima meni možda i jeste ovako kako mi je!

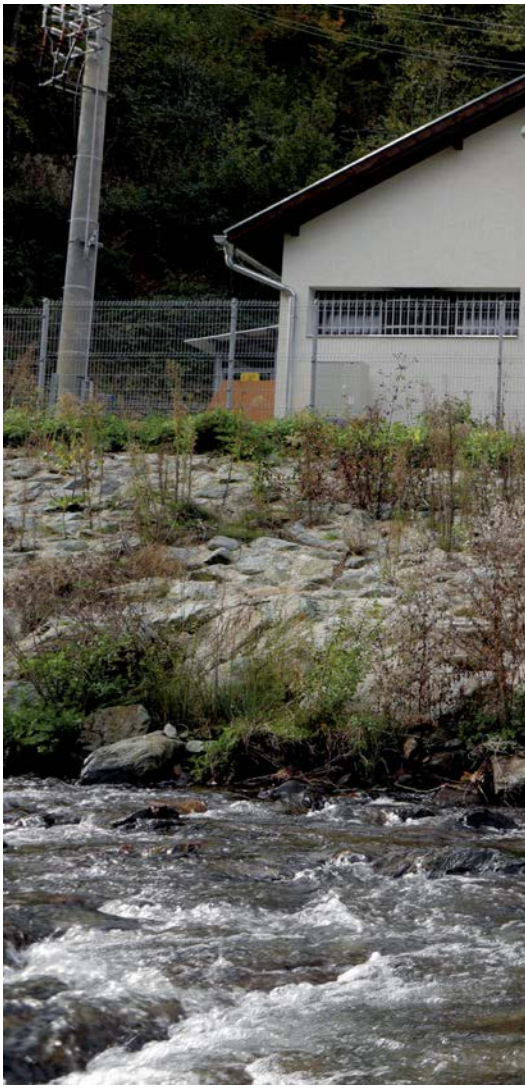
Danas me je majstor osamdesettrojke čekao dok sam u trku preskakao bare, drvlje i kamenje u dnu Baba Višnjine, i ovim putem mu zahvaljujem, video sam hiljadu puta kako ljudi trče kao bez glave i kako im majstor ispred nosa zatvara vrata, što u Americi nikad nisam video: dok ne dotrči i poslednji namernik koji je u vidokrugu vozača ili nekog od dokonih putnika, autobus će čekati! Stignem na železničku stanciju petnaest minuta ranije, na lepoj tabli lepo piše da je moj voz na prvom koloseku, pored broja koloseka stoji malo ćirilično "l" koje strancima pretpostavljam puno govori, nema veze, to je moje pismo, i moj kolosek, nalazim mesto kraj prozora, staklo mutno, nadam se da je kondenzacija unutrašnja, test rukavom džempera međutim negativan, izmaglica i izvesna prljavština sa spoljne su strane stakla. Mislio sam da imam sve što putnik koji bi da uživa u vlastitoj autarkičnosti treba da ima, naočare, nitroglicerin, mobilni, imam i flašicu "Jane" koju nisam još otvorio, sve pogledujem da nije kolega Vukadinović u istom vagonu, da mu ne presedne putovanje, sledeći put nosim mali brisač šoferšajbne koji dežura stalno u škodi, sklonoj da ima oznojena stakla i kad nijedno drugo vozilo na parkingu nema, pa ću obrisati sam spolja svoj prozor do visine koju budem mogao da dohvatim: želim da do Vrbasa imam sliku čistu kao što imaju svi koji su od naše blede matere dobili risivere za digitalni televizijski program!

Među tolikim savetima kako da se podmladite ne videh način kome sam ja danas pribegao: idem u Vrbas vozom, voljenim prevoznim sredstvom koje me je s pravom bez sumnje već i zaboravilo

Ali i kroz ovakvo kakvo je okno vidim voz na osmom koloseku, zverski i neizlečivo išaran, DOOKS, BATMAN, SONA, ništa od mog predloga da se osoba koja je kupila te vozove kazni, da dok je živa o svome trošku vagon po vagon farba u jednostavnu sivobelu boju sulundara, obično me obuzima mala snaga kad treba koga kazniti ili kad je poželjno i preporučljivo osvetiti se, ali onaj ko je za državne pare kupio takvu gadež stavlja na kušnju moj kršćanski odgoj, kad god vidim gnusnu išaranciju kroz glavu mi prolazi jedno te isto: no merci! ¶

Kad investitor digne ruke...

U junu ističe rok od dve godine predviđen za puštanje u rad više od 200 malih hidroelektrana na lokacijama koje je Ministarstvo energetike dodelilo javnim pozivom, a nijedna elektrana nije izgrađena. Investitori su zabeležili gubitke i mnogi odustaju od ovog posla, optužujući neefikasnu državu

Pre godinu dana Marko Milić je bio predstavnik četiri domaće firme koje su na javnom pozivu Ministarstva energetike dobile skoro 40 lokacija za izgradnju malih hidroelektrana. Danas se time više ne bavi, jedno od preduzeća je u procesu likvidacije, a dva su na izdisaju.

Kada su Milićevi saradnici iz firmi Gordež, HES Ostatija, HES Golijska i VK Building and Trading obišli terene predviđene za gradnju elektrana, naišli su na niz problema. Izgubili su vreme, novac i podršku stranih partnera, pa su odustali.

"Podvukli smo crtu, imali smo gubitak i odlučili smo da se zaustavimo na tome", objašnjava Milić.

Ovo nije jedini takav slučaj – desetine investitora odustaju od ambiciozno najavljivanog projekta izgradnje malih hidroelektrana u Srbiji. Drugi se i dalje na terenu bore za dozvole i nadaju pomoći od Ministarstva energetike koje je 2013. na dva javna poziva dodelilo 293 lokacije.

Investitori i eksperti kažu da veliki deo odgovornosti zbog toga što nijedna hidroelektrana još nije izgrađena snosi Ministarstvo energetike, a lista pritužbi je duga: dodeljene su lokacije na osnovu zastarelog katastra, pa su na terenu investitori nalazili manji vodeni potencijal od obećanog; procedure i sistem izdavanja dozvola su komplikovani; nije bilo pomoći oko rešavanja imovinsko-pravnih odnosa; nije naloženo Elektroprivredi Srbije da omogući jednostavnije priključivanje na elektro-mrežu. Ministarstvo je, kažu investitori, u ovakvim uslovima tražilo nerealno kratak rok od dve godine da se hidroelektrana pusti u rad.

Osim toga, Ministarstvo takođe ne komunicira sa investitorima, pa mnogi iz prvog javnog poziva kažu da nisu znali da su im lokacije oduzete zbog kašnjenja, a dobitnici lokacija na drugom pozivu, oko 40 investitora, čekali su skoro godinu dana na potpisivanje memoranduma o investiranju, ne znajući da je Ministarstvo u međuvremenu odustalo od tog potpisivanja.

Posledice opšte konfuzije i neažurnosti Ministarstva su višestruke. Razočarani domaći i strani investitori – njih 90 koji su izabrani na prvom javnom pozivu – morali su da ulože u proseku između pet i deset hiljada evra da bi proverili stanje po jednoj lokaciji, što se onda multiplikovalo za one koji su dobili više lokacija. Troškovi generalnog projekta, koji podrazumevaju investicioni projekat, proveru na terenu, brojne dozvole i takse, znatno su veći.

"Morate da potrošite jedno godinu dana i nekih 15-20 hiljada evra, uz nebrojeno radnih sati, da biste došli do jednog generalnog projekta", objašnjava Zoran Pavlović, vlasnik novosadske firme Cule Auto, koji i dalje pokušava da dobije dozvole i reši imovinsko-pravne odnose za četiri lokacije.

Aleksandar Macura, stručnjak za energetiku, kaže: "Da me je neko 2006. godine pitao da li to može da se radi ovako, ja bih rekao – ne može. Zato mi je krivo da gubimo vreme kao država, jer ako je to neki resurs, mi ga ne koristimo."

Macura objašnjava da propast projekta izgradnje malih elektrana ne iznenađuje, jer je započet bez prethodno rešenih sistemskih pitanja, kao i bez glasa struke.

Ministarstvo energetike ni posle dva meseca nije odgovorilo na pitanja o detaljima ovog projekta i njegovoj sudbini koja su uputili novinari Centra za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS).

NEMA VODE

Ministarstvo energetike je kao osnovu za dodelu lokacija uzelo katastarski plan iz 1987. godine koji su napravila preduzeća Energoprojekt i "Jaroslav Černi". Više od 25 godina kasnije pokazalo se da podaci na terenu znatno odstupaju od onoga što je navedeno u katastru.

"Kad smo otišli na teren, videli smo da na nekim lokacijama uopšte nema vode ili da je reka pregrađena, da seljaci koriste vodu za navodnjavanje", kaže Marko Milić.

Isti problem imalo je i preduzeće Misid koje je napustilo svih pet svojih lokacija. Preduzeće Coning je od lokacije odustalo nakon što su uradili studije koje su pokazale da na njoj ima 60 posto manje vode nego u pozivu.

POVLAŠĆENI PROIZVOĐAČ: MHE Bare, Vlasotince

"Jednostavno nam se pokazalo da nije isplativo, odnosno vrlo dugo bismo morali čekati na povrat investicije", kaže Kenan Buturović, predstavnik Coninga.

On objašnjava da su samo na analize koje su pokazale da na njihovoj lokaciji nema dovoljno vode potrošili pet-šest hiljada evra.

Branislav Đorđević, član Akademije inženjerskih nauka Srbije i međunarodno priznati stručnjak iz oblasti upravljanja vodama, svojevremeno je radio reviziju katastra malih hidroelektrana iz 1987. godine. On objašnjava da sama ideja katastra jeste korisna, ali da on nije napravljen na najbolji način, jer se značajan deo posla radio na osnovu geografskih karata, a ne na terenu.

"To je katastar potpuno druge namene, potpuno drugi ugao gledanja na stvari. Čak i da nije iz 1987. godine, katastar nije reprezentativan u tom smislu ni na koji način", objašnjava Aleksandar Macura.

"Veliki promašaj je to što je odmah taj ceo katastar dignut na pijedestal Biblije – ako je u katastru, daj mu dozvolu", dodaje Đorđević.

NEREALNI ROKOVI

Ministarstvo je obavezalo investitore iz prvog javnog poziva da najkasnije u roku od godinu dana predaju investicioni projekat, a da za dve godine puste hidroelektranu u rad. To je bio nerealan rok za investitore, koji su se našli u šumi procedura, propisa i nerešenih imovinsko-pravnih odnosa.

Po isteku prve godine, u septembru 2014, ministarstvo je oduzelo trećinu dodeljenih lokacija onima koji nisu podneli investicioni projekat, a da o tome nisu obavestili investitore. Obaveštenje o oduzimanju bilo je kraće vreme postavljeno na starom sajtu Ministarstva, ali nije objavljeno na novom sajtu, pa mnogi investitori nisu uspeli da ga vide.

Investitori i stručnjaci sa kojima su novinari CINS-a razgovarali kažu da ne postoji mogućnost da planirani rokovi budu ispunjeni na vreme, s obzirom na količinu dokumenata koje treba prikupiti od velikog broja institucija koje međusobno nisu koordinisane.

"Dok dođete do građevinske dozvole, vi treba da dobijete 91 papir. Nisu to sve dozvole, imate raznih mišljenja, saglasnosti, informacija o nečemu na terenu. To je obećano da će biti skraćeno. To se nije desilo", kaže Zoran Pavlović, koji se za ulazak u ovaj posao odlučio nakon što je video kako to funkcioniše u Sloveniji.

Pavlović navodi da bi rokove trebalo produžiti i da mora da postoji bolja komunikacija među institucijama, jer trenutno nema načina da se procedura ubrza. Istovremeno, investitori nemaju način da povrate svoja ulaganja.

Zoran Radovanović, vlasnik preduzeća CAM TOP iz Smederevske Palanke, koji ima veliko iskustvo u ovoj oblasti, jer osim što i sam planira gradnju na nekoliko lokacija, nabavlja i opremu koja se koristi u drugim hidroelektranama, kaže:

"Treba dve do tri godine samo za papire. I to da jurite non-stop papire. Tako da »

PODVLAČENJE CRTE, GUBICI, KRAJ: Branislav Đorđević, Zoran Pavlović, Zoran Radovanović

Fotografije: CINS

ako za četiri-pet godina pustite centralu, to je super. To je neki realan rok u Srbiji."

Investitori su na terenu kao najveći problem izdvojili nerešene imovinsko-pravne odnose. Većini hidroelektrana potrebni su cevovodi koji vodu provode do elektrane. S druge strane, elektrana se mora priključiti na postojeću elektro-mrežu, a mesta priključenja su često daleko. Zbog toga je u oba slučaja uglavnom neophodno korišćenje više parcela.

U praksi, investitori ne mogu uvek pronaći prave vlasnike jer oni nisu registrovani u zemljišnim knjigama. Dešava se i da ima mnogo vlasnika na jednoj parceli, ali i da neki od njih traže mnogo novca da bi ustupili svoju zemlju.

"Čovek može da uradi sve papire, da uloži veliki novac i ogroman trud da dobije papire i zbog jedne parcele koju lokalni zemljoradnik tu ne da centrala ne može zbog toga da se napravi. Onda se traže ogromne sume za prolazak cevovoda", kaže Radovanović.

Investitori kažu da bi rešenje za ovakve probleme bili ugovori o javno-privatnom partnerstvu između države, lokalne zajednice i njih, koji bi omogućili lakšu eksproprijaciju zemljišta, ali i ubrzali druge procedure. Za sada, država nije pokazala mnogo interesovanja za ovakvo rešenje.

Čak i kad bi se savladali imovinsko-pravni problemi, otvara se pitanje priključka na EPS-ovu elektro-mrežu, jer priključak često ne postoji u blizini, pa je na investitoru da reši kako da dovede svoju struju do najbliže mreže.

"Nemamo nigde trafostanicu, pa pokušavamo da se dogovorimo sa drugim investitorima da je zajedno izgradimo, ali to ide jako sporo. Ko bi trebalo da uloži dva, tri miliona evra da izgradi elektranu, a da posle ne može da je priključi na sistem? Elektroprivredu to ne zanima, po sistemu – kome treba trafostanica neka je pravi. I to je čak u redu, neka finansiranje bude na investitorima, ali akciju mora da sprovede Elektroprivreda, jer ko sam ja da teram konkurentske firme na bilo šta?", pita se Snežana Milić iz kompanije Eling inženjering.

Zbog svih ovih problema, neki su odustali na samom početku, među njima i sam EPS, koji je na prvom javnom pozivu dobio 15 lokacija. Kako kažu u EPS-u, od četiri lokacije su odustali odmah zbog nerešenih urbanističkih uslova, a od preostalih 11 – deset nije isplativo i imaju teško rešive imovinsko-pravne odnose.

BEZNAČAJNI MEMORANDUMI

Ako je prva grupa investitora prošla kroz dramu na terenu i većinom odustala uz manje ili veće troškove, druga grupa je punih osam meseci, sve do kraja marta 2015. godine, čekala da ih Ministarstvo pozove da potpišu trojni memorandum, da bi krenuli sa poslom. Oni su

Propusti u startu

Prvi javni poziv za dodelu lokacija Ministarstvo energetike je raspisalo u februaru 2013. godine i na njemu je 90 investitora dobilo 212 lokacija. U decembru iste godine raspisan je i drugi poziv – po njegovom okončanju još 40 preduzeća je dobilo 81 lokaciju. Neka od preduzeća dobijala su lokacije na oba poziva tako da je ukupan broj investitora – 120.

Srbija je ovim projektom želela da ispuni obaveze prema Energetskoj zajednici da do 2020. godine ima 27 posto potrošnje energije iz obnovljivih izvora, a gradnja nekoliko stotina malih hidroelektrana trebalo je da doprinese povećanju kvote koja trenutno iznosi oko 21 posto.

Interesovanje investitora je bilo veliko, jer bi vlasnici izgrađenih malih hidroelektrana dobili status povlašćenih proizvođača električne energije – tokom 12 godina posle puštanja elektrane u rad imali bi garanciju države da će od njih struju kupovati po višim cenama. Investitori su procenjivali da se manje elektrane mogu isplatiti nakon pet-šest, a veće posle sedam-osam godina, jer se očekuje da će rasti potražnja, ali i cena električne energije.

U periodu raspisivanja oba javna poziva na čelu Ministarstva energetike bila je Zorana Mihajlović, koja je potencirala značaj malih hidroelektrana.

Ipak, još tada su napravljeni prvi propusti. CINS je pisao da su zbog nepotpunih provera i nedovoljno preciznih uslova javnih poziva, među dobitnicima lokacija bila i preduzeća u sukobu sa zakonom, preduzeća sa skrivenim vlasništvom u ofšor zonama, ali i ona čiji su vlasnici funkcioneri – u potencijalnom sukobu interesa.

Posle martovskih izbora 2014. godine Ministarstvo energetike je preuzeo Aleksandar Antić i od tada aktivnosti Ministarstva u ovoj oblasti prestaju. Na zvaničnom sajtu nije bilo novih informacija za investitore, kao ni javnog promovisanja projekta izgradnje malih hidroelektrana.

se rukovodili iskustvom prve grupe investitora kada je memorandum potpisan između njih, Ministarstva i lokalne samouprave.

Ministarstvo je u međuvremenu promenilo odluku i odustalo od potpisivanja Memoranduma, a da nije obavestilo investitore. Kada je CINS u februaru razgovarao sa investitorima sa drugog javnog poziva, oni su još uvek iščekivali potpisivanje memoranduma.

"Obaveštenje o neobaveznosti trojnih memoranduma dobio sam mejlom 24. marta. Mi smo čekali to potpisivanje, za sve ovo vreme smo samo obišli lokacije, jer smo čekali taj memorandum...", kaže Vukojica Šmigić, direktor Vodoprivrednog preduzeća Ćuprija.

Sličan mejl stigao je u martu i kompaniji Ekolog iz Beograda. "Memorandumi nisu potpisani i onda mi nismo ništa po tom pitanju ni radili, jer nemamo vremena za gubljenje", rekla je vlasnica ove firme Miroslava Đorđević, koja je sada odustala od svoje lokacije.

U mejlu upućenom investitorima, kao i u odgovoru na CINS-ov zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, Ministarstvo navodi da memorandumi nisu pravno obavezujući pa je zbog toga "Ministarstvo odlučilo da je u vezi sa drugim javnim pozivom najcelishodnije da se ne uđe u procedure potpisivanja memoranduma".

U međuvremenu, investitorima malo toga ide u prilog. Čak i oni koji još nisu odustali ne isključuju takvu mogućnost.

"Ja bih voleo da se oglasi Ministarstvo i kaže da li će svi koji su krenuli i dalje prolaziti kroz minsko polje i neće uspevati to da završe ili će to da se ubrza i da od nekog datuma kreće ekspanzija, da ide brže", kaže Zoran Pavlović.

Branimir Jovanović, stručnjak za razvoj projekata iz oblasti obnovljivih izvora energije, kaže da bi Ministarstvo moralo da pojača svoj tim, budžet za ovu oblast, ali i da je potrebno otvaranje posebne kancelarije koja bi povezivala sve uključene institucije i olakšavala završavanje poslova. Dodaje da se boji kako će biti izgubljene dragocene godine, jer ova oblast jednostavno nije među prioritetima vlasti. ¶

JELENA VASIĆ I DINO JAHIĆ

Ovaj tekst deo je zajedničkog projekta BIRN-a i CINS-a, u okviru programa "Jačanje medijskih sloboda u Srbiji" koji finansira Evropska unija. Stavovi izrečeni u tekstu predstavljaju stavove autora i ne oslikavaju stavove EU.

Građani plaćaju subvencije

Potencijalni investitori su mogli aplicirati za lokacije i pre i posle javnih poziva. Puštanjem u rad izgrađenih malih hidroelektrana one su dobijale status povlašćenog proizvođača električne energije. U trenutku pisanja ovog teksta, u Srbiji ih ima 47 – svi su taj status dobili mimo javnih poziva.

Subvencije im se isplaćuju preko računa za električnu energiju. Krajem 2014. godine, prosečno domaćinstvo je plaćalo 30 do 40 dinara mesečno za subvencije. Iako je predviđeno da taj iznos raste sa povećanjem broja izgrađenih hidroelektrana, što se trenutno ne dešava u velikoj meri, iznosi na računima građana za ovu namenu su od januara praktično duplirani. Ministarstvo energetike je odbilo da odgovori na pitanje zašto je došlo do povećanja ovog iznosa.

MID EUROPA PARTNERS I EBRD

Ozbiljni planovi za "Moje brendove"

Fond Mid Europa Partners, u čijem su sada vlasništvu najveće domaće kompanije, Imlek, Bambi i Knjaz Miloš, kao i mlekare u Makedoniji i Republici Srpskoj, poslovaće na tržištu pod novim, lokalnim imenom "Moji brendovi". U sredu, 22. aprila, novinarima su predstavljeni vodeći ljudi investicionog fonda Mid Europa Partners: Tijeri Bodon i Robert Knor, direktor Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) za Srbiju Mateo Patrone, zatim lokalni partner i investitor Andrej Jovanović, kao i novi generalni direktori Imleka, Bambija i Knjaz Miloša. U ime fonda Mid Europa Partners i njihovih koinvestitora, kompanija "Moji brendovi" će rukovoditi poslovanjem operativnih kompanija. Novi tim čine generalni direktori kompanija: Ilija Šetka – Imlek, Bojan Radun – Bambi i Miloš Stojisavljević – Knjaz Miloš.

U ime grupacije "Moji brendovi" medijima se obratio generalni direktor kompanije Andrej Jovanović, koji je izrazio zadovoljstvo što će sada pod jednim krovom funkcionisati vodeće finansijske institucije, brendovi i vrhunski stručnjaci: "Ovo nam je odlična prilika da iskoristimo ukazano poverenje vodećeg evropskog investicionog fonda, i da nastavimo da unapređujemo naše najveće brendove. Želimo da kroz novi, unikatan tim ljudi, donesemo bolji kvalitet proizvoda i nastavimo širenje u Srbiji i regionu."

"Veliko nam je zadovoljstvo što smo ponovo u Srbiji i što smo postali ponosni vlasnici nekih od najpoznatijih srpskih brendova. Kao i kod prethodnih investicija, nameravamo da uložimo kapital i veštine kako bismo ojačali grupu i osigurali njeno kontinuirano regionalno širenje", rekao je Robert Knor, partner Mid Europa Partners, najvećeg investicionog fonda koji posluje u Centralnoj i Istočnoj Evropi.

Tijeri Bodon, partner u investicionom fondu Mid Europa Partners, dodao je: "Poslednji put kada smo investirali u srpsku kompaniju, SBB, učestvovali smo u stvaranju regionalnog šampiona koji povezuje celu bivšu Jugoslaviju. Uloženo je više od 200 miliona evra u poslovanje i razvoj novih inovativnih usluga."

Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) prepoznala je priliku na našem tržištu, rekao je gospodin Mateo Patrone, direktor EBRD-a u Srbiji, i dodao: "Ova transakcija predstavlja priliku za EBRD da potvrdi svoju spremnost da podrži investicije u regionu, što je veoma važno u ovako izazovnim ekonomskim uslovima. Kao akcionar, učestvovaćemo u oblikovanju i transformaciji nekih od vodećih srpskih preduzeća, što je uzbudljiv zadatak kome ćemo prići sa odlučnošću i entuzijazmom."

KAKO SE SRUŠILA "AVALA"

Sve prethodne vlade su od 2000. naovamo malo-pomalo zapuštale i rušile nekadašnjeg jugoslovenskog filmskog giganta, oklevajući da "Avala film" prodaju i stalno najavljujući neke kupce-investitore. Ova vlast je sa "Avalom" završila posao. Još je ostalo da saznamo ko je zaista njen novi vlasnik

foto M. Milenković

Posle deceniju, dve i više, propadanja "Avala filma", te stalnog merkanja i preračunavanja ove srpske Ćinećite u kvadratne metre i građevinske parcele, dosadnih i razvučenih "pretnji" tenderima i prodajom, a dok je s druge strane ipak klijala kakva-takva nada u spas – kraj se dogodio brzopotezno, takoreći iznenada. I dok su sve prethodne vlade imale iste namere u vezi sa prodajom "Avale", oko kojih su se dugo meškoljile i snebivale, ova sada je konačno zasekla, i to po prostoj recepturi: tender, jedan kupac – prodato. Rezultat je: tek sada se ništa ne zna. Ni da li je "Avala film" baš do temelja propao, ni da li se ipak nešto moglo spasiti, ni kolika su stvarna dugovanja – jer premijer priča jedno a svi ostali drugo – ni šta će biti sa ogromnom filmskom zaostavštinom, a tek sapunica oko toga ko je stvarni kupac ovog nekadašnjeg filmskog giganta već uveliko štipa za oči i vuče za nos.

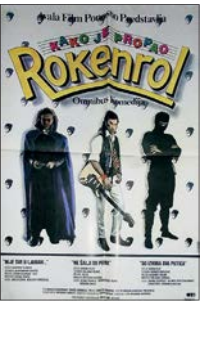
MIŠELI, KARIĆI I DRUGI

Od onoga što je dostupno javnosti zna se da je novi vlasnik "Avala filma" firma "Filmway" ili na srpskom "Filmski put". U medijima se moglo pročitati da je osnovana pre mesec dana, da je već nedelju dana po osnivanju stavljena pod hipoteku, pominje se da je reč o nekakvom konzorcijumu američkog i francuskog kapitala, da je firma osnovana sa vlasničkim kapitalom od svega 60.000 dinara, da joj je račun otvoren kod "Dunav banke" a.d. Zvečan... Zna se da je ceo "Avala film" ta firma platila manje od devet miliona evra, što je bila početna cena na licitaciji, iako je procenjena vrednost bila 20 miliona evra. A kada se kaže "ceo 'Avala film'", misli se na 37 hektara zemljišta u šumi i 20.000 kvadratnih metara poslovnog prostora plus producentska prava na filmove: oko 400 dokumentarnih i 200 igranih koje su režirali mnogi poznati režiseri SFRJ, oko 120 koprodukcija sa stranim partnerima, animirani, reklamni filmovi, TV serije... Javnosti je saopšteno i to da je direktor "Filmskog puta" izvesni Mišel Babić, čovek francuskog državljanstva, a da hipoteku nad firmom ima izvesni Saša Ćorović, bivši vlasnik jedne taksi firme iz Pančeva. Iz ovih gotovo bizarnih podataka, jedino što još nedostaje jeste stari srpski običaj da je neko nekome ovde kum. Čak i pominjanje Karića kao novog vlasnika, koji navodno stoji iza cele ove priče, više liči na zamenu teza, a i BK grupa je u svom saopštenju sve to oštro demantovala i rekla: "Da je BK grupa ikako imala mogućnost da se nadmeće u kupoprodaji 'Avala filma', mi bismo ponudili najmanje 100 miliona evra jer potencijal 'Avala filma', najvećeg filmskog studija u nekadašnjoj Jugoslaviji, ravan je američkom Holivudu." Dok su mediji njušili priču o Kariću i njegovoj novoj televiziji na terenu 'Avala filma', istog dana, u ponedeljak 27. aprila, potpisan je ugovor između pravnog zastupnika "Filmskog puta" Vidoja Marjanovića i Agencije za privatizaciju.

U odbranu već završenog posla stao je premijer Aleksandar Vučić, koji je izjavio da je sud, a ne Vlada Srbije, prodao "Avala film", koji je imao dug od 20 miliona evra, iako se uvek do sada govorilo o pet puta manjem iznosu, zbog kojih je iz neobjašnjivih razloga i otišao u stečajni postupak 2011. godine. Režiser Srđan Dragojević je ukazivao na to kako "Avala film" duguje javnim preduzećima isto kao i mnoga druga preduzeća koja nisu u stečaju i bankrotstvu, jer su ovi dugovi Vodovodu, EDB-u, Poreskoj upravi reprogramirani – što se moglo učiniti i sa "Avala filmom", ali nije. Bez obzira na sve, premijer je poručio da država više ne treba da "održava mrtvace". Neminovno, iz sećanja je ponovo prizvano ime Nikole Đivanovića koji je, kada je na sličan način kupio "Beograd film", rekao da su beogradski bioskopi odavno mrtvi i da je on došao samo da ih sahrani.

DECA I TAJKUNI

U seriji tekstova koje je "Vreme" još od 2001. objavljivalo o slučaju "Avala filma" i uopšte rasprodaji stubova-nosača »

PRODATO: Filmovi iz produkcije Avala filma...

Radoslav Zelenović, direktor Kinoteke

Čija su filmska prava

Foto: Ivan Šepić

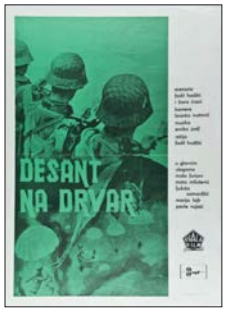
kulturnog, naročito filmskog života, sve više se kristalisalo pitanje šta će u slučaju prodaje biti sa filmskim fondom "Avala filma". U tekstu "Filmski maraton" iz februara 2013. ("Vreme" br. 1156) piše: "Pre nekoliko dana u javnost je dospela informacija da Agencija za privatizaciju namerava da raspiše oglas za prodaju prvog dela 'Avala filma'. Međutim, od predviđene zgrade za prodaju mnogo veći šok izazvala je odluka da se ujedno prodaje i ceo fond 'Avalinih' filmova, među kojima su i najpoznatija ostvarenja domaće kinematografije: *Skupljači perja*, *Marš na Drinu*, *Mi nismo anđeli*, filmovi Puriše Đorđevića, Gorana Markovića, legendarni partizanski filmovi, vredna i bogata kolekcija filmske kulturne baštine. Što se same zgrade tiče, reč je o Ateljeu 4 koji se nalazi na parceli koju 'Avala film' deli sa RTS-om . U pitanju je studio koji ima bazen namenjen podvodnom snimanju, a gde su nekad snimani *Robinson Kruso*, *Andergraund* ili *Lavirint*."

Dve godine ranije, u aprilu 2011. ("Vreme" br. 1060), o "Avala filmu" je, između ostalih, govorila Mila Turajlić, autorka nagrađivanog filma *Cinema Komunisto*: "Na prostoru bivše Jugoslavije 'Avala' je bila najveći filmski producent: od svih filmova snimljenih od 1945. do 1989. skoro 50 odsto je njena produkcija. U 'Avali' se i dan-danas nalazi najbolja akustična sala u Srbiji, bolja nego ova koju ima Filharmonija. Daleko, bez premca, najveći filmski studio, ali o kome nikad do sada nije napravljena nijedna monografija."

Danas, posle prodaje, i to nepoznatom kupcu, o otkupljenim producentskim pravima, Mila Turajlić u svom tekstu objavljenom u listu "Politika" kaže: "To znači da novi vlasnik 'Avala filma' ima producentska prava (što ne treba mešati sa autorskim pravima) na te filmove, među kojima se nalaze ostvarenja Dušana Makavejeva, Želimira Žilnika, Miše Radivojevića, od *Slavice* do *Sabirnog centra* i još nekoliko stotina drugih jugoslovenskih filmova." Problem je u tome, kako navodi, što se za svako javno prikazivanje tih filmova, bilo da se emituju na televiziji, puštaju studentima, izdaju ili prodaju u novim digitalnim oblicima mora tražiti dozvola nosioca producentskih prava: "Novi vlasnik moći će da naplati koji god iznos želi za prikazivanje tih filmova – da traži 2000 evra za dozvolu da se *Tito i ja* prikaže na retrospektivi filmova Gorana Markovića, ili da traži 10.000 evra za dozvolu da se upotrebi dva minuta iz filma *Prekobrojna* u dokumentarnom filmu o karijeri Milene Dravić." Zašto nam se čini da je to nepravedno, pita Turajlić i odgovara: "Zato što su ti filmovi finansirani društvenim sredstvima, zato što je 'Avala film' bio društvena svojina, zato što se ne čini ispravnim da jedan čovek zarađuje novac od eksploatacije filmova koje je ovo društvo pravilo u vremenima kada su svi zajedno ulagali u film."

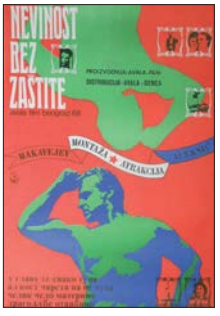
Radoslav Zelenović, utemeljivač i direktor Jugoslovenske kinoteke, za "Vreme" kaže kako su sada "oni vlasnici, a mi čuvari": "Novi vlasnik raspolaže pravima onoga što mi čuvamo, a čuvanje plaća srpska država. Novi vlasnik sa tim materijalom može da radi šta hoće, može da prikazuje i može da ne prikazuje, svakako da ubira prihode. Međutim, kada bude došlo do priče o koprodukcionim i nekim drugim pravima, za očekivati je da će se pojaviti i onaj koji je ulagao u film koji će postaviti neke svoje zahteve, recimo da dobije svoj deo kolača od prodaje filma. Sudarili smo se sa onim što je rekao Krsto Papić kada se obavljala privatizacija 'Jadran filma': Zašto moji filmovi ne ostaju mojoj djeci nego tajkunima?"

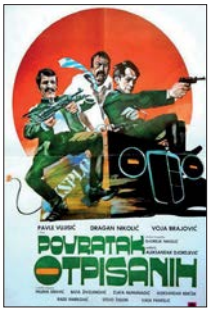

"Problem sa 'Avala filmom' je taj što se počeo rešavati onda kada je postao nerešiv. U našoj tranziciji najveći gubitnik u kulturi je kinematografija. Ostali smo bez bioskopa, a sada smo ostali bez osnove onoga što je nekad bilo filmsko proizvodno preduzeće u Srbiji. Ono što meni u ovom slučaju smeta jeste pokušaj prebacivanja odgovornosti na Jugoslovensku kinoteku i na mene lično zato što su prodajom 'Avala filma' prodata i prava za filmove. Mi smo imali rok 8. april da podnesemo zahtev sudu da se kao kulturno dobro iz prodaje izuzmu filmovi 'Avala filma', i mi smo kao Kinoteka to uradili uz saglasnost Ministarstva kulture. Taj zahtev nije odbijen, on je čak odbačen, jer nismo stranka u sporu. Problem je morao da se rešava na nivou ministarstava, države. Međutim, znamo da se Ministarstvo kulture proglasilo nenadležnim, a kada je navodno postalo nadležno, reklo je da je Kinoteka kriva. Prvo bih voleo da razjasnimo sledeće: za sve filmove, pa i filmove 'Avala filma', koji se čuvaju u arhivu Kinoteke i koji po Zakonu o kinematografiji moraju da budu predati arhivu, ne pišu se nikakva rešenja da je to kulturno dobro, zato što po Zakonu o kulturnom dobru, materijal koji uđe u arhiv Kinoteke već jeste kulturno dobro. Ono što Kinoteka štiti kao posebno dobro od interesa za naš narod to su uglavnom arhivski materijali i do sada nije postojala praksa da se posebno štite igrani filmovi. Oni su na sigurnom, ali su prava prodata. Dugo već upozoravam, i kada je slučaj 'Avala' u pitanju i neki drugi slučajevi, čak i predlažemo neke zakone o Kinoteci i kojim pravima raspolaže Kinoteka, ali od tih zakona nije bilo ništa. Pokušavao sam svih tih meseci i godina da ukažem da nije prirodno da se prodaju prava na filmove. Naravno da mi ovakve optužbe smetaju. Pogotovo što smo u moje 23 godine rada, u kojima je bilo mnogo ministara kulture, sve vreme radili kao vrhunski profesionalci. Ponavljam: mi smo te filmove čuvali i sačuvali i to je za mene najvažnije." I. M. H.

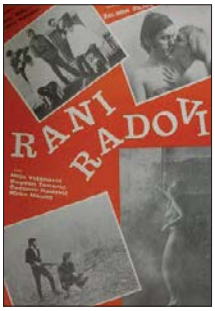

FINALE

Na trenutak, ako se zaboravi zlatno i postzlatno doba "Avala filma", priča o njegovoj propasti traje poslednje dve i po decenije. Vlade koje su dolazile i prolazile nikako nisu uspevale da nađu odgovarajući ključ za rešenje. Deset godina stoji između teksta u "Vremenu" iz 2001. gde se postavlja pitanje "može li se od Srbije napraviti Holivud" i teksta iz 2011. kada je "Avala" pala pod stečaj i gde "zvuči neverovatno da će nekad slavni filmski studio biti rasparčan u zemljišne kvadrate i razgrabljen". Tada je za "Vreme" režiser Goran Marković objasnio: "Negde početkom devedesetih je Jugoeksport na nelegalan način, isplativši nekoliko plata zaposlenima, došao u posed 51 odsto 'Avala filma'. To i ne bi bila tragedija da ta udbaška firma nije, u međuvremenu, bankrotirala pa su poverioci počeli da traže da se 'Avala' proda i oni se iz toga namire. U februaru 2003. vlada Zorana Đinđića donela je odluku o isplati dugova Jugoeksporta i povratku 'Avala filma' u državno vlasništvo. Ta odluka je povučena neposredno pre ubistva premijera. Od tada se sve vrti oko potraživanja poverioca Jugoeksporta i nije moguće taj problem rešiti osim na način na koji je to pokušao Đinđić. Da li za to ima političke volje, ne znam, ali mi se čini da mnogi priželjkuju da 'Avala' što više propadne i tako postane lak plen." Poslednja decenija "Avala filma" beleži propale dolaske investitora koji su navodno uvek hteli da ulože sumnjivo male pare, a da je zauzvrat uzmu na dugogodišnji zakup.

U međuvremenu, partije na vlasti su oblast kulture izmestile u neko drugo polje, između Agencije za privatizaciju i ministarstava finansija i privrede. Ministarstvu kulture je ostalo da sve to nemo gleda, izuzev što je uperilo prst ka Kinoteci kao eventualnom krivcu jer su prodajom "Avala filma" prodata i producentska prava za filmove. Sve do Ivana Tasovca, nijedan ministar kulture to još nije uradio. Prethodne vlade su, istina, zapuštale i rušile "Avalu", oklevajući i najavljujući neke "bolje" kupce-investitore. Ova vlast je sa "Avalom" završila posao. Još samo da saznamo ko je njen stvarni vlasnik. ¶

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

Uloga Pedra u kulturnoj politici

O prodaji "Avala filma", uništenju beogradskih bioskopa, Kinoteci, ministru Ivanu Tasovcu, Radoslavu Zelenoviću, Srđanu Dragojeviću, Nebojši Bradiću, Nadi Popović Perišić, krivici "žutih", odgovornosti naprednjaka, ulozi socijalista i kulturnoj politici vođenoj u Srbiji poslednjih petnaest godina

Piše: **Gorica Mojović**

Ovih dana kulturna javnost bila je zaokupljena i uzrujana prodajom, tj. "unovčavanjem" preduzeća "Avala film". Oglašavali su se i protestovali umetnici, kulturni radnici, niko od političara i političkih stranaka, osim što je bivši ministar Vučićeve vlade Saša Radulović na blogu objavio podatke o firmi koja je kupila ovo preduzeće.

Ministar kulture i informisanja je odmah izjavio da je slučaj ispolitizovan! Toj oceni se pre neki dan pridružio, nezaobilazno, premijer Vučić, tvrdeći "da su oni koji sad kritikuju privatizaciju uništili sve u Srbiji", da je "Avala film" prodao sud, a ne Vlada, da je dug bio 20 miliona evra, a sad će se namiriti i Grad i "Dunav osiguranje" i stari radnici, da je Ministarstvo kulture zaštitilo filmski fond... Svašta nešto loše reče premijer o "Avala filmu" kao "mrtvacu" i svašta dobro o ovoj naprednoj Vladi koja će sad da napravi nešto "zdravo". ("Politika", 26. april)

Ko je "ispolitizovao" Avala film: reditelji, glumci, pisci, scenaristi, kulturni radnici? Pošto su oni dosad bili jedini kritičari, da li se na njih odnosi tvrdnja da su sve uništili?

Znaju svi na koje "uništitelje" je Vučić mislio. Na one dežurne krivce kojim opravdava sve loše poteze sopstvene Vlade. Koliko god uvek bila prilika da se napadnu i okrive "žuti", u ovom slučaju to uopšte nije tačno, kao što nije tačno ni sve drugo što je Vučić izgovorio na temu "Avala filma".

Da krenemo nekim redom, ako reda uopšte može da bude.

O "AVALA FILMU"

Početak propadanja ovog preduzeća vezuje se za njegovu predaju u većinsko vlasništvo Jugoeksportu 1991. godine. Dugovi se nagomilavaju. Vlada Zorana Đinđića donosi u februaru 2003. godine odluku da se otkupe dugovi "Avala filma", praktično izvrši reorganizacija i tako spreči stečaj.

Đinđić je ubijen, smenjivale su se vlade, dugovi nisu otkupljeni, pitanje reorganizacije više niko nije pokretao, a trebalo je Ministarstvo kulture. Dolazi 2011. kad se voljom Jugoeksporta pokreće stečaj nad "Avala filmom".

Urađene su i neke dobre stvari. Na inicijativu Ministarstva kulture uknjižene su parcele na kojima se nalaze depoi Jugoslovenske kinoteke u Košutnjaku i zato sad one ne mogu da budu prodate. Nije jasno zašto Ministarstvo kulture nije tada inicirało i uknjiženje nekih parcela na "Avala film". Danas bi se moglo prodajom nekih od tih parcela na neizgrađenom zemljištu ili na zemljištu sa ruševnim objektima, otplatiti dug poveriocima i ne bi moralo sve na prodaju. Nije moralo sve na prodaju ni sada.

Krajem 2012. godine stečajni upravnik je završio svoj posao:

Kulise Filmskog grada Foto: M. Milenković

raščivijani su imovinsko-pravni odnosi, precizno utvrđeni dugovi, predat filmski katalog Kinoteci. Ono što je trebalo da se uradi jeste da se donese odluka da li će se prodavati delovi "Avala filma" ili, kako se to kaže, "pravno lice u celini".

Ko je ono beše na vlasti od 2012?

Suštinsko pitanje je: Ko je doneo odluku da se "Avala film" prodaje u celini? Zašto iz prodaje nije izuzet bar filmski katalog "Avala filma"? Dug "Avala filma" nije, kako kaže Vučić, 20 miliona evra, nego nešto manje od četiri miliona. Prodat je za osam i nešto miliona evra. Dakle, za nadoknadu poveriocima bila je dovoljna prodaja i polovine "Avala filma". Nije morao biti "pokrpljen" filmskim katalogom koji je procenjen na manje od pola miliona. Možda su u međuvremenu promenili propise. "Avala film" najviše duguje državi: Ministarstvu finansija, tj. Upravi prihoda, što je skoro polovina duga. Potom, gradskim elektranama, vodovodu. Država je najveći poverilac, država je mogla da bude i vlasnik.

Pre nekoliko dana na pitanje novinara da li je država mogla da otkupi dugove "Avala filma" ministar Tasovac, skoro uvređen, odgovara da "možda za vas nisu, ali za mene četiri miliona jesu ogromne pare", uz to naravno "mi imamo prioritete". Pa je l' 2013. bio prioritet šest miliona evra za Milanski edikt? Je l' 2014. bio prioritet Institucionalno obeležavanje 100 godina od Prvog svetskog rata koje je koštalo oko pet miliona evra. Da li je obeležavanje tih godišnjica (koje je svakako trebalo obeležiti) za tako velike pare bilo toliki "prioritet"? U koje su to projekte od "istorijskog značaja" slupani milioni evra? Šta je ostalo od njih? Za kulturno nasleđe, za baštinu, za pamćenje?

Naravno da će vladajuća klika sada reći da ja "politizujem"

slučaj "Avala filma", a još sam iz redova "žutih". Tek ćemo da ga ispolitizujemo, jer ćemo osporiti ovu prodaju po svim mogućim zakonima, a bogami i po Ustavu Republike Srbije.

I neka viču "politizacija". Kako se zove ovo što radi vlast: prodaje "Avala film" firmi koja je osnovana mesec dana pre prodaje sa kapitalom od 60.000 dinara, vlasnik bivši taksista, neki "pozadinski" vlasnici nedostupni javnosti, ne dozvoljavaju se telefonski pozivi, imena i likovi zatamnjeni kao u onim policijskim dosijeima i valjda "poznati nadležnima". To je valjda "depolitizacija".

Ono što posebno iritira u ovom slučaju je pokušaj Ministarstva kulture i samog Tasovca da diskredituje Jugoslovensku kinoteku i njenog direktora Radoslava Zelenovića.

O MINISTRU TASOVCU

Od kada je oglašeno "unovčavanje" "Avala filma", Ministarstvo kulture se proglašavalo nenadležnim: "zaobiđite nas". Onda su se stvari poprilično uzburkale, kulturne rubrike su uzavrele, posebno što se ispostavilo da je na prodaju i filmski katalog sa oko 600 igranih i dokumentarnih filmova. Vreme za prigovor je isticalo. Pošto se svi ti filmovi (po Zakonu o kinematografiji) nalaze u Kinoteci, oglasio se i njen dugogodišnji direktor Radoslav Zelenović. Kao i uvek dosad, gospodin Zelenović je na svoj odmeren, jasan, razumljiv način stao u zaštitu kinematografije i kulture. To on čini u trenutku kada se okončava konkurs za izbor novog direktora Kinoteke, na koji se nije javio jer mu je predočeno da treba da ode u penziju. Gospodin Zelenović ispunjava uslove za penziju, ali po svom znanju, iskustvu, zaslugama i vitalnosti mogao bi i dalje da bude direktor. Tim pre što su na konkursima već izabrani neki direktori stariji od Zelenovića, a pitanje njihovog penzionisanja nije postavljeno. Oni su valjda, za razliku od Zelenovića, nezamenljivi. I baš se kao zgodna prilika pojavilo i unovčavanje "Avala filma" da se dodatno osnaži stav da on mora u penziju.

Dan pre prodaje "Avala filma" pojavljuje se saopštenje Ministarstva kulture, u kome ono odjednom kao probuđeno iz dremke postaje "nadležno" i proglašava Kinoteku odgovornom za to što filmski fond "Avala filma" nije proglašen za kulturno dobro i šalje inspekciju u Kinoteku.

Ministar Ivan Tasovac u emisiji "Presing" na televiziji N1 (dan pre prodaje "Avala filma") izjavljuje da Ministarstvo čini sve što je u njegovoj (ne)nadležnosti da zaštiti filmsko kulturno dobro. To "sve" što Ministarstvo čini, po onome što je ministar izjavio, svodi se na sledeće: Drug Tito je umro i samoupravljanje je ukinuto; ne treba sumnjati da firma koja će kupiti "Avala film" nema dobre namere i da će biti naklonjena filmskoj umetnosti; Kinoteka je odgovorna zato što filmski fond "Avala filma" nije utvrdila za kulturno dobro; Ministarstvo kulture je podučilo Kinoteku da uputi prigovor Privrednom sudu (podučili su ih da se žale zbog zaštite kulturnih dobara, a potom ih optužili da nisu filmove utvrdili za kulturna dobra); i ministar je iznenađen (nije delovalo da je i uvređen) odbijanjem tog prigovora.

Da razmotrimo te ministrove navode.

U više navrata Tasovac, u nameri da bude vickast, koristi dosetku: "Da vam saopštim ekskluzivnu vest: drug Tito je umro." Valjda očekuje da će odmah pridobiti one koji o Titu misle: "Beži, đavole." Ovog puta nije mu ta dosetka baš primerena. Tito je bio osvedočeni ljubitelj filma, što znaju čak i mlađe generacije (Mila Turajlić), i da nije mrtav, ovo sa "Avala filmom" se ne bi desilo. Ko su samoupravljači? Valjda filmski i kulturni radnici koji su se suprotstavili prodaji. Ne vidimo da se iko drugi bunio. Gospodo reditelji, scenaristi, glumci i ostala filmska bratijo, niste vi umetnici, autori, vi ste samoupravljači. A ta kategorija je izumrla kao relikt nekih prošlih i retrogradnih vremena. Ovo je novo, napredno i naprednjačko vreme i niste shvatili da ste ukinuti.

Ministar nema sumnju, on veruje u dobre namere firme koja će kupiti "Avala film". "Film way" po ekspresnom postupku postaje

Ministar kulture Ivan Tasovac Foto: FoNet

vlasnik. Onda se svašta nagađa o toj firmi. Šta je tačno? Ono što je zvanično upisano u APR ili ono što se priča, a ne zna se šta je gore. Čini se da ministar zna nešto više! Kaži, čoveče! Uteši i smiri "samoupravljače". Je li važno 37 hektara zemlje ili ta neka sitnica od 600 filmova? Možda ministar ima poverenja u ime firme koje samo za sebe govori da će biti "filmski put". Možda ministar nije čitao Dantea i nije upućen u istorijski dokazanu činjenicu da su mnogi putevi popločani dobrim namerama vodili pravo u pakao.

Naravno da tu utehu nećemo dobiti! Taman posla, otkud ministar da zna? Sve mora da bude po zakonu, transparentno, nema dogovora, nema korupcije i tako sve do Devetog kruga. Pakla!

O KINOTECI

A šta je Kinoteka kriva? "Ona ništa nije kriva" (parafraza naslova jedne skorašnje pozorišne predstave).

Ministarstvo kulture, naprasno "pronadleženo" šalje svilen gajtan Kinoteci, pritegnut još izjavama ministra Tasovca.

Tačno je da nije izvršena kategorizacija (kulturno dobro, veliki značaj, izuzetan značaj). Ali – pošto se svi filmovi po »

Direktor Kinoteke Radoslav Zelenović Foto: Ivan Šepić

Zakonu o kinematografiji dostavljaju Kinoteci, kad tu stignu oni na osnovu Zakona o kulturnim dobrima uživaju tzv. prethodnu zaštitu, tj. predstavljaju kulturno dobro po članu 25. i 27. istog tog Zakona. Kinoteka ih je sve evidentirala, obradila i oni su, po svim zakonima i po zdravoj pameti i logici, kulturna baština. A po Zakonu o privatizaciji (član 5), oni ne mogu biti predmet prodaje. Mogla je Kinoteka da ih podigne i na viši stepen zaštite. Šta to menja na stvari? I kako to da se u Ministarstvu makar neki dan ranije ne setiše da provere taj viši stepen?

Kinoteka, koliko mi je poznato, ima jednog pravnika. U Ministarstvu kulture ih je sijaset: sve pravnik do pravnika. U Službi zaštite ima petnaestak zaposlenih sa sve pomoćnicom i njenom platom od preko 1000 evra (posle umanjenja). Po Zakonu o kulturnim dobrima, Ministarstvo kulture je dužno da vrši nadzor i, kako piše, taj sektor u okviru Ministarstva zadužen je za "praćenje, analiziranje stanja u delatnosti zaštite i očuvanja nepokretnog, pokretnog i nematerijalnog kulturnog nasleđa". Kako se niko od pravnika, od tih zaposlenih, tih sa platama od po hiljadu evra ne seti da onog časa kad je vladina (a ne Kinotekina) agencija objavila unovčavanje "Avala filma" da provere u kom su stanju fondovi "Avala filma" i da li su "podignuti na viši stepen zaštite". Po članu 50. Zakona o kulturnim dobrima, to se moglo uraditi po kratkom postupku.

Umesto da se bave zaštitom kulturnog nasleđa, Ministarstvo "koje čini sve što je u njihovoj moći" podučava Kinoteku da se obrati Privrednom sudu. Ministar to slavodobitno saopštava, jer eto oni iz Ministarstva su pametniji i verziraniji. Gospodine ministre, ne bi trebalo time da se hvališ, nego da onome ko je tebe tome podučio daš otkaz. Zato što Privredni sud sa pravnog stanovišta sa razlogom odbacuje prigovor Kinoteke. Zato što su u ovoj fazi postupka prigovor mogli da podnesu samo poverioci, tj. oni kojima je "Avala film" dužnik. Kinoteka to nije. Ministar Tasovac je mogao da zamoli svog kolegu iz Vlade, ministra Vujovića, da Ministarstvo finansija (Uprava prihoda) podnese taj prigovor. Mogao je to da uradi i Gradski vodovod, Elektrane, bilo ko od poverilaca. Da je bilo pameti, znanja, dobre volje da se uradi nešto za opšte dobro, za kulturu, za Srbiju.

Ispada da se Agencija za privatizaciju i Privredni sud drže zakona iz svojih resora kao pijan plota, a Ministarstvo kulture ne ume ni za jednu vrljiku od tog plota da se uhvati. To su uostalom dosad mnogo puta pokazali. Ne da ne znaju druge, ne poštuju i ne primenjuju zakone iz sopstvenog resora, ne koriste zakonske procedure da zaštite kulturu.

I onda: "Neka visi Pedro", tj. Radoslav Zelenović.

Gospodine Ivane Tasovcu, nije li te makar malo sramota? Pokušao si da uniziš čoveka koji je čitav svoj životni vek posvetio srpskoj kulturi, uradio toliko izvanrednih stvari za srpsku kinematografiju, odlikovan i srpskim i francuskim ordenima, uvažavan i poštovan u zemlji i svetu, već postao deo srpske kulturne istorije.

Radari ministrove sujete zabeležili su da se gospodin Zelenović suprotstavio brisanju pojma kinematografija iz nacrta novog zakona o kulturi, da je dao podršku mladim "okupatorima" bioskopa "Zvezda", izrazio sumnju u ministrovu opsesiju zvanu "digitalizacija" jer je javno upozorio da to nije najpouzdaniji metod za očuvanje filmskih zapisa. A u budžetu za ovu godinu za digitalizaciju je planirano 150 miliona dinara, uz to je i ministrov rođeni brat koordinator tog projekta u Srbiji. (Čovek je ekspert, a nekako se čini da su braća u ovoj vladi posebno zaštićene ličnosti). Nije dovoljno što gospodina Zelenovića terate u penziju, morali ste da bacite i kamen na njega.

O "BEOGRAD FILMU"

Još jedna stvar deluje malo neverovatno u ovoj priči oko "Avala filma", a to je ponašanje nekih istaknutih članova SPS-a, kulturnih poslenika. Tim povodom imam i stranački i lični razlog da objasnim neke stvari i postavim neka pitanja.

Niko ovih dana i ne pominje vlast u Gradu Beogradu kao odgovornu za prodaju "Avala filma", jer i nije nadležna.

Na sličan način je 2007. godine izvršena privatizacija "Beograd filma". Ja sam tada bila pomoćnica gradonačelnika Beograda Nenada Bogdanovića. U više navrata sam, bez obzira na "nenadležnost", prozvana kao odgovorna za tu privatizaciju. Na tome naročito insistira reditelj Srđan Dragojević. Kao što i svi danas na vlasti insistiraju na odgovornosti DS-a za 24 tzv. sporne privatizacije, iako su skoro sve osim jedne ili dve (najpoznatija je Sartrid) izvršene u vreme dok je na vlasti bila koalicija DSS, G17+ i SPO (uz podršku SPS-a).

Bivši ministri kulture D. Kojadinović, N. Bradić i kupac "Beograd filma" Nikola Đivanović

Privatizacija "Beograd filma" obavljena je u februaru 2007. godine. Kao i sve privatizacije, obavila ju je Vlada Srbije. Premijer Vojislav Koštunica, ministar finansija Mlađan Dinkić, ministar privrede Predrag Bubalo, ministar kulture Dragan Kojadinović. Ds je bio u opoziciji.

"Beograd film" je kupio izvesni Nikola Đivanović, savetnik Mlađana Dinkića. Bioskope preprodaje u vreme kad je ministar kulture Nebojša Bradić, tada isto iz Dinkićeve stranke. I niko od njih nije kriv! Nije ni danas Tasovac.

Pre izvesnog vremena jedan od Đivanovićevih bioskopa "okupirala" je grupa mladih entuzijasta. Ministar Tasovac se opet proglasio nenadležnim. E, pa nije nenadležan, bar za "Zvezdu" i za "Balkan". To su objekti koji su proglašeni za kulturno dobro. Po zakonu, ukoliko se vlasnik, bez obzira da li je privatnik ili država, ne stara na pravi način o kulturnom dobru, Ministarstvo kulture mora da izvrši nadzor i da postavi staratelja. Svi su se uverili da se vlasnik "Zvezde" ni najmanje ne stara dobro o tom objektu. Zašto Ministarstvo nije postavilo staratelja?

Zašto danas povodom prodaje "Avala filma" Ministarstvo kulture tvrdi da su filmovi zaštićeni jer je vlasnik obavezan da se pridržava "Zakona o kulturnim dobrima"? Šta ako se ne pridržava? Šta se desilo vlasniku bioskopa "Zvezda"?

Nema veze. Nekako će opet okriviti "žute". Nekako će već okriviti i mene. Nisam se trudila da svojevremeno bučnim izjavama ostavim "utisak u javnosti". Nisam se ni hvalila kad sam 2002. godine, uprkos odluci tadašnje Savezne vlade, uradila sve što je bilo moguće da se ne proda zgrada Kinoteke. Trebalo je, mogla sam, jer je moja stranka bila na vlasti. Probijajući se kroz pravne, imovinske i birokratske lavirinte, pomogla sam da konačno Kinoteka dobije zgradu. Ja sam dobila plaketu Kinoteke.

O AKTUELNOJ VLASTI

Godina je 2015. Već četvrtu godinu DS nije na vlasti, ja nisam nigde. Srđan Dragojević je poslanik vladajuće stranke SPS. Nada Popović Perišić, bivša ministarka kulture u vladi SPS-a je predsednica Upravnog odbora Filmskog centra. Uspešni filmski producent Miroslav Mogorović, član UO Kinoteke (i još ponekog), član SPS-a. Da ne nabrajam dalje.

Srđan Dragojević je jedan od najoštrijih kritičara prodaje "Avala filma". S pravom! Samo što ta njegova kritika nije adresovana. Ne pominju se ni Vlada ni ministar, a kamoli gradska vlast. A i u republičkoj i u gradskoj vlasti je SPS. I njemu i svima su predstavnici Agencije za privatizaciju u više navrata jasno predočili da od priča nema ništa, da mora nešto konkretno da se preduzme i da to treba da uradi Ministarstvo kulture. A rokovi su isticali. I istekli.

Srđan Dragojević

Ne samo što ta kritika nema adresu, nego nema ni učinka: nema promene propisa, zakona, izuzimanja od "divljačke privatizacije".

Nisu ovu prodaju sproveli vanzemaljci, nego stranke na vlasti. Uz to, SPS je predložio i sadašnjeg ministra kulture Ivana Tasovca. (On je nedavno izjavio da je u novu "staru" Vladu ušao na Vučićev predlog. Ništa sporno. Bio je on predlagan, biran i podržavan i od Čovića, Dinkića, Tadića. Svejedno, on je danas – VLAST.)

Dragojević je nedavno izjavio da je postavljao neka pitanja koja su imala velikog odjeka u javnosti. Nije valjda to bila svrha: odjek u javnosti. Valjda je trebalo i nešto konkretno da se uradi. Možda se tako danas shvata vlast: slike i izjave po medijima. Dovoljno! Niko iz vlasti nije kriv!

Nije kriv ni Miša Mogorović, kome je u vreme kad je predsednik opštine Novi Beograd bio "žuti" Nenad Milenković predat na korišćenje bioskop "Fontana". Bilo je to dobro rešenje, ali je zbog toga Nenad Milenković zaglavio zatvor. Miša Mogorović je samo napredovao do različitih funkcija.

I niko od njih nije kriv što je na ovako beskrupulozan način prodat "Avala film". Ni njima, mislim na Dragojevića, Nadu Popović Perišić, Mogorovića i sve ostale iz SPS-a, nije pravo. (Nisam primetila da se neko iz SNS-a buni, oni bespogovorno podržavaju sve poteze Vlade.) Bune se. Sve je to kao lajanje na zvezde. Aman, ljudi, vi ste vlast! Nećete moći više da se vadite na "žute". Možda ipak hoćete. Oni su već oglašeni krivim za sve. A vi?

Vi ćete i dalje da snimate i producirate svoje filmove, da imate svoje bioskope, da se useljavate u zadužbine, kojima ste svojevremeno dodelili elitne zgrade. To je vama vaša borba za lojalnost gospodaru Srbije dala. A zna se ko je u Srbiji pre svih dokaza, pre svih istina, pre svake pravde, kriv. "Nepodnošljiva lakoća" optuživanja!

Taj maraton traje. Ali: doći će na red i počasni krug. I KRAJ. ¶

(autorka je savetnica za kulturu predsednika Demokratske stranke)

jdp.rs

JUGOSLOVENSKO DRAMSKO POZORIŠTE

REPERTOAR
MAJ 2015.

Scena „Ljuba Tadić"

5. Utorak u 20.00	UNOSNO MESTO
6. Sreda u 20.00	DNEVNIK O ČARNOJEVIĆU
7. Četvrtak u 20.00	TARTIF
8. Petak u 20.00	ZMAJEUBICE
9. Subota u 20.00	GOSPOĐICA
10. Nedelja u 20.00	METAMORFOZE
11. Ponedeljak u 20.00	UOBRAŽENI BOLESNIK
12. Utorak u 20.00	UOBRAŽENI BOLESNIK
13. Sreda u 20.00	1 DA LI STE BILI OVDE? 2 NE, OVO JE PRVI PUT - Veče sa Robertom Vilsonom
14. Četvrtak u 20.00	UNOSNO MESTO
17. Nedelja u 20.00	UOBRAŽENI BOLESNIK
18. Ponedeljak u 20.00	UOBRAŽENI BOLESNIK
19. Utorak u 20.00	SUMNJIVO LICE
21. Četvrtak u 20.00	ZMAJEUBICE
23. Subota u 20.00	PROVIDENCA (Centar za kulturu Tivat)
24. Nedelja u 17.00	SKAKAVCI
25. Ponedeljak u 20.00	GOSPOĐICA
27. Sreda u 20.00	SUMNJIVO LICE
28. Četvrtak u 20.00	ŠINE *
31. Nedelja u 20.00	OTELO *

Scena „Bojan Stupica"

4. Ponedeljak u 20.30	SAMO NEKA BUDE LEPO
10. Nedelja u 20.30	POKOJNIK (produkcija FDU)
11. Ponedeljak u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
13. Sreda u 20.30	ZAPISI IZ PODZEMLJA
14. Četvrtak u 20.30	SHOPPING & FUCKING
15. Petak u 20.30	ŠVABICA
20. Sreda u 20.30	HINKEMAN: ŠTA MORA NEKA BUDE (koprodukcija JDP i FDU)
21. Četvrtak u 20.30	HISTERIJA
23. Subota u 20.30	RAZBIJENI KRČAG
25. Ponedeljak u 18.00	RAZBIJENI KRČAG
26. Utorak u 20.30	RAZBIJENI KRČAG
27. Sreda u 20.30	HISTERIJA
30. Subota u 19.00	RAZBIJENI KRČAG

Studio JDP

9. Subota u 20.30	RAHELINA KUTIJA (nezavisna produkcija „Kino teatar")
14. Četvrtak u 19.30	Majstorsko pismo: Veče sa Dušanom Jovanovićem
15. Petak u 19.30	Majstorsko pismo: Veče sa Slobodanom Unkovskim
16. Subota u 19.30	Majstorsko pismo: Veče sa Dejanom Mijačem
19. Utorak u 20.30	MARKS U SOHOU (nezavisna produkcija)
20. Sreda u 20.30	MARKS U SOHOU (nezavisna produkcija)
22. Petak u 20.30	RAHELINA KUTIJA (nezavisna produkcija „Kino teatar")
28. Četvrtak u 20.30	RAHELINA KUTIJA (nezavisna produkcija „Kino teatar")

GOSTOVANJA

3.	RAZBIJENI KRČAG 22. Međunarodni festival malih scena Rijeka (Hrvatska)
24.	ZLOČIN I KAZNA Evro-regionalni teatarski festival Temišvar TESZT (Rumunija)
29.	ZMAJEUBICE 60. Sterijino pozorje, Novi Sad

* *Predstave su titlovane na engleski jezik / English subtitles*

50% POPUSTA
za kupovinu ulaznica na dan predstave i u maju

Vaš lični blagajnik
069 26 44 447

DOSTAVLJAMO VAM ULAZNICE NA ŽELJENU ADRESU!

Radno vreme blagajne:
ponedeljak - subota
10h - 15h i od 17h do početka predstave
nedelja od 17h do početka predstave
Tel. 011 30 61 957 / 011 26 44 447
Kralja Milana 50

Beograd
www.beograd.rs

Raiffeisen BANK

Prljavi talog američkog sna

Zahvaljujući Matijasu Šultajsu *Zabeleške matorog pokvarenjaka* su prevashodno likovna kompozicija koja na preko 100 tabli nosi sav očaj, usamljenost i krhotine američke stvarnosti viđenih očima Čarlsa Bukovskog iz najeksplozivnije faze njegovog stvaralaštva

Čovek neuredne brade i kose, života označenog alkoholom, cigarama, jeftinim ženama i prljavim talogom davno propalog američkog sna, gonjen neutaživom željom da piše i stvara – Čarls Bukovski je sve samo ne ukalupljeni pisac bestselera. Neponovljiv je i zbog talenta, kog je imao na pretek, i zbog činjenice da je malo ko spreman da svoju svakodnevicu ispuni tom količinom očaja i ispljune je u lice čitalaca.

Nezamisliv je spoj okolnosti koji je od povučenog mladića iz braka američkog vojnika i Nemice, lica večno stigmatizovanog teškim oblikom akni, stvorio jednog od najvećih pisaca druge polovine XX veka. Podjednako oštar prema sebi koliko i prema svima oko sebe, Bukovski je od fragmenata svog života, ne izostavljajući ni najmanji gnusan detalj, mešajući fikciju i stvarnost čudniju od fikcije, stvorio nadrealnu realnost svojih priča, romana i pesama čiji se sadržaj može videti na ulici bilo koje moderne metropole. Otkrivanje stvarnog sveta je daleko lakše kroz knjige etabliranog pisca nego na sopstvene dve noge gacajući kroz trulež i kal na čijim temeljima je sagrađen američki san.

Pritom, od *Pošte*, preko *Bludnog sina*, pa sve do *Barske mušice* i *Holivuda*, Bukovski je uspevao da pomera granice pisanog medija, ali za njegovo ključno, i najkontroverznije delo mogu se smatrati *Zabeleške matorog pokvarenjaka*, nastale na osnovu kolumni koje je objavljivao u "Open sitiju" i "Los anđeles fri presu".

Ova knjiga Čarlsa Bukovskog je zapravo svojevrsni "slobodan pad", pisanje bez zadrške i granica, uz punu umetničku slobodu i mogućnost eksperimentisanja van društvenih normi. Pisac *Faktotuma* ili *Bludnog sina*, koji uz vidno gnušanje drži književne večeri buntovnim studentima koji su među prvima prigrlili njegov

talenat, zapravo je tada već ostvareni pisac na utabanom putu ka svetskoj slavi..

Upravo ovaj segment stvaralaštva Bukovski prepušta u iskusne crtačke ruke Matijasa Šultajsa, nemačkog strip autora i, kako se obično smatra, partnera u opijanju. Na osnovu ovog prijateljstva nastale su prve poznate strip adaptacije nekog dela Čarlsa Bukovskog, i to uz njegovu saglasnost. Nakon Šultajsa, jedino je čuveni Robert Kramb imao priliku da dobije ličnu dozvolu za stripovsku adaptaciju nekog njegovog dela, dok je kinematografsko iskustvo samog Čarlsa Bukovskog tokom snimanja *Barske mušice* daleko poznatije od filma.

Dve zbirke stripova, *Der Lange Job* i *Kaputt in der City* (1984), koje zajedno potpisuju Čarls Bukovski i Matijas Šultajs, obuhvataju ukupno osam kratkih stripova iz zbirki priča *Notes of dirty old man*, *Tales of ordinary madness* i *South of no North*. Šultajs ostavlja svoj pečat na ovim stripovima istom snagom i energijom kojom su napisane same priče. Sasvim zasluženo, Šultajsov stil neretko porede sa Mebijusovim. I stvarno, od kompozicije i skica, pa sve do samog stila senčenja šrafurama, Šultajsovi crteži se savršeno uklapaju u duh pripovedanja Čarlsa Bukovskog. Posebno je dragoceno Šultajsovo režiranje kadrova i uklapanja široke palete kompozicijskih rešenja, od domišljatog menjanja rakursa u narativnom toku pa sve do isprobavanja perspektive iz različitih lica u naraciji. Dok su pojedine priče, poput *Dva alkosa*, crtački svedene, kod drugih se stiče utisak nestvarnog detaljisanja, i čitalac je konstantno vođen oscilacijama u crtežu kroz tematski široku paletu tema tipičnih za Bukovskog.

Izdavačka kuća Makondo iz Beograda objavila je nedavno obe zbirke stripova u integralnom izdanju pod nazivom *Zabeleške matorog pokvarenjaka*, čime je i domaća publika dobila priliku da pročita ovo izvanredno ostvarenje devete umetnosti, u prevodu Ivane Radić. Kao i u originalu, kolekciju integralnog izdanja čini osam priča: *Henri Beket*, *Njujork za 95 centi na dan*, *Izlet u Nju Orleans*, *Dva alkosa*, *Kid Stardast*, *Ubice*, *Kurva od 150 kila* i *Tito i Bejbi*.

Zbirka *Zabeleške matorog pokvarenjaka* je svakako više od stripa. Zahvaljujući izvanrednom crtežu Matijasa Šultajsa ovo ostvarenje je prevashodno likovna kompozicija koja na preko 100 tabli nosi sav očaj, usamljenost i krhotine američke stvarnosti viđenih očima Čarlsa Bukovskog iz najeksplozivnije faze njegovog stvaralaštva. ¶

NIKOLA DRAGOMIROVIĆ

DRAGAN ILIĆ

Prevashodni turbo-bot

Godišnjica Vlade je zaista važan datum. Ova je obeležena svečanom sednicom na površinskom kopu, pod vrelim prolećnim suncem. Predsednik Vlade i ministri su se znojili pa je zaista postignut efekat trudbeništva i neverovatnog zalaganja – što je i bila osnovna poruka. Dok vi mirno spavate, mi rmbačimo, evo već godinu dana!

Osim detaljnih izveštaja na Pinku, o radu Vlade ili tačnije radu Aleksandra Vučića trebalo je da čujemo više u specijalnom rođendanskom intervjuu na RTS-u. Sticajem okolnosti, u isto vreme emitovana je i nova epizoda emisije Zorana Kesića "24 minuta" na Televiziji B92. Potpuno neočekivano, rođendanska noć ispala je – noć borbe za rejting. Kako je došlo do toga?

Krenimo od slavljenika, što je nedvosmisleno gospodin Vučić. Danima unapred, dajući izjave u mnogobrojnim prilikama i okolnostima, najavljivao je gostovanje na RTS-u, gde će sve detaljno i natenane objasniti građanima i znatiželjnim novinarima. Ekonomski pokazatelji su dobri, državni buđelar, ajd' nije baš pun, ali nije ni prazan koliko smo planirali, nema velikih socijalnih protesta, a ne stojimo loše ni na međunarodnom planu. "Beograd na vodi" je legao na rudu i Premijer se spremio za jednu blago ili izuzetno optimističnu emisiju. Ako ste gledali, onda ste i čuli, pa ostaje na vama da mu verujete ili ne verujete.

Iste večeri, na B92 gledali smo premijeru "24 minuta" sa Zoranom Kesićem, jer je u nedelju emitovana repriza prošlonedeljne epizode. Puna 24 sata nismo znali otkud ova nenajavljena promena programske šeme i pitali smo se da li će novih epizoda uopšte biti. Čak ni autor nije dobio zvanično objašnjenje jer mu se niko od nadležnih nije javljao na telefon. Spekulisalo se o cenzuri, ili zabrani, a posle maratonskih sastanaka dobili smo saopštenje, koje je, blago rečeno, pomalo uvreda inteligencije. Govori se o krajnjem vremenu za predaju materijala, zakašnjenju i sličnim izgovorima. Navodno, Kesić predaje epizodu do 18h, a ovoga puta je predao u 20h, što se dešava svake nedelje, jer kao što znamo, novinari najbolje rade pod pritiskom dedlajna. Bilo da je u pitanju strah uredništva (što mi se čini najrealnije) ili ova tehnička bizarnost, incident pokazuje da na privatnom mediju – nikome ne morate da polažete račune. U strahu od Vlasti, ovde je napravljen gaf, jer je nova epizoda premijerno emitovana baš u vreme intervjua Premijera na RTS-u. Pa, drugari, obarate Vučiću udeo u gledanosti i rejting! Nezvanično, Kesić je u populaciji gledalaca od 18 do 49 godina imao veću gledanost od Premijera, pa ekonomska logika pada u vodu pred

U rođendanskoj noći Vlade Srbije rođena je jedna zvezda! Putem Jutjuba lansiran je prvi zvanični turbo-bot hit! Rodonačelnica žanra je Marija Maxima, do danas anonimna plavuša, inače kompletan autor pesme koju izvodi pred zatalasanom zastavom Srbije

Mene je ipak danima uznemiravao jedan mali detalj, deo najave koja je emitovana na RTS-u uoči rođendanskog intervjua. Moram odmah reći da Aleksandar Vučić sa tim nema direktne veze, stvar se tiče našeg esnafa, novinarske profesije. U TV spotu su najavljene teme razgovora, a spiker nam saopštava vreme i mesto razgovora – ponedeljak, gost "Oko magazina" Aleksandar Vučić! Od početka mi je nešto nedostajalo na ovoj slici i u ovoj priči. Priznajem da sam staromodan, recite slobodno i glup, ali u ušima mi odzvanjaju najave za TV gostovanja političara u kojima smo pre gosta čuli i ime domaćina. Mogli ste biti gost Olje Bećković, Danice Vučenić, Ljubice Gojgić, baš kao što danas gosti dolaze kod Jugoslava Ćosića, a nekad su dolazili i kod Nenada Stefanovića ili Zorana Stanojevića. U ovom slučaju je gost jedina ličnost u najavi, a novinar je u matičnoj kući ostao bezimen, sakriven iza imena emisije. U velikim medijskim kućama integritet novinara je taj koji garantuje da će gost imati pravog sagovornika, profesionalca koji će u ime nas, gledalaca, artikulisati pitanja. RTS se potpuno bespotrebno odrekao identiteta svojih novinara, inače, mnogi od njih su zaista profesionalci, a jedino objašnjenje koje mogu da ponudim sebi i vama je – iracionalni strah da se ne umanji veličina Premijera. Gospodin Papić, koji je vodio razgovor, bio je korektan u zadatim granicama, za moj ukus preterano prisan (naročito pri pozdravu i odjavi kada je ton isključen a slika ne), ali je najavom sopstvene kuće sveden na zamenjivog čitaoca pitanja. Vučić nije ni pipnuo loptu, u pitanju je autogol RTS-a.

urođenim strahom od politike. Ovde je opet u pitanju autogol, Vučić nije ni dotakao loptu, B92 je odlučio da promeni programsku šemu na privatnoj komercijalnoj televiziji. Ipak, postoji odgovornost prema gledaocima, jer nije profesionalno da ne znaju šta se dešava ni 24 sekunde ni 24 minuta, a čekali smo čak 24 časa. Od samih početaka televizije – od kada se emituje TV program – postoji ono obaveštenje "smetnje" ili "imamo tehničke probleme", pa je čudno da u doba PR-a gledaoci 24 časa čekaju na objašnjenje. Autogol, al' ko šljivi publiku!

U rođendanskoj noći Vlade Srbije rođena je jedna zvezda! Putem Jutjuba, lansiran je prvi zvanični turbo-bot hit! Rodonačelnica žanra je do danas anonimna plavuša, inače kompletan autor pesme koju izvodi pred zatalasanom zastavom Srbije. Njeno ime je Marija Maxima i otpevala je svoju odu omiljenom političaru Aleksandru Vučiću. Pre treske i koreografije pesma kreće recitacijom i sledećim stihovima:

"On koji nam daje mir i odgovornost,
koji se ne kaje
Naša snaga i prevashodnost,
naš spas, glas, do Evrope, sveta
Neka čuje cela planeta – Vučić Aleksandar."

Siguran sam da je ovo originalno delo, nastalo iz čistog obožavanja, potpuno spontano. Ako je rođendanska noć bila za medije prilika da se izabere najveći ljubitelj Aleksandra Vučića, Jutjub je pobedio televiziju – Marija Maxima ga prevashodno najviše voli!¶

GRČKI DUG I RUS

Za "Vreme" iz Soluna

Saterana u ćošak u pregovorima sa evropskim poveriocima, prezadužena Grčka u igru je ubacila svoj geostrateški položaj. Zbog planova Atine da se uključi u rusko-turski projekat "Turski tok" i zbog drugih aranžmana sa Vladimirom Putinom, na Zapadu poneko o Grčkoj već govori kao o "ruskom Trojanskom konju"

Kako dani prolaze likvidnost Grčke je sve manja, kase sve praznije, sve je teže plaćati rate Međunarodnom monetarnom fondu (MMF), a pritisak kreditora je sve veći. To se jasno videlo na sastanku Evrogrupe, 24. aprila, u Rigi, gde se grčki ministar finansija Janis Varufakis našao sam nasuprot osamnaest evropskih kolega, koji su ga nemilosrdno napadali pokušavajući da

SKI GAS

PARTNERI: Premijer Grčke Aleksis Cipras i predsednik Rusije Vladimir Putin
Foto: Fonet/AP

primoraju grčku vladu da se pokori njihovim zahtevima. Varufakis je odgovorio na Tviteru citatom američkog predsednika Franklina Ruzvelta: "FDR 1936: Njih ujedinjuje mržnja prema meni, a ja im kažem dobro došli."

Za razliku od kreditora, većina Grka je pozitivno ocenila stav grčkog ministra koji je rekao "Ne" paradoksalnim zahtevima za još većom štednjom, koja bi Grčku gurnula još dublje u ambis. Premijer Aleksis Cipras je stao u odbranu svog ministra finansija rekavši u ponedeljak uveče u intervjuu sa milionskom gledanošću na grčkoj Star TV, da je Varufakis nešto najdragocenije što grčka vlada ima.

Cipras je posle sastanka u Rigi u potrazi za "časnim kompromisom" ponovo razgovarao sa nemačkom kancelarkom Anegelom Merkel i sa predsednikom evrogrupe Jerunom Dajselblumom. Predložio je novu listu grčkih reformi prema kojoj se grčka vlada obavezuje da, za sada, neće povećavati minimalnu platu, koja je pala sa 750 na 490 evra, da će staviti "kočnicu" na prevremenu penziju, da neće vratiti zakone o radu koji su bili na snazi pre Memoranduma, da će nametnuti novi "porez na luksuz" i da će nastaviti sa privatizacijom, čiji prihodi, međutim, neće ići samo za otplatu grčkog duga, nego će ojačati oštećeni penzioni sistem u zemlji.

Sa ovim dodatnim merama, u kombinaciji sa svim onim što je do sada predloženo (borba protiv utaje poreza i šverca, prihoda od dodele TV frekvencija itd.), grčka vlada pokušava da ubrza pregovore, postigne sporazum sa kreditorima, na taj način obezbedi isplatu poslednje rate pomoći od 7,2 milijarde evra i stabilizuje ekonomiju.

FLERTOVANJE SA RUSIJOM

"Zajmodavci ne žele dogovor sa Grčkom, nego potčinjavanje i predaju", kaže ministar za produktivnu rekonstrukciju Panajotis Lafazanis, čelnik Sirizinog levog krila. On je poslednjih nedelja putovao u Kinu i Rusiju, tražeći političku podršku, ekonomske saveze, investicije i dragocenu gotovinu za Grčku, kako bi njena pregovaračka pozicija ojačala u odnosu na moćne kreditore.

Sve vreme teških pregovora i pritisaka kreditora, spoljna politika i ekonomska diplomatija Grčke izgara u pokušaju da nađe nove međunarodne saveze i fondacije kako bi ojačala svoju poziciju. "Ako treba, ući ćemo u savez i sa crnim đavolom, samo da spasemo grčki narod od destruktivne štednje", izjavio je Aleksis Cipras još 2012. Možda neće u savez sa samim đavolom, ali nova grčka vlada je otvoreno obznanila svoj flert sa Putinovom Rusijom, demonizovanom na Zapadu zbog ukrajinske krize.

A simpatije su, kako se pokazalo, obostrane. Predsednik Putin je bio prvi koji je Ciprasu poželeo mnogo uspeha nakon izborne pobede, a odmah zatim ga pozvao u Moskvu. Cipras je odgovorio pozitivno i pre odlaska u Belu kuću (predsednik SAD Barak Obama ga je pozvao da dođe u Vašington), 9. aprila je otišao u Kremlj, krčeći tako put za seriju grčko-ruskih sporazuma koji obećavaju promene u privredi, energetici i geopolitici jugoistočne Evrope i istočnog Mediterana.

GEOPOLITIKA I EKONOMIJA

Činjenica je da se geostrateški značaj Grčke povećao u poslednjih nekoliko godina, iako joj se privreda umanjila gotovo za četvrtinu. "Zadržati Grčku u evrozoni je mnogo važnije od samog novca. Kada evropski lideri pominju Grčku, koriste žargon ekonomije. Ali ja mislim da su evropski političari izabrali pogrešan zajednički jezik. Geopolitika, a ne ekonomija, glavno je pitanje u ovom slučaju, jer bi troškovi greške bili nemerljivi", primećuje u "Fajnenšel tajmsu" Mark Čendler, čelnik monetarne strategije za *Brown Brothers Harriman*. Prema njemu, ekonomska pitanja ne bi smela da zaslepe političare, pa da ne vide ogromni geopolitički značaj Grčke. Čendler ukazuje na to da "Grčka povezuje sever i jug, istok i zapad, kao nijedna druga zemlja. Predstavlja južni krak NATO-a, a odnosi koje ima sa Rusijom, Iranom, Kinom i drugima su jedinstveni u okviru tog saveza. Čak iako je cena za očuvanje Atine u okviru evropske politike i bezbednosti visoka, vredi je platiti."

Cipras je u spomenutom intervjuu za Star TV istakao geopolitički značaj Grčke u odnosu na ostatak Evropske unije, rekavši da "uprkos ekonomskom slabljenju Grčka i dalje održava svoju geopolitičku snagu. To je zemlja koja igra ključnu ulogu u regionu nestabilnosti, koja je stub stabilnosti u trouglu Ukrajina–Sirija–Libija i zato ne mogu tako jednostavno da nas izbace i zbog toga imamo dobre »

Ruski gambit Turskim tokom

"Odlučili smo da izgradimo gasovod ispod Crnog mora do Turske, to jest do granice sa EU... Svi rizici, a posebno oni koji su u vezi sa vremenom izgradnje novih gasovodnih objekata od granice Turske i Grčke, leže na EU i Evropskoj komisiji", saopštio je direktor Gasproma Aleksej Miler, na konferenciji "Evropa i Evroazija na putu ka novoj energetskoj bezbednosti", u organizaciji Međunarodnog kluba "Valdaj", u Berlinu. Može biti rugajući se, on kaže da vidi da traje borba sa ruskim gasom, a s druge strane, da se beleži povećanje učešća ruskog gasa na evropskom tržištu iz godine u godinu, da Gasprom na jedan klik mišem može da udvostruči zapreminu izvoza ruskog gasa u Evropu pošto njegov rudarski potencijal iznosi 617 milijardi kubnih metara gasa, a u 2014. ispumpano je svega 444 milijardi. Po njemu, Evropa mora da da jasan odgovor da li joj treba ili joj nije potrebna ova baza resursa, što do sada nije čuo.

On je rezolutno ponovio da Gasprom posle 2019. neće da transportuje glavne količine gasa u EU preko ukrajinskog sistema zbog "visokog potencijala konfrontacija". U ruskoj štampi se pominje pet gasnih ratova između Ukrajine i Rusije od 1993. do 2014.

GASOVOD I HLADNI RAT

Preko ukrajinske teritorije ide gasovod "Sojuz", kapaciteta 26 milijardi kubnih metara gasa godišnje, izgrađen 1975-1979. u SSSR, u saradnji s tadašnjim zemljama SEV: Bugarskom, Mađarskom, Demokratskom Republikom Nemačkom, Poljskom i Čehoslovačkom. Za Evropljane interesantniji magistralni eksportni gasovod kapaciteta 28 milijardi kubika gasa godišnje u EU ulazi na ukrajinsko-slovačkoj granici kod Užgoroda i, u manjem obimu, preko kompresorskih stanica na granici s Mađarskom ("Beregovo") i Rumunijom ("Tekovo"). Izgrađen je u SSSR 1983. kreditima koje su dale banke iz Savezne Republike Nemačke, Francuske i Japana.

Deutsche Bank i *AKA Ausfuhrkredit GmbH* obezbedili su 3,4 milijarde nemačkih maraka za izgradnju kompresorskih stanica firmi *Creusot-Loire, John Brown Engineering, Nuovo Pignone, AEG-Telefunken, Mannesmann, Dresser Industries, Walter Kidde* i *Japan Steel Works*. Cevi je trebalo da proizvedu kompanije *Caterpillar* i *Komatsu*...

Međutim, zbog embarga koji je 1981. za SSSR uvela administracija predsednika SAD Ronalda Regana, cevi za gasovod je proizveo *Harcijskij trubnij* zavod, a agregate *Nevski* zavod i druge sovjetske fabrike. Umesto četiri cevi, položena je jedna.

Rusi kažu da neće ozbiljno računati na taj gasovod, a Evropska investiciona banka je u decembru 2014. dala kredit od 150 miliona evra za remont ukrajinskog dela tog gasovoda, kojim sada upravlja ćerka kompanija ukrajinskog Njeftogasa.

GASNE IGRE BEZ GRANICA

"Turski tok" nije prvi projekat koji zaobilazi Ukrajinu. Prvi je bio "Jamal – Evropa", koji je Gasprom izgradio sa

ŠEF GAZPROMA: Aleksej Miler
Foto: Reuters

partnerima iz Poljske 1999, a koji vodi preko Belorusije i Poljske do Nemačke. Drugi je "Plavi tok" za Tursku, realizovan sa italijanskim partnerima (kompanija ENI) i pušten je u eksploataciju 2002.

Ni činjenica da je otkazan projekat "Južni tok" – nije nova: početkom dvehiljaditih otkazan je "Jamal – Evropa-2", pa je izgrađen apsolutno uspešan "Severni tok".

Sada se čuju glasovi da se možda treba vratiti projektu "Južni tok", što takođe nije novo. Kada je građen "Severni tok", čuli su se potpuno isti glasovi da se treba vratiti na "Jamal – Evropa-2", te da se neće graditi "Severni tok".

šanse da uspemo u pregovorima."

Grčka, koja se nalazi se na raskrsnici tri kontinenta, nije samo čuvar južne kapije Evrope, nego sa svojim ostrvima i lukama, svojom trgovačkom i vojnom flotom, kontroliše sve morske puteve na istočnom Sredozemlju, prolaze iz Jadranskog i Crnog mora ka Mediteranu, a osim toga geostrateški povezuje Tursku i Izrael sa zapadnim bezbednosnim sistemom. To su visoko kotirani podaci za NATO, SAD i Evropu, ali i za Rusiju, koja se učvrstila u Crnom moru pripajanjem Krima i strasno priželjkuje prijateljske luke za svoje ratne brodove, kako bi povratila svoju (sovjetsku) poziciju na Mediteranu.

Treba napomenuti da je tokom Hladnog rata Grčka zbog svog geostrateškog položaja sprečavala snage Varšavskog pakta da se spuste na Mediteran i povezivala Tursku sa Zapadom. Svake godine je iz američkog geopolitičkog budžeta dobijala finansijsku pomoć od nekoliko stotina miliona dolara.

Sada je Grčka, kako bi pokazala svoj značaj kao tranzitno područje i kontrolor migracionih tokova ka Evropi, ali i kao čvorište energetskih tokova koji bi vodili u Evropu, a pritom su od izuzetne važnosti za Rusiju, čvrsto odlučila da zaigra na svoju geostratešku kartu.

GRČKI TOK

Odnosi između Grka i Rusa se gube u magli vremena, a počinju u X veku sa pohrišćavanjem Rusa od strane vizantijskih misionara, kada su konsolidovane zajedničke verske i kulturne vrednosti. Za vreme Osmanskog carstva na desetine hiljada Grka je emigriralo u Rusiju i mnogi od njih su postali deo ruske elite, kako u ekonomskoj tako i političkoj sferi, poput Joanisa Kapodistrijasa, ministra inostranih poslova u carskoj Rusiji i protivnika Meternika, te prvog guvernera slobodne Grčke. Rusija je pomogla grčkom narodu u pobuni protiv Otomanskog carstva, garantovala nezavisnost Grčkoj, a u svim ratovima su ove dve zemlje bile u istom taboru i nikada protivnici, osim za vreme Hladnog rata. Treba ipak istaći da je Sovjetski Savez bio domaćin skoro pola miliona grčkih političkih izbeglica tokom građanskog rata (1944–1949) u

TUMAČENJA "TREĆEG PAKETA"

Uz konstataciju da je "Turski tok" dao podsticaj za nove projekte kao što su "Istočni prsten", gasovod iz Grčke preko Makedonije, Srbije i Mađarske u Baumgarten, te gasovod od Grčke i Italije do Baumgartena, Miler poručuje: "Ako budemo pozvani da učestvujemo u određenom delu tih projekata, razmotrićemo ovo pitanje, pa ako uvidimo da je to korisno, mi ćemo učestvovati. U ovom slučaju, mora se naglasiti da će rad "Gasproma" biti strogo u skladu sa pravilima evropskog tržišta, strogo u skladu sa pravilima Trećeg energetskog paketa..."

On, međutim, poručuje da nije istina da Evropljani nisu dali da se realizuje projekat "Južni tok", koncipiran zajedno sa tradicionalnim evropskim partnerima, uključujući nemačke, po potpuno istom modelu kao "Severni tok" – ne zato što Gasprom nije hteo da radi po pravilima Trećeg energetskog paketa, jer, po njemu, u tom paketu postoje različite varijante – već, pre svega, da bi se sačuvao status kvo tranzita preko teritorije Ukrajine.

"Ako neko misli da blokirajući i Turski tok može ostvariti taj cilj, to je velika greška. Prvo, ta količina gasa može da ide na druga tržišta, pri čemu je naše konkurentsko preimućstvo da možemo da napravimo pauzu, a napravićemo je ako nas na to navedu", poručio je Miler, prilično samouvereno.

MILAN MILOŠEVIĆ

Grčkoj. Danas se, uprkos izolaciji Rusije od Zapada zbog ukrajinskog pitanja, odnosi između ove dve zemlje višeslojno razvijaju.

Njihove finansijske transakcije dosežu pet milijardi evra godišnje, sa 1,5 miliona Rusa koji posećuju Grčku svake godine, sa hiljadama Rusa koji su u Grčkoj kupili kuće i trajno borave na obalama Egejskog mora, i mnogim ruskim biznismenima grčkog porekla, poput Ivana Savidisa, koji su uložili desetine miliona evra u hotele, fabrike i sportske klubove, tako da se može reći da odnosi između ove dve zemlje nikada nisu bili bolji.

Međutim, obostrane sankcije Evropske unije i Rusije pogodile su grčki izvoz voća na ogromno rusko tržište i oštetile već ionako ugroženu grčku ekonomiju za najmanje 300 miliona evra godišnje.

Promena grčke vlasti i činjenica da se grčki ministar inostranih poslova Nikos Kotzijas od prvog dana distancirao od evropskih sankcija protiv Rusije, ponovo je zagrejala grčko-ruske odnose donoseći veliku perspektivu u energetskoj saradnji, posebno kad su u pitanju gasovodi. Odluka Rusije da ukine gasovod Južni tok, koji bi prolazio kroz Bugarsku i stizao do Centralne Evrope, i umesto njega izgradi Turski tok, koji će mnogo manje koštati i ruski gas preko Crnog mora i evropskog dela Turske dovesti do tursko-grčke granice, pravi od Grčke važan evropski energetski čvor.

Grčka već učestvuje u gasovodu TAP (*Transadriatic Pipeline*), koji azerbejdžanski gas preko Turske, Grčke, i Albanije podmorskom vezom preko Jadrana sprovodi do Italije. Izgradnja ovog gasovoda će početi 2016. i u deo koji dužinom od 580 km prolazi kroz severnu Grčku će biti uloženo dve milijarde evra. Izgradnja ovog gasovoda stvoriće hiljade radnih mesta, a očekivani prihod države iznosi oko 150 miliona evra godišnje.

Ako se tome pridoda i novi gasovod koji bi od tursko-grčke granice kroz severnu Grčku, preko Republike Makedonije, Srbije i Mađarske trebalo da dovede gas u Centralnu Evropu, jasno je da Grčka postaje značajan energetski centar. Cipras je predložio Putinu da se ovaj gasovod zove "Grčki tok".

Cipras i Putin razgovarali su u Moskvi o mogućnosti da se Grčkoj na konto budućih profita unapred uplati tri do pet milijardi evra, kako bi se povećala trenutna likvidnost zemlje.

Ako se projekat bude odvijao po planu, kao što je dogovoreno prilikom nedavne posete direktora Gasproma Alekseja Milera Atini, onda bi taj novac mogao biti isplaćen u narednih šest meseci, rekao je Cipras.

NERVOZA U BRISELU I VAŠINGTONU

I sama pomisao da bi Grčka, usled krize pod kojom grca, mogla da padne u zagrljaj Rusiji izaziva nervozu i strah kako u Evropi tako i u Americi. Predsednik evropskog parlamenta Martin Šulc je primetio da ekonomska politika protiv Grčke ima geopolitičke posledice i da bi ova zemlja mogla da se okrene drugim saveznicima. "Želite da vidite rusku šestu flotu na dokovima Pireja?", zapitao je Šulc naglasivši kako ekonomske teorije nisu rešenje za evropske probleme. Reakcije su stigle i iz Evrope, i iz SAD, tradicionalnog strateškog saveznika Grčke, gde se probudio istorijski strah od silaska "belog medveda" u topla mora. A neki su primetili kako je Grčka ruski "Trojanski konj" u Evropi.

Odgovor na ovu zabrinutost je stigao od grčkog ministra inostranih poslova Nikosa Kotzijasa:. "Ja pitam sve naše partnere, molim vas, kažite mi, šta ja da kažem našem narodu... Da Turska može da dovede Gaspromov gas do naše granice, a da sam ja toliki rusomrzac da neću da ga pustim da prođe?" On je tokom posete SAD i pred američkim kolegom Džonom Kerijem okarakterisao razgovore o "Grčkom toku" kao ekonomsku, a ne političku odluku, uz napomenu da "nam je Gasprom napravio veoma dobru ponudu". Keri je odgovorio da će SAD biti voljne da naprave protivponudu i da će specijalni izaslanik Stejt departmenta za međunarodne poslove za energetiku Amos Hočstajn posetiti Atinu za nekoliko dana sugerišući alternativne gasovode, koje bi finansirale američke kompanije, a koji bi sprovodili gas koliko iz Izraela toliko i iz iračkog dela "Kurdistana" kroz Grčku u Evropu.

Za grčku stranu svaki predlog koji će doneti razvoj i napredak je dobrodošao. U ovom slučaju, međutim, Grčka se nalazi u centru sukoba interesa i sfera uticaja velikih ekonomskih sila, naročito ako uzmemo u obzir i odluku Kine da Pirej bude ključna evropska luka u snabdevanju kineskim proizvodima, koji se uglavnom prevoze grčkim trgovačkim brodovima. Da bi iskoristila ovu važnu geostratešku i geoekonomsku poziciju, kako bi se finansijski oporavila i ojačala u pregovorima, Grčka bi trebalo da razvije i na više nivoa aktivira spoljnu politiku i sprovodi pametnu ekonomsku diplomatiju, pre svega unutar Evropske unije. Potrebno je voditi mnogo računa o tome da se ne poremeti vrlo delikatna ravnoteža i da se zemlja ne bi pretvorila u polje na kome bi se sukobljavali suprotstavljeni giganti. Jer, kad se u močvari potuku bizoni, na kraju uvek žabe stradaju. ¶

GEORGIOS STAMKOS, MILICA KOSANOVIĆ

Smrt i očaj u dolini Katmandua

Šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog veka desetine hiljada hipika hrlilo je na Srednji istok i Indijski potkontinent, a Katmandu je bio nezaobilazna stanica na "putu za Istok". Glavni grad Nepala i sama zemlja opevani su u mnogim pričama kao carstvo mira i slobode, a zbog knjige *Katmandu* Stevana Pešića bezbroj ljudi sa ovih prostora stiglo je do kraljevine u podnožju Himalaja. Hipika odavno nema u tolikom broju, ali su Nepal nastavili da obilaze neki drugi posetioci, iako je XXI vek doneo ovoj zemlji političke tenzije i građanski rat. Razorni zemljotres od 25. aprila će mnogo toga promeniti u ionako neveseloj svakodnevici Nepala

Slike hramova i palata pre i posle zemljotresa, izbezumljenih ljudi koji spavaju u improvizovanim šatorima od plastične folije bez struje i vode obišle su svet. To su samo neke od posledica najgoreg zemljotresa koji je pogodio Nepal u poslednjih 80 godina. Pored ljudskih žrtava čiji se broj trenutno procenjuje na više od 4000 (strahuje se da bi mogao da bude daleko veći), zemljotres je naneo veliku štetu monumentalnim građevinama koje su predstavljale kulturnu baštinu ove zemlje i bile pod zaštitom Uneska. One su ujedno bile i najveće turističke atrakcije Nepala. Strahovit zemljotres jačine 7,9 stepeni Rihterove skale 25. aprila praktično je sravnio sa zemljom kulturnu istoriju nacije. Osim žrtava u Nepalu, u Indiji su od zemljotresa stradale 34, u Tibetu 12, a u Bangladešu dve osobe.

Dolina Katmandua, glavnog grada Nepala, koja je 1979. godine upisana na listu svetske baštine, pretvorena je u grobnice i ruševine. Pad Darara kule, zdanja visokog 62 metra, bio je koban za 200 ljudi. Ova kula je izgrađena 1832. godine i otvorena je za posetioce u poslednjih deset godina. Od kule danas nije ostalo ništa osim temelja. Darbar trg (Dvorski trg) koji ima oblik spiralne školjke, jednog od simbola Bude, takođe je uništen. Na njemu su se nalazile grupe spomenika koje predstavljaju niz verskih i umetničkih dostignuća – Hram hiljadu Buda iz XII veka, Šivin hram Kumbešvara, Krišnin hram Krišna Mandir, budistički manastir Hiranjavarma vihara iz XII veka, Indrin hram Mačendranat. Nakon zemljotresa svi ovi objekti su delimično oštećeni ili potpuno uništeni. Slično je i sa istorijskom četvrti Baktapur i kulturnim

SLIKE NESREĆE: Stara palata u Katmanduu, posledice lavine u Himalajima, raščišćavanje ruševina i pogrebni obredi
Foto: Fonet/AP

jezgrom grada Patana, koji su takođe teško pogođeni zemljotresom. Prema stručnoj proceni, rekonstrukcija ovih objekata trajaće od pet do deset godina. Uz nenadoknadive ljudske žrtve, kakav će uticaj na budućnost Nepala imati razaranje njegove kulturne baštine, tek će se videti.

SIROMAŠNA ZEMLJA

Nepal je jedna od najsiromašnijih zemalja u Aziji, čiji je BDP po glavi stanovnika manji nego u Sudanu i Jemenu. BDP je rastao oko četiri odsto godišnje u proteklih nekoliko godina, a nezaposlenost je iznosila oko 40 odsto. Dobar deo stanovništva se bavi poljoprivredom samo za sopstvene potrebe. Jedini pouzdan izvor prihoda i šansa za razvoj bio je turizam. Skoro milion stranaca dolazilo je svake godine da vidi kulturnoistorijske spomenike i legendarni Mont Everest, najviši vrh sveta. Turizam je činio oko osam odsto privrede i zapošljavao sedam odsto radne snage. Međutim, još posle prošlogodišnje velike lavine sa 12 žrtava na Mont Everestu priliv turista znatno se smanjio, a uz najmanje 18 osoba poginulih u lavini na Himalajima koju je izazvao zemljotres sada će se stanje zasigurno pogoršati. Kineske vlasti već su zabranile pristup severnoj strani Mont Everesta iz bezbednosnih razloga, tako da je penjanje i planinarenje na Himalajima dovedeno u pitanje. Prema preliminarnim procenama Američkog geološkog zavoda, privreda Nepala, nacije sa 27,8 miliona ljudi, mogla bi da pretrpi štetu od 9 do 50 odsto BDP-a. Procenjuje se, takođe, da bi obnova svih razorenih mesta, uz korišćenje odgovarajućih građevinskih standarda za područja podložna zemljotresima, mogla da košta više od pet milijardi dolara.

Prednost Nepala je što ima prilično dobre odnose sa susednim državama. Jedina šansa da prevaziđe posledice razornog zemljotresa jeste da dobije i na najbolji način iskoristi obimnu međunarodnu pomoć. Za tako nešto potrebno je jedinstvo u zemlji koju osim siromaštva guše i političke podele koje datiraju još od vremena građanskog rata koji je završen 2006. godine. Međunarodna javnost apeluje na dve suprotstavljene strane, maoiste i monarhiste, da svoju aktivnost sada složno usmere na obnovu Nepala. Preživelima su potrebni voda, hrana, medicinska pomoć i krov nad glavom.

U najvećem krematorijumu Katmandua, Pašupatiju, stotine porodica pali svoje bližnje. Vlada je pozvala na masovnu kremaciju, pored ostalog da bi se sprečilo širenje zaraze. Crni dim, plač i vrisak preživelih prostiru se tim delom grada.¶

SANJA ŠOJIĆ

Usijana puška

Na svakih četrnaest minuta negde u svetu neko strada od metka ispaljenog iz oružja koje je proizveo Hekler&Koh. Najvažniji kupac – nemačka vojska – sada se odriče automatske puške G36 nakon što su na videlo izašle skandalozne manjkavosti tog oružja, što proizvođača iz Oberndorfa može da dovede do bankrota. Iste puške imaju i specijalne jedinice srpske vojske, ali tamo se za sada o spornoj pušci ne izjašnjavaju

Foto: wikipedia.org/US Army

Za "Vreme" iz Bona

Kada je Hekler&Koh 3. decembra 1997. nemačkoj vojsci isporučio prvi kontingent modernih automatskih pušaka pod oznakom G36 u berlinskoj politici još je vredeo moto *Nie mehr Krieg* (nikad više rat), a slanje nemačke vojske na frontove širom sveta bilo je tabu. Niko tada nije ni sanjao da će se vojnici Bundesvera sa jurišnim puškama Hekler&Koha ubrzo naći na Kosovu pa zatim i na egzotičnim ratištima Avganistana, Somalije ili Malija. Stoga je i puška razvijana za odbranu sopstvene tek ujedinjene teritorije, laka i praktična, osim cevi gotovo cela od plastike. Savršeno osnovno oružje za nemačkog pešadinca, kako se donedavno verovalo. A da nemačka vojska treba da nosi nemačke puške, to je aksiom, otprilike kao što će fudbalska reprezentacija uvek nositi Adidasove dresove. Do danas je Bundesver pazario 180.000 komada G36, skoro svi su i dalje u upotrebi.

Mit o savršenom oružju načeli su dobro obavešteni nedeljnik "Špigel" i tabloid "Bild" još pre tri godine. Iz internih dokumenata vojske tada je citirano da se G36 pregreva već nakon stotinak rafalno ispaljenih metaka te da preciznost drastično pada već kada je meta udaljena 200 do 300 metara. Proizvođač je sve to demantovao i nazvao delom sistematske kampanje protiv sopstvenog ugleda dok je Ministarstvo odbrane ćutalo. Uporni mediji su godinu dana kasnije došli do još detaljnijih i alarmantnih podataka – već na 100 metara udaljenosti preciznost hica varira za 50 do 60 santimetara, zbog čega se postavlja pitanje kakve uopšte šanse nemački vojnik ima u okršaju sa recimo talibanima i njihovim starim, ali proverenim kalašnjikovima.

Prvi put je sa zvaničnog mesta nešto rečeno u trenutku nepovoljnom po vladajuće demohrišćane – samo nedelju dana pred parlamentarne izbore u septembru 2013. godine. Tada je međutim Ministarstvo odbrane na čijem je čelu bio Tomas de Mezijer saopštilo da je oružje "pouzdano" i da nepreciznost odgovara "opšte-poznatim zakonima fizike". Drugim rečima – sve je u redu. Kasnije će "Zidojče cajtung" preneti da se Ministarstvo odbrane svojski trudilo da eufemizira izveštaje

Navodno pouzdana

Automatsku pušku G36 zvanično poseduju oružane snage 37 država. Koriste je policija ili vojska u Španiji, Brazilu, Saudijskoj Arabiji, Filipinima, Maleziji, Australiji, Litvaniji, Hrvatskoj... Nedavno je Berlin poslao 8000 komada kurdskim Pešmergama koje se u Iraku bore protiv Islamske države. Iz inostranstva do sada nije bilo pritužbi, kurdski ministar Mustafa Sajid Kadir je rekao: "Super je. Dajte nam još."

"Politika" je 8. aprila 2010. pisala da pušku koriste i Specijalne brigade Vojske Srbije čiji su pripadnici u januaru te godine išli na obuku u Oberndorf u organizaciji Sektora za specijalne programe beogradskog preduzeća Jugohemija. "Reč je o najmodernijem pešadijskom naoružanju koje svet danas poznaje", prenela je tada "Politika" reči Zorana Despotovića, vodećeg tehnologa za naoružanje u Tehničkom remontnom zavodu iz Čačka. "Optimalni domet zrna je 300 do 400 metara i na toj distanci postiže izuzetnu preciznost i rezultate", rekao je on o automatskoj pušci G36.

U februaru ove godine – dakle dok su Nemačkom uveliko kolale informacije o nepreciznosti puške – u emisiji RTS-a "Dozvolite" jedan pripadnik srpske Protivterorističke jedinice detaljno je predstavio oružje i posebno pohvalio njegovu praktičnost i "pouzdanost u radu".

Da li su u Vojsci Srbije uopšte obavešteni o nedostacima puške? Planira li Ministarstvo odbrane da povuče ovo naoružanje? Ili možda da tuži proizvođača? To za sada ne znamo. Na naš upit Ministarstvo odbrane nije dalo nikakav odgovor.

Vojnotehničke centrale za oružje i municiju i da nevolje sa automatom G36 predstavi kao uobičajene nedostatke koje ima svaka puška. Tema u izbornoj godini nije našla mnogo prostora u medijima niti je uticala na rejting demohrišćana koji su nastavili da vladaju sa drugim mlađim partnerom u koalicionoj vladi – umesto liberala, sada su tu socijaldemokrate.

MINISTARKIN RAFAL

Nije zataškavanje skandala oko Hekler &Kohovog automata ni jedini ni najvažniji razlog što je kancelarka Angela Merkel u novom kabinetu diskretno prekomandovala Tomasa de Mezijera iz resora odbrane u resor policije, što je u Nemačkoj prelazak sa konja na magarca. Već dugo se šuška da se Angela Merkel umorila od šefovanja Nemačkom i da 2017. neće juriti novi mandat. Najmoćnija žena sveta je već punih 15 godina na čelu svoje partije, njen suvereni stil nije dozvolio da se razvije previše političara srednjih godina koji bi mogli da je zamene. Međutim, jedna od takvih je upravo aktuelna ministarka odbrane Ursula fon der Lajen. "Kako je samo simpatično što je svojim poslednjim potezom ministarka demontirala svog možda i najjačeg protivkandidata za sledećeg šefa demohrišćana: Tomasa de Mezijera. On je režao još kada ga je Fon der Lajenova izgurala iz resora odbrane. Sada će G36, onako neprecizan, pre pogoditi njega nego nju", komentariše "Dojče vele". Tome u prilog govore i prve reakcije opozicionih Levice i Zelenih, koji prete anketnim odborom, ali više ciljaju na dugogodišnje ćutanje De Mezijera nego na aktuelnu ministarku Fon der Lajen.

Ambiciozna lekarka iz Donje Saksonije u prve dve vlade Angele Merkel služila je u resorima porodice i rada, a sada je prva dama u istoriji na čelu Bundesvera. Nameru da iznutra reformiše vojsku već je demonstrirala i ranije, kada je rekla da armija mora biti "najatraktivniji poslodavac u Nemačkoj" te počela da uvodi vrtiće u kasarne. Svoje najkrupnije političke poene stekla je, međutim, ulaskom u otvoreni konflikt sa Hekler&Kohom, kada je početkom aprila najavila niz istraga o spornom oružju nakon kojih je jasno rekla: "G36 nema budućnost u Bundesveru." Puška će biti zamenjena postepeno, kroz nekoliko godina, mada se pominje i mogućnost da nekoliko hiljada komada bude ojačano čvršćom cevi.

BANKROT

Izveštaj komisije u kojoj su bili predstavnici armije, savezne revizorske institucije i instituta Frauenhofer je na 372 strane detaljno dokumentovao da su problemi sa jurišnom puškom još veći nego što se mislilo. Pregrevanje ne dolazi samo nakon duge rafalne paljbe, već i kada je temperatura ili vlažnost vazduha visoka i kada je automat direktno izložen sunčevim zracima – i to sve bez obzira na municiju koja je u okviru. Preciznost pada do mizernih sedam odsto, dok druge automatske puške, kako tvrdi izveštaj, pogađaju i do 90 odsto. Zaključuje se da oružje predstavlja opasnost za vojnike koji ga nose, pa će jedna druga komisija imati zadatak da istraži da li je neki vojnik Bundesvera povređen ili ubijen jer je na frontu imao faličnu pušku.

Sve je to već previše za poljuljani ugled Hekler&Koha. Poslednji ekser u kovčeg te firme mogla bi da bude informacija koju daje magazin "Štern": U proizvodnji ove uglavnom plastične puške je navodno umesto poliamida prožetog karbonskim i staklenim vlaknima sve više korišćen jeftini polietilen, materijal koji se lako deformiše pri visokim temperaturama. "Bild" prenosi da Ministarstvo odbrane već ispituje mogućnost da tuži Hekler&Koh.

Poslovi te firme duže vreme idu traljavo. Hekleri godinama ne smeju da se izvoze u brojne zemlje (za to je potrebna dozvola nemačkog Saveta za bezbednost u kojem sede kancelarka i neki ministri), a već se vodi veliki proces jer je firma navodno i pored zabrane izvozila u delove Meksika gde traju ratovi narkobandi. Nedeljnik "Frajtag" piše da se trenutno u magacinima proizvođača nagomilalo oružja u vrednosti od 30 miliona evra. Firma poslednjih godina ima obrt između 150 i 200 miliona evra, često uz gubitke koji bi bili i veći da nije izvoza (videti okvir).

Rukovodstvo firme odustalo je od proverene taktike kojoj pribegavaju svi proizvođači oružja: ignorisati medije i biti nevidljiv za javnost. Hekler&Koh je izdao do sada najmanje šest saopštenja, neka od njih na po pet stranica, a poruka je ista: sa puškom je sve u najboljem redu, nameštaju nam, štete našem ugledu, hoćemo nezavisnu komisiju, tužićemo državu. U Nemačkoj se to tumači kao koprcanje jedne firme pred bankrotom. ¶

NEMANJA RUJEVIĆ

Noć planete Zemlje

Na tribini "Kako se suočiti sa klimatskim promenama" održanoj 22. aprila u organizaciji nedeljnika "Vreme" i Fondacije "Hajnrih Bel", učesnici iz nadležnih institucija, nevladinog sektora i međunarodnih organizacija razgovarali su o prilagođavanju na nove klimatske okolnosti u Srbiji

Nakon godine priprema, jesenjeg klimatskog marša, prvih dogovora SAD i Kine, klimatske konferencije u Limi u Peruu, porasla su očekivanja od samita u Parizu, na kome će se u decembru ove godine okupiti predstavnici 192 zemlje potpisnice Okvirne konvencije o klimatskim promenama, kako bi pokušali da usvoje novi klimatski dogovor. Novi dokument će postaviti nove uslove i za velike, ali i za male igrače kako u pogledu mitigacije, tj. ublažavanja i smanjenja emisije ugljen-dioksida, tako i u pogledu prilagođavanja, odnosno adaptacije. Koliko je Srbija spremna za takve mere?

Sa druge strane, ni same klimatske promene više nisu daleko ni u prostoru ni u vremenu. Globalno zagrevanje uveliko pogađa svakodnevicu, klima utiče na život, energetiku, ekonomiju, urbanizaciju i poljoprivredu. Ekstremne suše, poplave i druge prirodne nepogode koje se kao pošast učestalo javljaju u Srbiji i regionu direktno su uslovljene rastom globalne temperature.

Uporedo sa serijom tekstova "Politička klima" koja se ovog proleća bavi konkretnim posledicama klimatskih promena u Srbiji i regionu, nedeljnik "Vreme" i Fondacija "Hajnrih Bel" organizovali su na Dan planete Zemlje, 22. aprila, tribinu "Kako se suočiti sa posledicama klimatskih promena?".

Na tribini su govorili Marko Blagojević, direktor Kancelarije za obnovu i pomoć poplavljenim područjima, Duška Dimović iz Svetskog fonda za prirodu (*World Wide Fund, WWF*), Aleksandar Macura iz Tima "Evropa" i fondacije RES, kao i Damjan Rehm Bogunović iz Fondacije "Hajnrih Bel". Tribinu je moderirao Slobodan Bubnjević. Na skupu se razgovaralo o uticaju globalnog zagrevanja na oblasti kao što su urbanizam, poljoprivreda, energetika, ekonomija i uz to biodiverzitet, sa posebnim osvrtom na učestalost prirodnih katastrofa, kao što su bile poplave u Srbiji.

REŽIM STVARNOSTI

"Naša ekonomija je globalna. Samim tim i pitanja životne sredine, ublažavanja i prilagođavanja na klimatske promene moraju biti globalna. Ugljen-dioksid neće stati na granici nijedne zemlje", kaže Duška Dimović iz Svetskog fonda za prirodu, dodajući da je nužno da svi rade zajedno, kao i da očekuje značajne pomake na konferenciji u Parizu. "Bez obzira na pokušaje da smanjimo emisiju CO_2, mi moramo da se adaptiramo. Ono što već postoji u atmosferi proizvelo je efekte kojima moramo da se prilagodimo", objašnjava Dimović, dodajući da je Međuvladin panel za klimatske promene (IPCC) dao procene kako će porasti broj ekstremnih nepogoda – poplava, suša, uragana, kao i njihovih posledica.

"U Svetskom fondu za prirodu na ljude gledamo kao na integralni deo prirode. Ako na planeti ima sedam milijardi ljudi, uskoro će ih biti devet, a postoji i spomenuto energetsko siromaštvo, vrlo je važan princip koji zastupamo – hrana, voda i energija za sve. Tu je jako bitna pravična raspodela, o kojoj se nedovoljno govori. Trenutne procene UN-a su da 1,4 milijarde ljudi na planeti nema pristup električnoj energiji, što znači da ako bismo mi ovde za stolom bili planeta, jedan bi bio bez struje", podseća Dimović.

"Klimatske promene su takva vrsta promene koja zahteva odgovor celog društva. Nemoguće je raditi u izolaciji, a stvarnost pokazuje koliko ste uspeli da se prilagodite na promenu. Kakva god regulativa da dolazi ne može biti tako bolna", naglasio je Aleksandar Macura iz Tima "Evropa" i fondacije RES. "Kada se govori o prilagođavanju na posledice klimatskih promena i uopšte na prilagođavanje na eksterne šokove, na događaje koji su manje ili više predvidljivi, ali nisu u našoj kontroli, onda je stvarnost ono što nas najviše zanima. Adaptacija je promena koja je stvarna i njene posledice su stvarne", kaže Macura, napominjući da bismo se prilagodili klimatskim promenama moramo pre svega znati šta one donose, globalno, ali i lokalno.

"Bez obzira da li ste negator klimatskih promena ili ne, neosporno morate uočiti da je povećana frekvencija ekstremnih događaja. Energetski sektor je u tom smislu već pogođen klimatskim promenama i neosporno je da će morati da se promeni i u tehnološkom i u svakom drugom smislu. Pun obim tih promena nećemo još biti u stanju da sagledamo, ali se nazire da će obim tih promena biti veliki. Mi očekujemo da ćemo konačno ove godine videti dokument koji se zove Druga nacionalna komunikacija prema Okvirnoj konvenciji o klimatskim promenama", istakao je Macura i izneo očekivanje da će ovaj dokument biti znatno detaljniji nego što je bila Prva nacionalna komunikacija, koja je sa velikim zakašnjenjem usvojena 2010. godine.

PRILAGOĐAVANJE NA GRAD

Kao i na gotovo svakom drugom događaju gde se govori o prilagođavanju na klimatske promene, razgovor se i na ovoj tribini neizbežno dotakao činjenice da je rast gradova jedan od svetskih trendova i da urbani razvoj nužno predstavlja jedan od ključnih koraka u adaptaciji na klimatske uslove. Gradovi znatno doprinose rastu emisije CO_2 sa jedne strane, dok sa druge, gradovi, gde živi većina ljudi, predstavljaju mesta gde se dočekuju ekstremne vremenske prilike.

"Kratak odgovor je – ne", rekao je Damjan Rehm Bogunović iz Fondacije "Hajnrih Bel", odgovarajući na pitanje da li su učinjeni ikakvi pomaci u planiranju

Učesnici tribine "Kako se suočiti sa klimatskim promenama"
Foto: Miloš Miškov

gradova u Srbiji u vezi sa prilagođavanjem klimatskim promenama. "Bilo kakva adaptacija mora da uzme u obzir više stvari, a kad govorimo o održivom razvoju, vrlo je važna i društvena komponenta. To nije na umu donosiocima odluka, a konkretan primer je trenutno najveći građevinski poduhvat u Beogradu – Beograd na vodi", smatra Bogunović, dodajući da ovaj projekat ne uzima u obzir potražnju za stanovima, kao i efekat toplotnog ostrva koji postoji u Beogradu.

"Šta ćemo sa onim što već imamo?", pita se Bogunović, ukazujući da Gradski sekretarijat za zaštitu životne sredine i Zavod za javno zdravlje izveštavaju kako su brojne zagađujuće materije u gradu neprekidno iznad dozvoljenih i propisanih vrednosti. "Adaptacija pre svega mora da uzme u obzir ono što već imamo, što mora da se popravi i ono što je i pre 20 godina moralo da se popravi. Imamo i ovo što gradimo sada, a što ne vodi adaptaciji", kaže Bogunović, navodeći kao primer "održivu urbanu mobilnost" i činjenicu da novi "kineski most", tj. Most Mihajla Pupina nema odgovarajuće biciklističke staze.

"Znanje i volja i resursi su spomenuti i na ovom panelu, ali ovo jeste državni posao. Svakako postoji određena doza transparentnosti donosilaca odluka", rekao je Bogunović. "Mi ovim projektom pokušavamo da *politizujemo* pitanje klimatskih promena. To pitanje je i na globalnom i na evropskom i na nacionalnom nivou pitanje društvenog dogovora – usklađivanja različitih interesa, kao i procesa kojim se dolazi do praktičnih politika", smatra Bogunović, ističući da se tako stvara platforma za politički dijalog.

NAKON KATASTROFE

Svi sagovornici, mada sa ekspertizama iz potpuno različitih oblasti, zapazili su da se Srbija već suočava sa razornim posledicama globalnog zagrevanja, uz poseban osvrt na poplave iz maja 2014. godine. "Od 165 opština u Srbiji, 119 je pogođeno poplavama", rekao je Marko Blagojević, direktor Kancelarije za obnovu i pomoć poplavljenim područjima, dodajući da je Obrenovac samo jedan od njih. On ističe da su poplave samo deo serije poplava od aprila do septembra 2014, ali i da su samo deo niza prirodnih katastrofa, od klizišta, ledenih talasa i tornada do suša i vrelih talasa.

"Pre godinu dana su se dogodile najveće poplave u poslednjih 120 godina koje su pogodile milion i šesto hiljada ljudi. Procena štete koja je tad urađena, a koju je uradila Vlada Srbije uz podršku Ujedinjenih nacija, Svetske banke i EU, pokazala je da je obim štete oko milijardu i sedamsto miliona evra. Za sredstva iz Fonda solidarnosti EU postajete podobni ukoliko je šteta procenjena na 0,6 odsto bruto nacionalnog proizvoda, a šteta u Srbiji je procenjena na čak 4,8 odsto BDP-a, odnosno osam puta više. Mislim da to ukazuje na obim štete", objašnjava Blagojević, pri čemu pravi razliku između potreba, koje koštaju oko 1,3 milijarde i svega onog što je uništeno, a što iznosi svih 1,6 milijardi evra.

Nažalost, on napominje da Srbija, kada prikupi sva sredstva koja su joj stavljena na raspolaganje, ima samo pola milijarde evra da sanira ove štete. "To je samo trećina novca i zato to sve ide tako teško", dodajući i da veći deo novca Srbiji još nije na raspolaganju. Blagojević je pak uveren da je u tim uslovima u toku poslednjih dana učinjeno mnogo i to značajnom brzinom kako bi se život obnovio. Na putnoj infrastrukturi ima još posla, ali to neće uzeti previše vremena, smatra Blagojević.

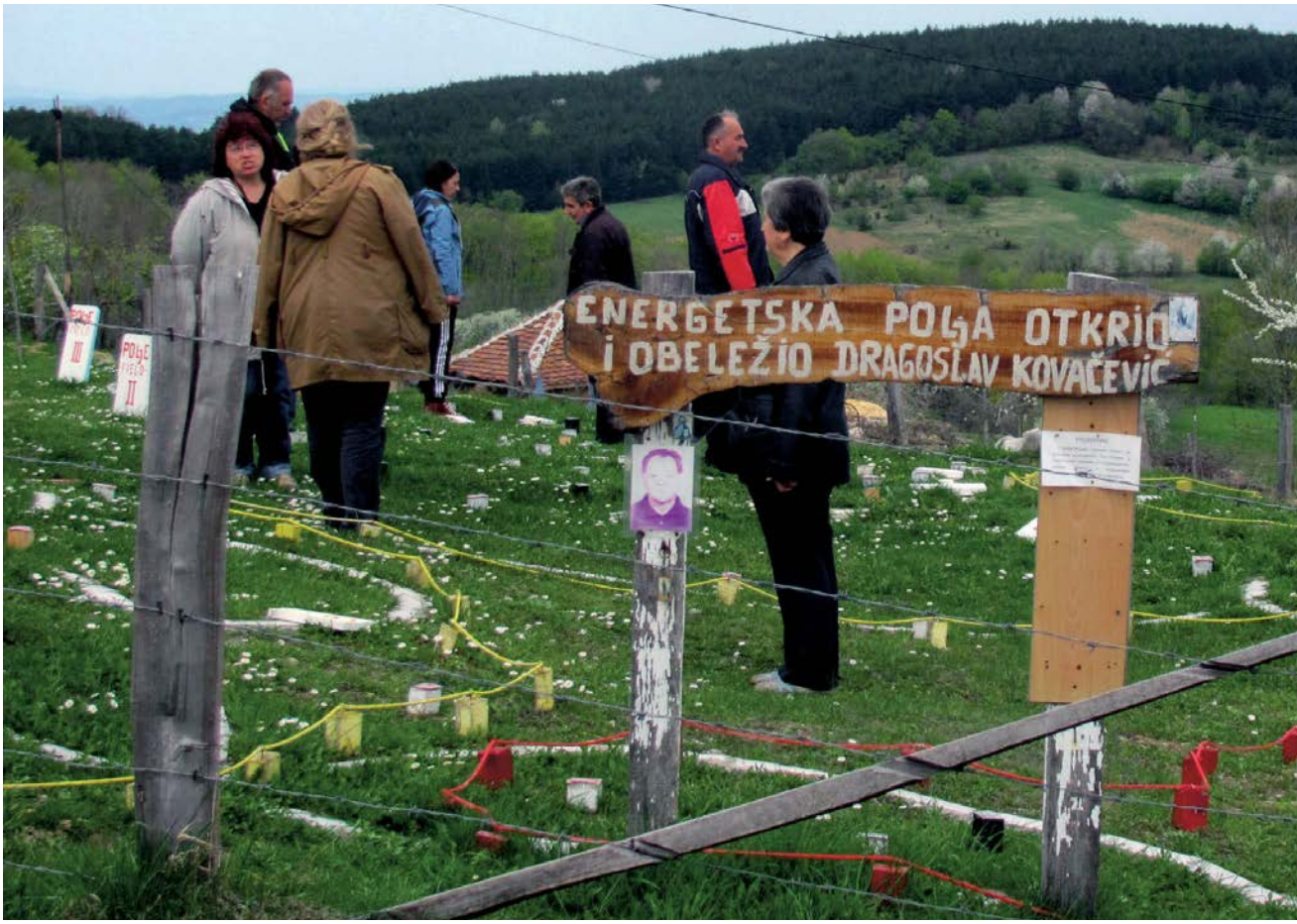
"Nije toliko problem hvatati se u koštac sa efektima prošlogodišnjih poplava koliko je problem unaprediti naše sisteme. Poplave ne možemo da sprečimo, ali možemo da sprečimo prekomernu štetu, i to ne samo od poplava nego od svih elementarnih nepogoda", kaže Blagojević i dodaje da sada radi na predlogu Zakona o upravljanju rizicima i upravljanju elementarnim nepogodama. "Očekujem da će ovaj zakon stupiti na snagu pre isteka trajanja Zakona o otklanjanju posledica poplava", kaže Blagojević, dodajući kako je sedam meseci nakon poplava Srbija počela da "prebacuje fokus sa sanacije na prevenciju". ¶

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
SRBIJA, CRNA GORA, KOSOVO
Stavovi izneti u članku ne predstavljaju nužno stavove Fondacije Hajnrih Bel.

Kvantna fizika i išijak

Profesor podiže L – antenu, i upita, Da li prisutni može da stoji na Energetskim poljima, koja leče preko 750 bolesti, a antena poče da se vrti, u levu stranu. Radovan stavi na čelo ploču mesinga od 220 grama, se pokaže koja sila i zračenje u pitanju

DIJAGNOZA: Privatni posed ispod Medvednika

Mnogi čuli, ili bar načuli, da se u crkvi na Stavama – podno Medvednika, 30-ak km od Valjeva – dešavaju čuda. Na stotine ljudi dolazi sa nadom u isceljenje. Otac Marjan svedočio da oni koji dolaze da traže pomoć moraju biti pravoslavni, i da dolazili ljudi sa tumorom, i da tumora više nije bilo. Pop isključiv, mada narod velio da su se mnogi oslobodili bolova, raznih zala i rakova, mnoga su deca prohodala i progovorila, on ne leči, samo se moli, a Gospod leči i iscelјuje.

Odskora crkva i pop dobili zemaljsku konkurenciju, poviše Stava, u selu Drenajić, na 800 metara nadmorske visine, na glas došla Energetska polja, gde sve više ljudi dolazi sa svojim zdravstvenim problemima. Zapisano da pop Marjan na tu okolnost izjavio da navodno tu postoje magnetna polja, ali da se njemu čini da to oni gore nešto magijaju.

PRIVATE

Reporter krene Drenajiću u pohode. Prođe Stave, pa sve, ima putokazi, do Energetska polja. Na licu mesta plac ograđen bodljikavom žicom, do puta na dasci piše, Energetska polja, otkrio Dragoslav Kovačević, ima Dragoslav slika, dve ikonice, i odštampano Upozorenje, koje kanda je prepisano iz TV reklama: U Energetskim poljima stojite na sopstvenu odgovornost. Pre stajanja u Energetskim poljima, o indikacijama, merama opreza i neželjenim reakcijama posavetujte se sa lekarom.

Ulaz sa gornje strane, kapija na kojoj piše Private, na desnom direku Isus na drvenom krstu. U ograđenom prostoru obeležena polja i tačke. Više ljudi stoji na te tačke, biće, okrenuti ka istoku. Po dogovoru reportera dočekuje vlasnik placa, koga svi oslovljavaju sa Profesor. Profesor, sa metalnom šipčicom u ruci, za koju reče da L-antena, poznatija kao rašlje, demonstrira dijagnostičke mogućnosti, koje su moguće samo na energetskom polju. Antena demonstrativno pokaza na koju stranu Cer, pa pitana, sve se vrteći, odgovori da li novi pacijent može da stoji na energetskim poljima, pa, sve se vrteći, odgovori, na kojim poljima, i tačkama, pacijent treba da stoji. Antena pokaza, sve se vrteći u levu stranu, jer leva strana znači da, koliko se vremena stoji na tačkama, kolike su pauze, i koliko

DEMONSTRACIJA SILE ENERGETSKOG POLJA I UPOZORENJE: Pomoćnik Radovan
Fotografije: D. Todorović

nedelja traje terapije. Reporter nanišani da slika Profesora, ali, on odbi, ne treba mu publicitet.

Zato za slikanje svi prisutni stadoše na polja i tačke, za slikanje Profesor donese i torbu iz koje stade vadi metalne ploče. Jedan od prisutnih stavi na čelo žuti metalni pravogaonik na kome pisalo, 80 gr, bakar, Cu, silu energetskog polja demonstrira i pomoćnik Radovan, koji prvo na čelu stavi pločicu, 70 gr, prohrom, pa ploču mesinga od 220 grama. Prisutni zatražiše od Profesora da kaže anteni da pokaže kojim kolima došo novinar, ali Profesor odbi.

Posle kafe, i rakijice, novinar se izdvoji sa Profesorom da mu kaže koju na temu. Profesor predade pisani materijal, da novinaru bude lakše, tu pisalo da se Energetska polja nalaze u selu Drenajić, na placu prof. dr Dragana Nikolića. Pisalo da Energetska polja otkrio poznati radioestezista Dragan Kovačević iz Mionice, koji bio angažovan na vodosistemu Rzav, pisalo i koliko ima polja, koliko tačaka, da zračenja 4,5 puta jača nego ona u čuvenim Najdanovim krugovima, da se povećava ljudski zaštitni omotač, da je svaka od obeleženih tačaka, u tim poljima, namenjena za jednu, ili više, bolesti... Profesor priloži i pisana svedočenja na temu "Moj doživljaj na energetskim poljima", u kojima su ljudi sa imenom i prezimenom, odavde pa do Beča, zapisali da su "zahvalni Bogu, i profesoru Draganu Nikoliću, što su im energetska polja pomogla"...

Novinar pređe na neposredan razgovor, profesor Nikolić, koji doktor ekonomskih nauka, uze skazuje da plac kupio jer voli prirodu, te da 2012. telefonski stupio u kontakt sa Dragoslavom Kovačevićem, da bi mu našao vodu na placu, kad ovaj došao, stao, i sve gled'o u jednu tačku, uplašio se da mu nije dobro, ali Dragoslav rek'o da tu imaju lekovita energetska polja. Dragoslav ponovo došo, obeležio krugove i šemu, ali, iste godine umre. Posle toga Profesor pozove trojicu poznatih radioestezista, koji su postigli veliki uspeh, i svi su potvrdili postojanje jakih, pozitivnih, prirodnih energetskih zračenja koja dolaze iz dubine zemlje...

Intenzivnije ljudi počeli da dolaze prošle godine, nije hteo ništa publikuje, neka o lekovitosti energetskih polja govore oni koji su stajali u njima. Procedura je da L-antena – dve reči, to je od slova L, koja je poznat radioesteziski instrument – sve kaže, nije on ni lekar, ni nadrilekar. Antena kaže, da li pacijent može da stoji u poljima, koliko, gde da stoji, koliko nedelja da dolazi... Radioesteziskim metodama utvrđeno da može da pomogne kod preko 750 različitih bolesti. Ali, po Profesoru, neophodna je saradnja između zvanične, i ove tradicionalne medicine, bilo bi značajno uključivanje zvaničnog zdravstva, Ministarstva zdravlja, instituta, verske zajednice... treba uključiti i ostale stručnjake, nutricioniste... svemu prići multidisciplinarno...

BOŽJA SILA

Iskustva su, kaže Profesor, više nego dobra, preko 200 ljudi bilo na Poljima, preko 70 posto bolesti kostiju i mišića, ima i neizlečivih bolesti, različitih vrsti, solidni rezultati, ima slučaj čoveka sa kancerom prostate, bio otpisan, sad je u redu... dolaze ljudi iz Valjeva, Osečine, okolnih sela, inostranstva, ne radi nikakvu propagandu, najsigurnije je da to praksa potvrdi... Naglašava, da je sve besplatno.

Eto, recimo, te ploče na glavi, nije ni lekar, ni nadrilekar, ekonomista, ali je očigledno da neka sila postoji, da čoveku stoji metal na čelu. A stavlj'o na čelo sve vrste metala i nemetala, olovo, cink, bakar, prohrom, drvo, gumu, pet osoba držalo na čelu staklo težine 1,3 kilograma, neće spadne, to je za dalja istraživanja, u »

tom kontekstu poziva, moli da se objavi, pošto je njegov plac, sve koji mogu da pomognu, i pojedince i institucije, da se to istraži, jer je to u interesu svih ljudi.

Čuo je razne priče, da je sve ovo šarlatanstvo i magijstvo, ali, vreme je najbolji sudija, ako ljudi osećaju poboljšanja, polja su ispunila očekivanja. Kako da ne zna za oca Marjana, to je područje duhovne medicine, i on je utvrdio da kad ljudi čitaju Oče naš, dok stoje u energetskom polju, da se aura povećava, što pokazuje da se i na tom duhovnom planu nešto dešava. Inače, ocu Marjanu želi sve najbolje u radu, a ima pravo da kaže šta hoće, i to o magijanju, on o njegovom radu misli sve najbolje, nije skeptik u pogledu onoga što pop radi...

Profesor nas uputi na živu reč onih koje energetska polja oporavila. Prvo se reče starija žena, koja se po tri tačke popravila, imala anemiju, nestala, imala nesanicu, nestala. I, najvažnije, imala želudačnu kilu, to se tako čulo i strugalo da muž mor'o ide u drugu sobu. I to eliminisano. U najkraćem, to je ono što zna da joj je bolje, a mora da je bolje i ono za šta ne zna.

Onda se javi Radovan, koji pomaže Profesoru kod pisanja upitnika, koji drž'o 220 gr. mesinga na čelu. Ima deset registrovanih dijgnoza, sva dokumenta dao Profesoru, uze nabraja, visok pritisak, arterije, uvećana prostata, višak krvnih zrnaca, istaču mu krv... prostata se smanjila 25 posto, im'o pritisak 220/ 180, nema pritisak... im'o svetlo-masnu jetru, i uvećanu, pesak u bubrezima, im'o i "vertigo", to je ono kad ležiš, pa kad 'oćeš ustaneš izgubiš svest, sad ustaje ko bela lala... Radovan ode donese dokumentaciju, donese napismeno, isčita, visok pritisak, pesak, početak staračkog slepila...

I Radovan zna sve kako bilo, taj Dragoslav, što pronaš'o Polja, i što umro, bio savetnik Koštunice, Profesor ga zvao telefonom, pita da nađe vodu, i Dragoslav mu telefonom rek'o, broj osam koraka, tu je voda, i još mu rek'o da tu ima nešto vrednije od zlata. Sve telefonom. Posle došo i pokaz'o polja. Kad Dragoslav umro, sad to može Profesor, sad ta moć prešla na njega, božja sila... Gled'o, antena ima šipčicu, ona je šuplja, i to sve samo radi, brže i sporije, Profesor pita, Da li Radovan može da stoji u energetskim poljima, šipčica se okreće u levu stranu, znači, odgovor je da... pokaže koje polje, koja tačka, to božja sila odredi, njemu prvo polje 4, pa onda polje 1... sve to može da se objasni, to je kvantna fizika, frekfencija iz zemlje, svako polje ima različito zračenje...

Reporter pred odlazak uzme d'odmori pod nadstrešicom. Ali, razgovoru nikad kraja, pristigli seljak, iz Drenajića, veli da staj'o prošle godine, izlečio se, bio ga pritisk'o išijak, odavde, dovde, prim'o 'nekcije, trošio praškove, ništa, doneli ga u čaršavu, kad izaš'o iz polja odma' seo na traktor, nesto išijak, prestali žigovi. A šta nije vidio, za jednu, kad je vidio kakva je, rek'o da ni Amerika ne može da je izleči, eno je, 'vala bogu, oda, bio i onaj što bio ko sveća, lepši ima u kapeli kad umru, bio sav skvrčen, ispravio se čovek, tražio da mu donese kilo rakije, doneo... Kad novinar krenuo, Profesor i za njega izvadi antenu, antena se zavrti, iz prve pogodi, kosti i zglobovi, i propisa 12 nedelja terapije. ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

ZORAN STANOJEVIĆ

Nebo u rukavu

Katastrofalni zemljotres u Nepalu, usred tamošnje turističke sezone koja podrazumeva i veliki broj alpinista na u kampovima i na liticama Himalaja, aktuelizovao je pitanje kako se u takvim situacijama komunicira. Odnosno, kako da se raspitate da li su vaši državljani, prijatelji i poznanici bezbedni od lavina i odrona.

Pre pet godina Mont Everest je dobio 3G mobilnu mrežu, što je omogućilo onima koji se tamo penju da relativno jeftino i lako održavaju kontakt sa svetom, pa i da koriste društvene mreže (Instagram posebno). Tada se smatralo da je to veliki korak napred u odnosu na satelitske telefone koji su se do tada koristili, a bili su skupi i često beskorisni. Međutim, tokom katastrofa mobilne mreže mogu da imaju ozbiljne prekide, višečasovne pa i višednevne, što znači da i u "komfornim bespućima" (poput baznih logora) morate da koristite satelitsku telefoniju. Isto važi i za moreplovce, kao i za ekspedicije po slabo naseljenim predelima, džunglama, pustinjama, tundrama.

Najnoviji most između mobilnog i satelitskog telefona zove se SatSleeve, i u pitanju je okvir u koji možete da smestite svoj mobilni telefon pa da imate satelitski prijem. Prodaje ga kompanija Turaja (Thuraya), koja nema globalnu pokrivenost, odnosno nema signal u obe Amerike i na sredinama okeana. U okvir je za sada moguće smestiti samo ajfon i samsungove telefone od S3 do S5 serije. Kada to uradite, sve funkcije telefona, pre svega govor i SMS poruke, možete koristiti i preko satelita. Uređaj ima sopstvenu bateriju, mikrofon i zvučnik, kao i sim karticu, jer se taj servis posebno plaća. Cene se kreću od pola dolara do dva dolara po minutu razgovora u zavisnosti od paketa koji ste uzeli.

Uređaj nije jeftin, košta od 500 do 800 dolara i kada na to dodate minimalni trošak od 40 do 50 dolara mesečno, jasno je da to nije nešto što se ima "zlu ne trebalo". Ali, od iznajmljivanja takvih uređaja onima koji su se zaputili u neku nedođiju mogao bi se napraviti mali biznis. Za sličan novac moguće je nabaviti i hot spot ruter, koji kreira vajerles mrežu za pet uređaja koji se vezuju za satelite iz sistema Iridijum, jedinog koji premrežuje celu planetu.

Satelitski telefoni su po ceni i kvalitetu komunikacije tamo gde je GSM telefonija bila pre petnaestak godina. Moguće je pozivati i razmenjivati tekstualne poruke i mejlove, ali je surfovanje internetom prilično sporo, a pritom preskupo. Ali nije nemoguće, što nam govori da bi stvari mogle da se kreću u tom pravcu i da bi jednoga dana mobilne i satelitske mreže mogle ozbiljnije da se preklope, ukidajući mesta bez prijema makar za situacije kada ne pitate šta košta. Kada se neko vaš nađe u haosu kakav je ovih dana na Nepalu, jasno je zašto se o komunikaciji razmišlja i pre nego što kupite šator ili cipele za penjanje. ¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	950 din	1500 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd,** ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje ili knjiga). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS.
Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na *www.vreme.com/pretplata*. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga.

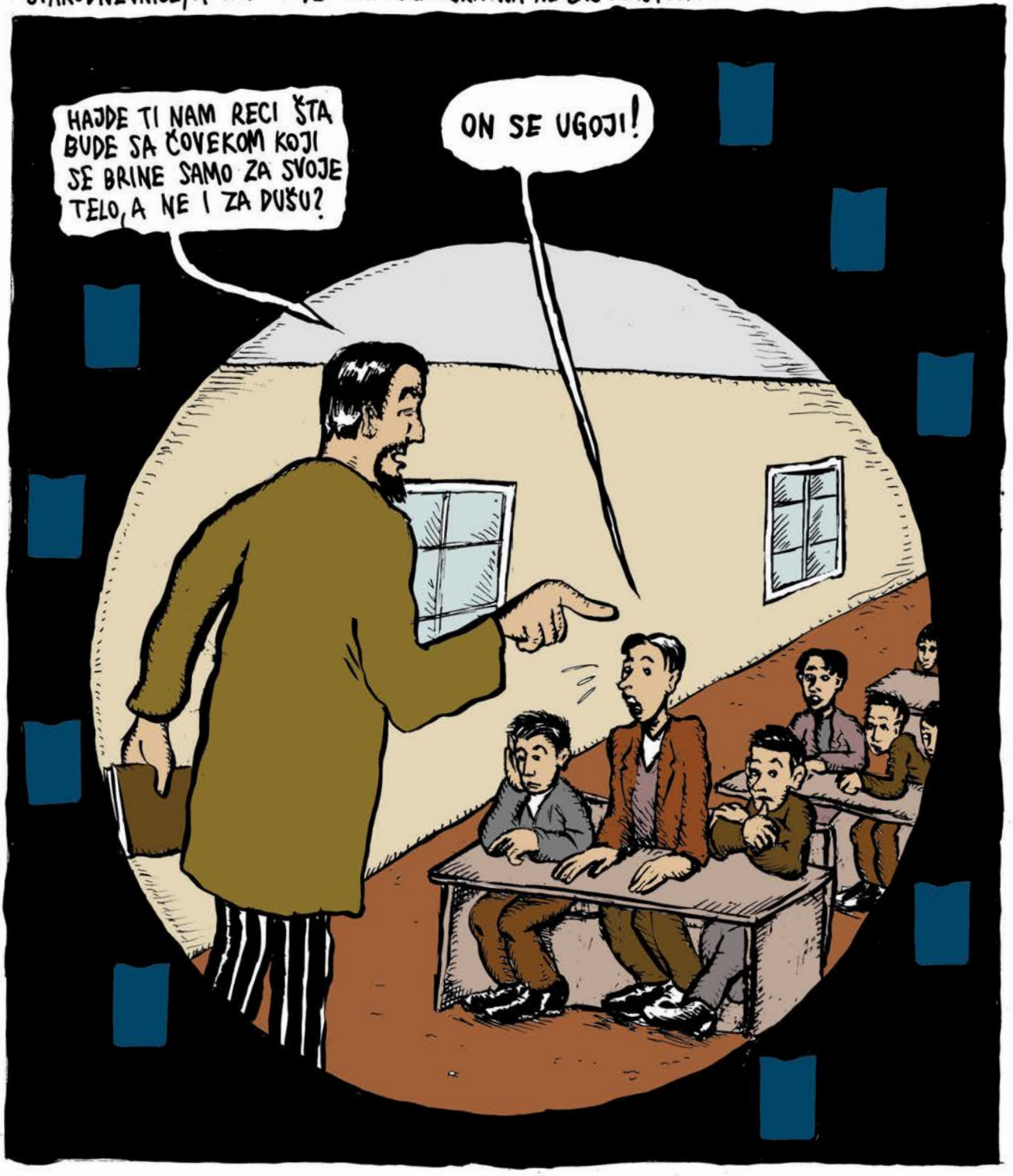
DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

DEČIJI ODGOVORI

ALEKSANDAR ZOGRAF.

BIO SAM SREĆAN KADA SAM USPEO DA NABAVIM UKORIČENU KOLEKCIJU DEČIJEG ČASOPISA SRPČE, ŠTAMPANOG U BEOGRADU 1884./1885. GODINE. PORED DIDAKTIČKIH, ZABAVNIH I KNJIŽEVNIH SADRŽAJA, LIST JE OBJAVLJIVAO I RUBRIKU NASTALU PREMA BELEŠKAMA IZ SVAKODNEVNICE, A TIČE SE DEČIJIH ODGOVORA NA NE BAŠ MAŠTOVITA PITANJA ODRASLIH...

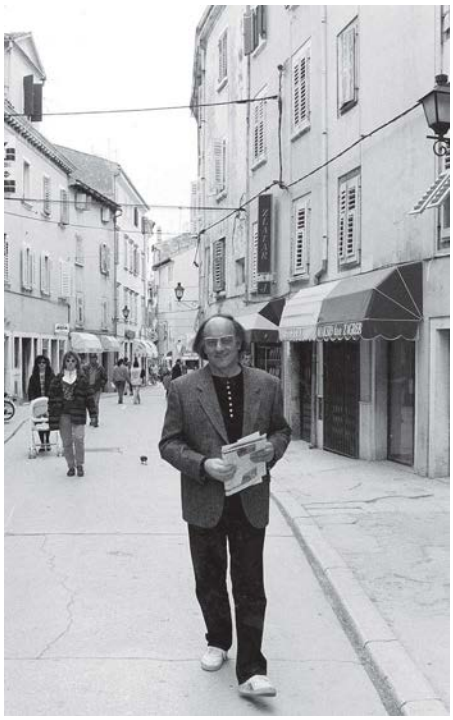

KO MOŽE DA NAM KAŽE ŠTA JE TO – ISTORIJA?
ISTORIJA JE JEDNA VELIKA PRIČA, O TOME KAKO SU LJUDI JEDAN DRUGOG UBIVALI!

Kafanska akademija

Nedavno, što će reći na vreme, pročita tekst Mirka Kovača – Feral, 2001 – "Samo hulje piju mleko" (Bodler), na temu, i naslov kaže, alkohola među piscima. Šta da veli, tekst ga baš dirnuo. U melem zapisu, pored Tinove takoreći dijagnoze: "Mi smo kroz naraštaje ginuli sa čašom u ruci", najviše ga dojmila rečenica Malkolma Lovrija (roman "Ispod Vulkana", za koji vele da pijana Božanstvena komedija): "Stajati pijan uz šank, najlepši je prizor čovekovog postojanja!"

Iz taka mu dojde da se i on malo istakne na zadatu temu, jerbo bar tog materijala, i to iz prve ruke, ima za sabrana dela. Odma da kaže i veli, da nije on pijanac i alkoholičar, kod njega, jelte, pre slučaj Kiš, koji je, kako veli Kovač, pio samo u društvu, tek da bi se neprilagodljiv prilagodio. Samo da doda da bio totalno neprilagodljiv, i da se mlogo prilagođav'o.

Još da doda da sa alkoholom nije više baš na Ti, tek neki aperitiv, čaša, dve, vina. Što bi se reklo, post'o psihofizički limitiran, popio svoje bure, i to preko nekoliko komada. Istina, tome doprinelo i to što se pre koju godinu samopatosiro u klubu SOKOJ-a, kad naglo ust'o, poradi sebe, naglo je i pao, ko proštac. Pokojni kolega i prijatelj Saša Ćirić govorio da takav slučaj nije zabeležen. A čovek sve znao, od Antike na 'vamo.

To što je spontano prekinuo sa Prilagođavanjem, unekoliko koincidira sa društvenom klimom, jednostavno, to više nije u modi. Kao što mnoge prave stvari više nisu IN. Došlo dotle braćo i gospođe da ni među novinarima nema rubrike, pre feljtona, pod konspirativnim nazivom "Čašica razgovora". Eventualno kokteli, sa neko voće i slamčice, plafon su svega. Nema tu života, čim je na slamčicu.

U tu karijeru Prilagođavanja im'o i pisci slučajeve. Recimo, pesnik Matija, koji umeren, tek ako pojede koji ćevap, za stolom je zanimljiviji nego uživo. To se ne bi moglo reći za druga Dobricu nacionale, s kojim bio jedared, taj je bio toliko interesantan da bi tek mrtav pijan mogao s njim da se složiš. Dok je, recimo, Basara totalno umeren. U tri p. m. umeren. A najbolje se razumev'o sa pesnikom Petrom Pajićem, čim bi se ukrstili na nekom prijemu, ili drugom zgodnom zgodom, dovoljno je bilo da se pogledaju i znaju šta im je činiti. A bolje od najbolje se razumev'o sa piscem poznatim kao Lajkovačko čudovište, kanda im je ista Živčana japija.

Naravno da je bilo druženja i sa novinarima. Ne mere ne pomene Slavišu Lekića, s kojim, za svojih dolazaka u Beograd, premetnuo Klub "Borbe", "Rapsodiju", "Smederevo", "Arilje", "Opanak"... I on bivši, čuje da od nekadašnje ekipe, Pava, Zozon, pokojni Perica Vučinić... jedino još Mrđen izveštava iz kafane. Slaviša zaslužan i što, pa u kafani, iza "Borbe", u "Unionu", upozn'o Žara. Ubrzo se desilo da pređe u "Vreme". Kakav je bio talenat, govori i epizoda da Žarković predložio da pređe u Beograd, na pansion, na ubrzan kurs Prilagođavanja.

Ali, sve to, sa Beograd, bile epizode. Glavna tekma bila na domaćem terenu, u belom Valjevu. Tu im'o ekipu, stalnu, koja je dugo izdržala u nepromenjenom sastavu. Ko što biva, ekipa se formirala takoreći sama od sebe.

Odma' se videlo da ih je sami bog sastavio, u ekipu teško bilo ući, a bogme još teže izaći. Pilo se ko na takmičenju, i kad su u gostima, bili na domaćem terenu. Takva je to ekipa bila, uvek igrali na rezultat, među prvima na megdan stizali, među poslednjima bojište napuštali. Bili institucija, naziv KANU (Kafanska akademija nauka iz umetnosti) sam se nametnuo.

Pored njega, u postavi bio gospodin Pisac, i gospodin Dramaturg, i gospodin Predsednik. Posle doš'o Ljuba Pačeta, koga preporučio stav i praksa da ne pije trezan. Bivalo i da se radi u proširenom sastavu, ali se toga slabo ko sećao. Uglavnom, radilo se svakodnevno i udarnički. I po ciči, i po krizi, Pisac je u teška vremena, posle usvajanja akta da za dobru svinju nema loših pomija, promovisao pijenje po principu Zarade na trošku, što će reći da se piće kupuje u prodavnici, a da se za razliku do cene u kafani, kupi još pića u prodavnici. U najteža vremena Pisac je bacio na sto disciplinu Pušenja vodke, što je – manja količina, efekat isti – podrazumevalo pijenje na cuclu. Dramaturg, koji je specijalizov'o haiku, sve je uredno zapisivao u rokovnik dnevnih zapovesti, ali, i pored kratke forme, na sledećem postrojavanju ni sam nije uspevao da se dešifruje. Dešavala se, šta dešavala, praktikovala, i gostovanja. Tek u tim prilikama postizani rekordi. Jednom u Paljuvima, veštačko jezero kod Uba, sve organizov'o nazor filosof Rajšić. Bio neki kulturan povod, i posle tije aperitiva, kad se prešlo na glavno jelo, samo što je mesni pop, u čelu stola, zagrizo ćevap, gospodin Pisac odloži pribor i zamoli popa za prigodnu predručkovnu molitvu. Tako osveštani, mnooogo posle, prešli su sa vina na rakiju. Bilo tije svaki nivo anegdota, ne zna im se broj. Jako im'o zadovoljstvo upozna Mesija književnih disciplina, Božu Koprivicu, koji mu samo rek'o: Svaka čast, gulanferu! I doď o da moraju nazdraviti. Ne beše, i nije, sve zalud.

Ali, težak je to pos'o braćo i gospođe, zdravo muški. I Raša Livada, za koga vele da bio vitez i u disciplini pijenja, kaže: *Ako si od dana: Idi u dan/ Ako si od noći: Idi u noć.* I kaže: *Pomeri nogu, lek je pod cipelom.* ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

NEDELJNA PREPORUKA

Knjige o kojima se priča

I ANĐELI UBIJAJU, ZAR NE?

Roman o velikim i malim narodima u užarenom grotlu XX veka.

Priča o licu i naličju jedne iste tragedije.

Ginter Gras
Mačka i miš

Jedno od najvažnijih dela nemačkog nobelovca. Knjiga puna duhovitih epizoda, u čijoj je pozadini priča o pokušaju da se sačuva ljudsko dostojanstvo.

Džon Stajnbek
O miševima i ljudima

Jedna od najkontroverznijih knjiga XX veka. Uzbudljiva priča koju ćete pročitati u dahu. Stajnbek je visprene pogodio u nerv.

Entoni Dor
Sva svetlost koju ne vidimo

Sjajna knjiga koja teče brzinom trilera. Dor maštom dočarava onu nevidljivu dobrotu, nevidljivu svetlost koja izbija na površinu i u najtežim vremenima.

E. M. Houms
Hoće li nam biti oprošteno?

Urnebesno, emotivno i zapanjujuće delo zasnovano na prodornim zapažanjima istražuje suštinu života, porodice i ljubavi.

Laguna PREPORUČUJE

Filip David
KUĆA SEĆANJA I ZABORAVA
Dobitnik Ninove nagrade za 2014.

Vuk Drašković
ISUSOVI MEMOARI
Na početku beše *Nož*. Isus među Srbima – svedoči i optužuje.

Luka Mičeta
DUH POBUNE
Knjiga o buntovnicima koji su nas učinili mudrijima.

Vule Žurić
TAJNA CRVENOG ZAMKA
Duhovito, razigrano, originalno štivo koje se do kraja ne ispušta iz ruke!

Oto Oltvanji
IVER
Roman o porodičnom prokletstvu i raskolu.

Dušan Nedeljković
ROĐENI ZLI
Neki ljudi postaju zli, a neki se takvi rađaju.

Ivana Mihić
HEADHUNTERS
Roman o tranziciji u kojoj su mnogi izgubili glavu.

Žoze Saramago
KAIN
„Dosad neviđena blasfemija Starog zaveta." *New Yorker*
Dobitnik Nobelove nagrade!

Srećko Horvat i Slavoj Žižek
ŠTA EVROPA ŽELI?
Šta je trulo u temeljima našeg kontinenta?

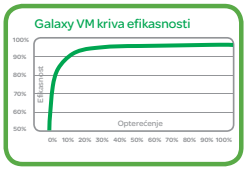
Slaviša Pavlović
ZAVET HEROJA
Priča o herojima koje istorija nije zabeležila.

www.laguna.rs

Predstavljanje proboja u tehnologiji besprekidnih izvora napajanja

1

2

3

4

Galaxy VM: kroz inovaciju podižemo efikasnost na nove nivoe.

Balansiranje kompromisa između dostupnosti i efikasnosti je uvek predstavljalo izazov. Schneider Electric™ Galaxy™ VM trofazni besprekidni izvor napajanja eliminiše ovaj problem, sa tri režima efikasnosti za postizanje najveće dostupnosti. Ekskluzivni ECOnversion™ režim omogućava efikasnost od 99 procenata, pružajući veću uštedu na troškovima i umanjeni rizik zadržavajući pritom odlike dvostruke konverzije. Inovativna arhitektura sa modularnom baterijom omogućava Vam da "kako rastete tako plaćate", povećavajući kapacitet i vreme rada sa fleksibilnim skladištenjem energije.

Provereni partner za Vaš poslovni kontinuitet

Besprekorno integrisan u električne mreže, fizičku infrastrukturu, i sisteme za nadzor u bilo kom centru podataka, sa dimenzijama koje su među najkompaktnijima u industriji, ovaj uređaj se uklapa gotovo svuda sa minimalnim prostornim zahtevima. Takođe ističe izolovane konekcije i bypass kabinet u potpunosti odvojen od napajanja za bezbedan rad i jednostavno održavanje, gornji i donji ulaz za kabl, uključeni startup servis, Galaxy VM je jedan od, za primenu, instalaciju i održavanje, najjednostavnijih uređaja za besprekidni izvor napajanja u svojoj klasi.

Jednostavan za održavanje, dizajn koji smanjuje troškove

1. **Tri režima efikasnosti:**
   Jedini besprekidni izvor napajanja na tržištu sa tri režima efikasnog rada za pružanje dostupnosti i performansi, kakve su neophodne Vašem poslu.
2. **Arhitektura sa modularnom baterijom:**
   "Kako rastete tako plaćate" modularno skladištenje energije pruža dostupnost i skalabilnost.
3. **Servisiranje sa prednjim pristupom:**
   Brza i jednostavna instalacija, smanjeno vreme za popravku, i značajne uštede u zauzimanju prostora.
4. **Servisi opreme za vreme radnog ciklusa:**
   Schneider Electric Critical Power & Cooling Services (Servisi kritičnog napajanja i hlađenja) pružaju usluge nadzora i održavanja kako bi se zaštitilo zdravlje Vašeg Galaxy VM.

Business-wise, Future-driven.™

Saznajte kako Galaxy VM može Vaš centar podataka učiniti još efikasnijim.

Još danas preuzmite našu BESPLATNU publikaciju

Posetite: www.SEreply.com Kod: 55770p

Schneider Electric™

©2015 Schneider Electric. All Rights Reserved. Schneider Electric, ECOnversion, and Business-wise, Future-driven are trademarks owned by Schneider Electric Industries SAS or its affiliated companies. All other trademarks are the property of their respective owners. • www.schneider-electric.com • 998-1233027_RS

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec